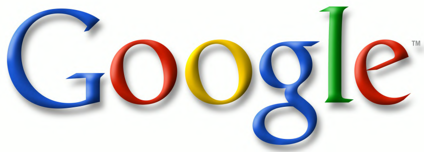
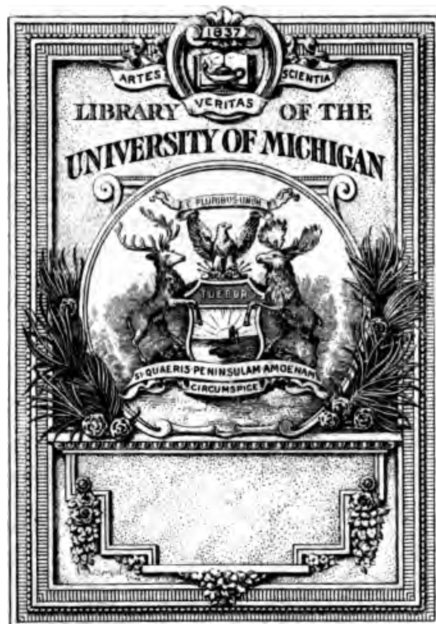
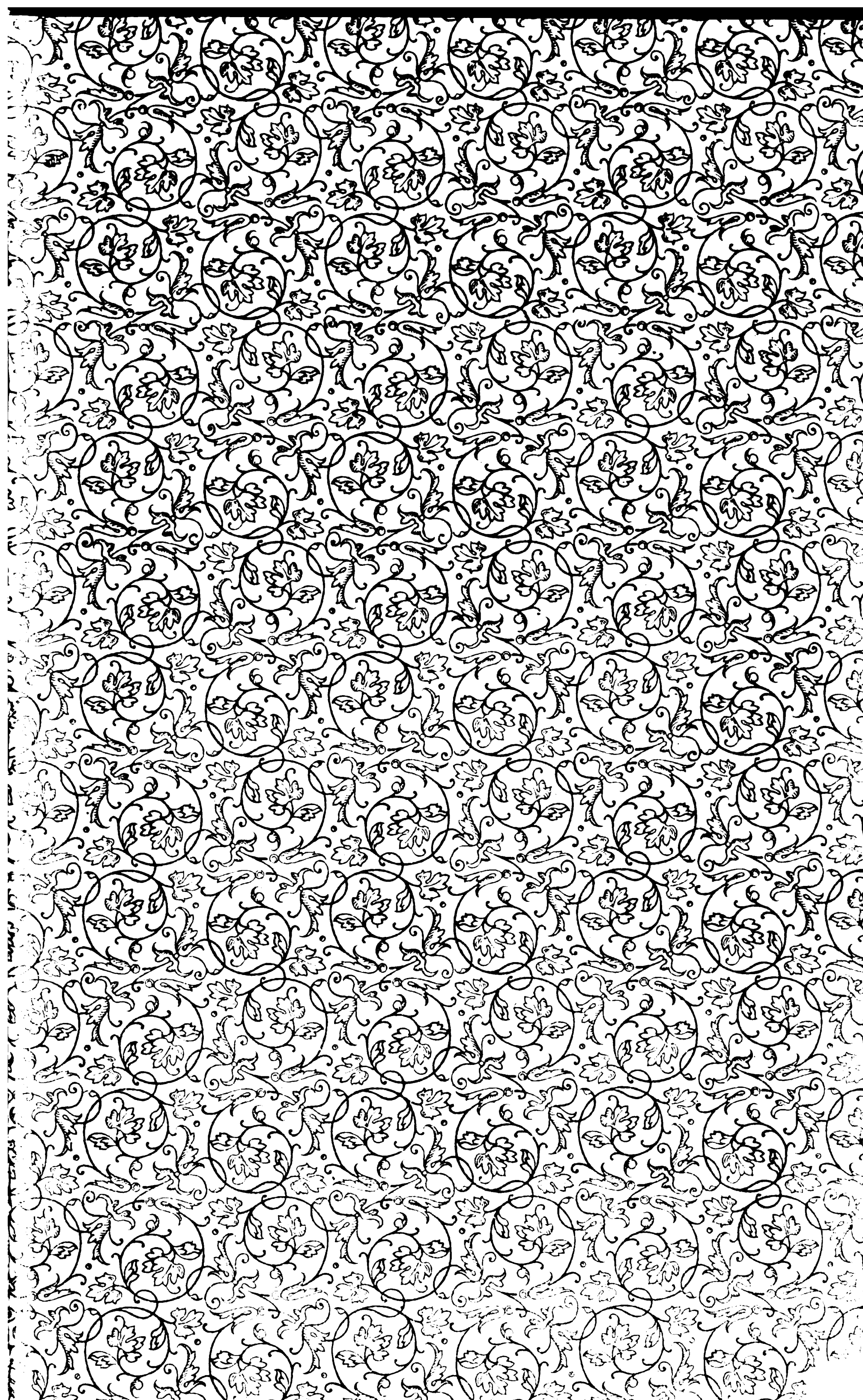

1837
ARTES
VERITAS
SCIENTIA
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
E PLURIBUS UNUM
TUEBOR
SI QUAERIS PENINSULAM AMOENAM
CIRCUMSPICE

APPARATVS CRITICVS

AD

IVVENALEM

COLLEGIT ET EXCVSSIT

CAROLVS HOSIVS

PHIL. DR.

BONNAE

APVD MAX COHEN ET FILIVM (FR. COHEN)

MDCCCLXXXVIII

FRANCISCO BVECHELER
EDVARDO LVEBBERT
HERMANNO VSENER

S

Postquam de Pithoeani codicis ad restituendam veram Iuvenalis imaginem pretiosissimi lectionibus primum et maxima ex parte a. 1885 Beerii libello, qui inscribitur 'spicilegium Iuvenalianum', tum sequenti anno nova saturarum editione a Fr. Buechelero perfecta edocti sumus, e re videbatur etiam qualis esset recensio, quae in ceteris illius scriptoris codicibus invenitur, accuratius pervestigare atque perscrutari. Ac ne desideraretur fundamentum, quo niteremur, libros aliquot huius classis interpolatae maximeque tres illos subscriptionibus instructos Lugdunensem Bat. bibl. publ. no. 82, Laurentianum plut. XXXIV 42, Parisinum no. 9345 excutere opus erat. Itaque rogante Buechelero a bibliothecariis Monacensibus et Lugdunensibus comiter Bonnam missi sunt Iuvenalis libri manuscripti hi:

cod. Monac. no. 6292 (Frising. no. 92) saec. X—XI, cui fol. 98—113 inest florilegium ex omnibus Iuvenalis saturis compositum, cod. Monac. 408 saec. XI, cod. Monac. no. 23475 saec. XII, cod. Lugdun. bibl. publ. no. 82 saec. XI, cod. Vossianus no. 18 saec. X, cod. Vossianus no. 64 saec. XI[1]. Quas membranas ipse contuli. Accessit florilegium ex codice Coloniensi ecclesiae cathedralis CXCIV (fol. 155v. sqq.) saec. XI a Guil. Schmitz, viro clarissimo, mihi liberalissime descriptum. Praeterea contulit meum in usum Dr. J. A. Heikel Helsingforsensis, sodalis coniunc-

[1] cod. Monac. 408 et Leid. 82 continent omnes saturas; Voss. 18 omnes praeter sat. XIII, 169—224; Voss. 64 praeter sat. XI—XIII, 123; cod. Monac. 23475 omissis sat. VI, 269—302, VIII, 1—63, X, 9—70 desinit XI, 152.

tissimus, codicem Parisinum no. 9345 saec. XI, addiditque florilegia ex codd. Paris. 7646 et 17903 descripta Dr. C. Wotke amicissimus. Denique mihi contigit, ut intercedente benevole Henrico Rostagno certior fierem de ducentis fere locis Laurentiani plut. XXXIV 42 saec. XI.

Itaque iam praebeo collationem illorum codicum, quam ad editionem Hermannianam (Lipsiae 1883) feci, sed tamen ita, ut ubi illa editio discrepat a Buecheleri, adscripserim lectiones librorum, etiamsi concinunt cum verbis, quae in contextu Hermanniano leguntur. Sed ne congerie lectionum libellus hic in ampliorem molem excrescat, gravissimas tantum et alicuius momenti discrepantias hic affero[1]. Siglis utor praeter ea, quae Jahn adhibuit, his:

A = cod. Monac. 408 saec. XI.
M = cod. Monac. 23475 saec. XII.
H = cod. Paris. 9345 saec. XI.
L = cod. Leid. bibl. publ. 82 saec. XI.

---

[1] Ex florilegiis hic illas tantum mutationes protuli, quae ad iudicanda ea necessariae erant; de reliquis et omnino de eorum natura infra prolixius disputabo. Praeterea in omnibus libris omisi plurimas commutationes orthographicas, ut sollemnes confusiones litterarum *e*, *ae*, *oe*; *r* et *b*; *y*, *u* et *i*; *f* et *ph*, *c* et *g*, *d* et *t* (*adque*, *aput*, *atiuvare*, *haut*, *inquid*), *m* et *n* (*unquam*, *tanquam*, *quocunque*, *menbrum*), tum tales scripturas quales sunt: *dampnare*, *contempnere*, *sumtis*; *exorbes*, *expectare*, *extinctus*; *obtima*, *puplica*, *suplimior*; *archana chilindros*, *conchilia choa*, *nichil*, *thusca*, *honus*; *aduc*, *annibal*, *aruspex*, *asta*, *caldeis*, *erba*; *adfectare*, *adtendit*, *conmendare*, *conrosis*, *submitte*; deinde geminationes perverse vel praeter solitum usurpatas aut omissas: *flamarum*, *iuserit*, *molis*, *ocursu*, *uenise*; *aediffícare*, *asspice*, *littore*; interdum litteras negligentia librarii omissas: *posquam*, *quiquid*, *necit* (pro *nescit*), *consupta*, *seper*; hic illic emendationes manus primae vel alterius manifesto rectas, ut I, 47 *pro-st*^{r}*ṭantis* L; II, 95 ^{r}*scutare* H; III, 61 *a*^{c}*hei* A; 172 *t*^{o}*ạgam* L; 173 *her-bos*^{o}*ạ* H; denique litteras syllabas verba primo omissa, dein a manu prima superscripta.

V = cod. Voss. 18 s. X.
B = cod. Voss. 64 s. XI.
O = consensus codicum AMHLVB[1].
R (apud Jahnium a) = cod. Laurent. plut. XXXIV 42.
F = floril. cod. Monac. 6292 (Fris. 92) s. X—XI.
C = floril. cod. Colon. CXCIV s. XI.
D = floril. cod. Paris. 7646 s. XII.
E = floril. cod. Paris. 17903 s. XIII.
a m h l v b r f c = manus altera codicum A M H L V B R F C.
||| s. = indicat rasuram unius litterae.

Lectiones variae.

INCIPIT IVVENALIS LIB̄. I A   INCIPIT P̊MS LIBER IVUENAƀ SAT (*quod sequitur, non satis cognoscitur*) M   INCIPIT LIBER IUUENALIS L   IUNII IUUENALIS SATYRARVM LIB̄ PRIM' INCIP̄ B   IVVENALIS FC   Iuuenalis in primo DE   incipit liber satirarū iunii decim iuuenalis primus H   *Nulla inscriptio in* V

2 codri O (chodri L); totiens O (*sic aut* tociens *fere*

---

[1] VI, 269–302, VIII, 1—63, X, 9—70 O significat consensum codicum AHLB; XI, 1—152 codicum MAHLV; XI, 153—XIII, 123 codicum AHLV etc. Ad depingendam librorum effigiem haec sufficiant: Omnes membranacei litteris minusculis exarati, initialibus maiusculis, sicut et inscriptiones et subscriptiones sunt, plerumque minio pictis. Omnes praeter F D E scholiis glossisque instructi; abbreviationes, quas perraro reddidi, non ita multae eaeque sibi constantes; scriptura plerumque pulchra, praecipue in F; manus altera plerumque pallidiore atramento distincta, qua et scholia glossaeque scripta sunt, eidem librario adsignanda videtur. Litterae et verba superscripta, nisi postposito (1) adnotatum est ea esse a manu prima, semper hac manu exarata sunt. Interdum etiam tertia manus eaque novissima (3) cognoscitur.

semper, *item* quotiens) 5 thelaphus A thelep[h]us H thelephus B 7 domus nulli magis A 8 ruribus M 11 monichus AM monicus VB m[o]inicus H monic≡us L 13 [ego] et H et (t *in ras.*) B ~~ego~~ & (*sic*) V 14 ea|||dem H 16 syllae dedimus AL(sy[c]llę)* syllae HVBM 18 [uel parcere] ignoscere L 19 libeat pocius L 20 arunce M 21 et BAVLH *eras. in* M 22 cum O· (*semper*) 24—25 *om.* HVBR 25, 26, 24 *ordo versuum in* M 26 niliacịae H; canobi B, *corr.* b 27 Ṣcrispinus H; tirias VB, *corr.* b 30 scripere M 35 ma[r]ṣsa M 36 thimile AML tymele VB tymele H (e *prior ex* i) 37 summ[o]ạueant H 38 obtima A o[.p]ḅtima H 43 [ut] & nudis A; [psʼsit] prestit M qui pressit L 44 aut ut L; luctunensem M; rethor MAHV retor B re[h]tor L 45 iequor M 47 at OR 49 diis (*fere semper*) O 51 *om.* M, *superscr.* m 52 *ante* 51 L, *sed v.* 52 *iterum intrusus a manu altera inter v.* 51 *et* 53. (herculeiasne) 52 magis *superscr.* M; herculeias OR 53 [m]ṇugitum H; laborinthi AMLH laber. VB 54 f|||abrūque L 58 puta[&]t A 61 flammineam M flamminiam A; auttomedon M authom. HVB aut th. L 62 dum A 64 Quadruuio O 68 fecerit HVB -rat AML 71 locusta AMLB 73 Ṣaude H; breu[b]ius H 74 al≡get L 76 [caprum] captum H 83 animas LH (s *postea add.*) 85 Quicquid O (*semper*) 86 nostri est farrago libelli MLVBRH 88 *om.* EV, *add.* v 95 [n]ṭunc H 96 Limine (e *in ras.*) V Limin[e]a B 98 et HLVBM 99 accipias AH -piés F 100 et illi L 102 inquid L inquit (t *ex* d) V; assum AHB 106 Quadraginta H -dri[n]genta V; [alii purpuramaius] purpura|||maior L purpr[ua]maior A pur-

* *Verbum uncis seclusum postpositum ad solum codicem antecedentem referendum est, praepositum ad omnes sequentes.*

pur||a maior (aior *in ras.*) B purpurae amator HV (*m. 2*: purpura) 108 Eductas A; possedeo B 109 liciniis VBH (*post corr.*); exspectant[e] V 110 nec AMLVF ne[c] HB 111 uenerat qui pedibus L; albus B 114 habitas O (-ta|||s M) 119 faciant MFR; hic[n] A 121 Quadrantris M 122 pr(a)egnans O (*fere semper*) 124 clusam VB; p̄ (= prae) A 126 quiescit OR 130 aut[atque] M aut L; arabarces[h] L 131 effigem M effi|||giem B; m,gere[uel meiere in] M meire[e] B 134 caules ODE 136 uacuisque (a *ex* o) H uacu|||isq; V 139 feret M 142 tantū[men] M 143 crudus H 145 It AML 148 ea|||dem (*sub ras.* n) H; cupiuntque L cupient facientque HVBF 152 liber|||tas (as *a manu alt.*) M 154 ignoscit (i *alt. ex* a) H 155 tigillinum AMVB (-mum *a m.* 1) tygill. L; lucebit VB -bit[uel bis] H 156 pectore[uel gutture] M gutture HVBL 157 deducit HVBM (e *ex* i) diducit A 158 uehetur AML ueheatur B 160 uenet[ueniet] H 161 uerum OFDE 162 aeneam L; rutilumque L rutil[v]. M 163 nulli (i *ex* a) H 168 ira AML 169 animo AMLF animante[o] tuba B animante tuba VH (tubas h) anim|||ante tuba[s] R; tubam L 171 flamminea L flamminia AM flamin *in ras.* H.

Sat. II. DE PHLOSO[i PHIS] OBCENIS[morib;] ET[istitutis] FICTIS A de philosophis obscenis H *Nulla inscriptio in* MLVB; *sed unius vel duorum versuum spatium caret scriptura, sicut et initio reliquarum saturarum fit* 1 glaciale B 3 bachanalia O (chin[a] M) bacch. DE 5 horum est O 6 aristotilē AML; pitacon AMBL (n *in ras.*) 7 cloantas O 10 fossa (a *ex* o) L; cynedos O 12 animum atrocem L 16 perhibomius L 17 morbum (b *ex* li) H 19 *in marg. inf.* B 21 teceentem[u] H 24 *om.* HVB (F) 27 claudius DE; moethos[o] H 28 *in marg.* B; syllae AVB sillae

o
HC scyllę M syllę L 29 tragico nuper HVB 30 reuo-
s
carat OC 31 ipsi M; marti uenerique C 36 la|||ronia
uel ita
LB 38 Ad quę *omisso* ita L; hec M 39 apponunt A
41 opobalsama A opopals. L 43 ac iura OR 44 sca-
n u
tinia VB scatinia H 47 illum H 49 Tedia *s.* Taedia
n
O 52 mouimus H 53 luctrantur H 54 *et* 55 *trans-*
uel cortice arboris
cortice dice
posuit L; que *om.* M 57 colicę B codice H cortice A
fe
64 manista M 65 la|||ronia H 66 faciant M 68
pollucas ML polliucas HVB polliocas A; labulla O 69
carphinia MHB carphynia V 70 sumit AH (i *ex* e) 71
u n
nudas H 76 deceat L 78 pelluces HLBM perlluces
A 79 sicuti A 80 prurigine AML (ine *in ras. a m.* 2)
u
uel porrigine *superscr.* a 81 confecta M; una H una DE
uel audebis u
82 uidebis L; amicta H 84 domo BV domo longa H;
uel profani o(1)
ridimicula H 88 li≡men V 89 profanae A 91 calue-
r(1)
nunt M 92 Cecropeam H Cicropiam V; batte AML
babtę V; cociton M cocyton AHLVB 93 tinctum LM tac-
ta (1)
tum *ceteri* 97 scutula B scutula A; galbana O 98 *po-*
stea inseruit L; dn̄o (o *ex* i) M 100 *in marg. inf.* L; au-
u
ranci M arunci A auronti H 106 Bebriaci campo O
107 facie HVB faciem AML 108 samiramis V 110
e i
urbis L 111 turpes H; cibeles H cibiles L cybeles
r
(e *prior ex* i) B 115 ph|||rigio V phrigio AH phigio
M frigio L phryrigio B; erat *om.* B 116 abscindere L
abscidere RVBM excidere H 117 Quadraginta AM Qua-
i a
dreng. B 118 hic *superscr.* L; cantauerit M -rit ALH
(i *ex* a) 121 auruspice L arusp. *ceteri* 126 ℞Sudauit
ce
B 128 gra|||diue B 129 ec (*in ras.*) H 134 nubet
i her&
LM 136 referre A -re H refferri V 137 obstat M
138 nequeunt OR 139 animis (i *ex* u) HM; corpore MF

(e *in ras.*) corpora (a *in* e) L 140 morientur LMHVB 141 condita (prodest in) H; in pixide M 142 Non V 146 catulis paulisque O 148 recia seruat M 150 contum ODE; stigio MLVB stio A; ranas (nigras) B 151 atq̄ tot B; cumba HVB cymba AML cimba DE 152 credunt pueri HVB 153, 154, 155 quod ML quid (o) H 156 hic (n) A 158 Sulpura A Sulphura *ceteri* 159 Illic VR Illic (u) L Illuc HBA pro illc (*sic*) *superscr.* a 160 Littora iuuernae AMVBH (Litt) lauernae L 161 mini|||ma V 163 facient L 164 zelaces M; ephoebis HLB 167 |||om|||nes M; nam *om.* M 168 numquam A non umquam *ceteri* (R); derit A deerit *ceteri* (*fere semper*) 169 bracę AML braccę HB bracæ (o) V 170 artaxtata MH -x|||ata B.

Sat. III. DE URBIS INCOMMODIS ET DIGRESSU UMBRICII M; *idem, sed postea, litteris minusculis scriptum in* A quare umbricus urbem deserat H 5 Successus L; prochitam AMVB procchitam L prochttam H 11 caponam A 15 est m 17 I A; egerige L 18 praestantius (*s.* -cius) OR 19 aquae O; uiridis si H; clauderet (cluderet) H cluderet A claud. *ceteri* 23 heri M aere H here (e *posterior ex* i) L 26 recta] *in ras.* H noua B 29 arcturius VHABL(ar≡ct) arturius M; ast hic M 30 uertant M 31 Quis O; edem *superscr.* A 33 ue|||nale B uenalē A 34 hii H; cornices (in) M cornicies (n) L 35 no|||tęque HM 36 uulgi||| M 37 Quem libet LHVBM Cumlibet A; inde (u) HM 39 *in marg. sup.* b 40 locari D 42 pascere (o) M 49 con|||sius M consius H 50 animis (u) H animis DE 54 tanti non si|||t tibi opaci (c) M 55 quod *omisso* que M 58 nunc (non) M non AHVBL non (nc) D nunc E 62 in tiberim sirus VBH (tyb. syr.) 63 lingua VB 66 puta luba A 67 rechedipna O; quirinus A quirine (ne *ex* nus) L quirinae H 68 niciteria A nicheteria HB ne-

h
ceteria L nic,eteria V 69 sitione M sicione HVL sytione
uel amiclone o
A; amidone L 70 atque A 74 terrentior H 76
rethor O (*fere semper*) 77 medic M 79 Ad summam AMVBHR -summum L; neque] nec M non L 80 pennas O 82 signauit MHLVBR; recumbit AMLVB 83
t
pruma L; coctana VB cotana M cot|||ana L cottana H
a t
85 A hausit H hAusit V Husit A Hausi M; baca AML bacca HVB 86 laudat *om.* B, *add.* b 88 inualidis VBH (*rasa* s); collum *post* aequat Bv 90 augustam L 92 nobis
a
superscr. M 94 agat L agit (i *in ras.*) M 95 ipse H
a
96 plana *ex* plena *corr.* b; dicis A 97 Intra VB 98
cl e
erit *superscr.* A; illc A 99 strato|||es M; homeo A hoemo
i(1)
HVB 103 endromeden ALC -m|||dē M andromidem VB endromiden H 105 alienum ORDEC 107 riectum (ie
n aut
ex u) H; mixit B 109 est nec] aut MHLVBR ē A 111 adhuc leuis M 112 aulam ORDE 118 delapsasa A;
quam
penna O (uel pinna *superscr.* a) 119 cui||| M 120 diffi-
r chus (1)
lus M; erimarc(h)us HLA helima M erimacus VB 122
v
stillabit M stillauit (uit *in ras. m.* 2) A 125 numquam MVBR nusquam *superscr.* rv; est *om.* M 128 impellit BV (inp.) 129 dudum iubeat VB 130 aut VB 131 serui
a a (1) a
O; cludit M cludit A clud& L cludit HVB 134 atque ite-
a chi
rum OR; antu L 136 dubites V dubitas (a *ex* e) B; clio-
e
nem H 139 trepidam *superscr.* Vb; fraglanti A; exde A etaede L 142 parapside OFDE 144 licet iures M iuret
uel
L 147 *in marg.* vb; que *add.* m 150 si ||| ||| consuto M; uulnere (u *ex* o) L 156 ex fornice A in f. *ceteri*
u n
157 plandat A 158 iuuenemque HVBL 159 uaro L
v se
161 sarcinolis M 166 mirabile M 168 negauit O 171
|||
qua A 179 Suffciunt A; albae (l *ex* b) H 185 cluso VB

187 libris AVBM (r); illud OF 188 praestant OR; *distin-*
peculia
guunt post clientes, *recte* DE 189 pecunia M 190 geli-
e o o
dam ABm 191 numerosa M nemerosa L; uolsiniis (*ex*
-nus) AM uol|||s. L 196 dormire-pendente M 198 pos-
i
cat M 201, 202, 200 *ordo versuum in* M, *sed apposito*
v
bca 201 Ultimis H 204 abici M 207 opizi AML 210
est *om.* HLVBDE; ac AML; frustra HLDEA (*rasa* r)
ra tecto
frusta M 211 nemoque L 212 asturi O arcturi DE
m m
214 gemi|||us M geminus L; urbis casus H uerbis A 215
r n(1)
occurrit O (-rit H) DE 217 eufranoris HVBM (-a|||oris)
h
eupranoris A; policleti O 218 Fecasianorum ALVB (Fet.)
o
ectosianorum (o *prior post. mut. in* a) H 219 mineruuā
c
M 222 incenderet ML 223 potest A; cirsensibus H 224
n n
frusione L frusione MH frus|||one (*in ras.* i) A; paretur
e
BMALV (uel parat *superscr.* v) paratur (*sed* a *alt. ex* e) H
uel amator
226 nereste A 227 tenuis A -es (e *ex* i) L 228 amans
L; uillicus AMHL 229 pytagoreis VB phith. L pitag. M
o ae
p|||ythagureis A (*sub ras.* h) 233 langrem H 234 q|||
ue e
V q, B 238 Eripiunt L -punt A -piunt M 244 populus
superscr. av 245 Qui||| (*sub ras.* d) L 246 at *om.* A
l(1)
postea add. L; lignum AHLVBRDE, tignum M 247 planta
o a
qq; M 253 uentilet M -l& L 255 Sarraco AVBDE
e c(1)
Sarra|||o M Særraco L Serracum *schol. in* V 258 Anxis
H 259 de HVBADEL(d *in ras.*) de *superscr.* m 263
i
Stri|||libus (*sub ras.* g) A Strig lib; M; gutto M guto ALVB
h r
gu|||to H 266 Po|||thmea M Poth. A Porhtmea H Poth.
L 267 tri|||entem (*sub ras.* g) L 271 cadant MLH ca-
o
dunt ADE cadent VB; pundere H; signant DE 272 ledunt DE;
v
s|||ilicem L 277 diffundere ML defendere A 286 uel]

ADE et MLVBH 287 disp[e]ọnso H; temp[e]ọro MH 288 cognoscit H; praemia OF praelia DE 293 conc(h)a OC, *recte* DE; qui H *post corr.* 294 uerbecis (b *ex* u) L 297 temptas HF; tacitusue (ue *in ras.*) V 302 metuas tantum M; nam *superscr.* m; quis B 307 pō[t]|||ina M pontina L 308 Si[h]ṇ[c]inde H 309 qu[s]ị H 310 uinculis M 311 marra A 312 a|||tauos H; filicia A; dicis M 316 [e]eundūst A 319 refeci A; reddit MVBH 320 eluinam ALVBH [e]||| [l]||| uinā M, *glossa in* H: heluinam 321 Conuelle OR; ego *superscr.* m 322 Adiutor O.

Sat. IV. SATYRA DE CRISPINO ET DE ROMANO PISCE A DE PISCIS MAGNITUDINE MH *Nulla inscriptio in* L* VB 2 In M; par|||tes H 3 aeger OR; salaque A; fortis OR 4 Delicias uiduae OR (-ti|||s [a]udu[i]ę M); aspernatur MHL aspernatus BV [uel tur](-tus) 5 fatigat MHD 7 emeret ML 9 uitata A uittata *ceteri* 10 Saguine VB 11 liuioribus A 13 serioque O 16 se[s]xtertia L 17 locuntur AHLVBF loquntur M 18 in munere AMLVB si||| (*sub ras.* n) H 19 tabula H; senis *rasa* s *altera* B 21 cluso A clauso *ceteri* 23 frui A; apitius (p *in ras.*) A a[i|||]pt M a|||pic. V 25 pretium *s.* precium AVBLMR; squamae OR 26 prouicina A 27 apulia O (-[i]la A) 29 se[s]xtertia L 30 modicā *ex* modicę *corr.* v 31 ructaret OR; palatii VB 32 qui magna M 34 et] hic OR 35 agitur *superscr.* a 37 iam *superscr.* Lm; semianimem DE 41 neque MHVBL nec ADE; [minor] maior M 43 torpentis ORDE 45 Destinet L -[a]net M 48 algi (i *in ras.*) A 50 dubi[tu]tari HM 53 parfurio HVB pa[r]ḷfurio M; sic *rasa* c M 54 est] ex LDE toto est L est *add. suo loco*

---

* *Inter scholia legitur:* Satyra de rombo pisce. Catalogus amicorum domiciani.

m 59 hic [v] V 60 nūquā (nu *in ras.*) M 61 *post* uestā *quinque fere litterae erasae in* M 63 Ex M Et AHLVBRDE; carmine [d] L; ualle [v] M 64 Excussi [uel exclusi] L; ex(s)pectant HVB spectant [ex] M 65 adtridē M; tunc AMLDE; picen L 67 latare [x] M; saginis OFDE 68 tēpora [secula] M 72 derat A deerat *ceteri.* 73 concilium MLDE 75 liberno [u] H 76 sedet AHL sedet [i] M; properarat (r *ultim. in ras.*) A 77 Pagasus M Pæg. m 78 tum AVB; profecti VB perf. DE; quorum hic VB 81 iocunda ML 85 ferre MALVBDE adferre H 86 quod MF 88 fa|||tum M 90 possit H 93 Solstica A 94 ancilius A alicius VB 96 iam destinata O(d *in ras.* L)RDE 98 gigantes [i] V -tis (i *ex* e) B gigantum [uel tum] HDE gigantis M 99 ursas [o] L 101 iam *om.* M; intellegeret [alii n̄ intellegat] M 107 adest uenter A 108 matutinno A 110 Pompeus L; sursurro B su|||surro V 113 uetento VB 115 conprospicuum A; nostrum VB 117 basia redae [ad axes] H 120 leuam DE 121 Belua O; laudabit L 123 uetento VB 125 habe|||s (*sub ras.* n) A; clari,q; [,magni] V magni *om.* B 127 Excidit ALVBHDE -det M; cr|||nis [e] M 129 |||ut (*sub ras.* a) B 130 absit *superscr.* H 131 illa *ex* alta L illa VB; ,testa paret alta M paratur A 135 tua figuli=tua (fi *in ras.*) L tegulae VB 137 ueterem [uel uentrē] L 138 neronis [falerno (1)] A 141 saxsum (a *ex* e) H; rutupino [uel ue] uel M rutupinoque VB rutipinoue [u, q] L; ponto L 142 deprehendere HL 143 dicebat litus M 145 concilio DEL(c *altera in ras.*) 147 getis *s.* gethis ORDE 148 tamquam diuersis ORDE 149 penna ODE 154 hoc unū M.

Sat. V. IN PARASITOS DE CENIS COTVMELIOSIS A DE PARASITIS M INCIPIT SATIRA L (QUINTA *addidit manus novissima*) de cenis contumeliosis H *Nulla*

inscriptio in VB 4 galba O 7 suficit A alluo A 8
r
uocat *postea corr.* H 10 possis O 11 modere L 13
solitam MBDE -tam *ex* dam LV (*in marg.* solidam) 15
raro VB rarū (ū *in ras.*) L raru||| (u *mut. in* o) H 16 ne-
gelectum A ne|||glectum (*sub ras.* c) H; adhibire A 17
uel culcita r u b
culcitra A -ta M calcita H 19 trepius VB 20 Deçeat
H; demittere ML dimitere A 21 salutarix M; iam *su-
perscr.* L b, *om.* V 23 circuagunt H 24 nollet HVBDE
Post v. 24 *quattuor vv. carent scriptura* B 25 conuiva
n h
ex conuiuia H 27 deterge,s M 28 coortem L 29
lag|||ena M -gena AV -goena HBL(ę) 36 trasea ALVH;
bant
heluudiusque A -inusque B; bibeřt M 37 Prutorum A;
heliadū
in natalibus H 38 Aeliadum AHVBRL (El.) Apiarū M;
berillos ODE uel berillo *in marg.* v 39 Byro V Vyrro B;
fialas AH(*ex* uiolas) fialas (a *prior ex* u *s.* o) L phyalas V
phialas BDE 40 ibidem est A 41 numerat BV;
uel acutos cut
amicos L amicos M 42 illic O; claudatur (*rasa* c) B;
ut
hyaspis M hiaspis A 43 byro V; ||| M 45 hiarbę L
nolis
iarpę A 53 et B 54 n̄uis M 55 ueheris *post* latine
sed signo h̄ (*et* d̄) *apposito* A 61 formosus et MH (sed
forma *superscr.* m) uel formosus & aetas *in marg.* v 63
uocatus MHLVB 68 frustra H 69 agitent *ex* -tant
H; admittentia *ex* -da MF 70 fictus A factus *ceteri*
fractus DE 72 artocopi LAMHRFDE (arctoch.) *ΑΡΤΟ-
ΚΟΠΙ* B *ΑΡΘΟΚΟΠΙ* V; fingit amęntē L fingi||| am̄tē M
s
fingit am̄tē A finge (e *ex* i) H 74 uix B; tum *rasa* m L
c
75 o|||lorem M 80 distentat LVM (t *alt. ex* d) distendat
||| sublata
AHBDE 81 Quę L; & *superscr.* m 83 porrecta LM
84 gammarus AMHVBDE 87 afferātur L 88 Laterna
|||
A Laterna M Lat. LVB *corr.* v; datur *superscr.* L; qd̄ *in
ras.* L 89 micę ipsarum H micyps. L miceps. V 90
bocc≡are L bo|||care M bochare A bocare B; lauatur *ex*

u o
leuatur H 91 totus H; facit *om.* B; a *postea add.* L 93
ni uel tur
Taurominitanae O (-mit. M) DE 96 patimur M patitur
ta
AHDE 98 cap,tor V; emat *superscr.* l 99 proxima
M 101 Cum M; pennas ODE 102 caribdin HVB -dim
i
DE cariptim A karipd|||m M caribtim L 103 aguilla
i t
A 107 ue≡lim L 109 peso L; cota H 110 namque
&
in M 112 face O 115 ferro dignus VBDE(seruo)
uel fumat
116 Spumat A Fumat *ceteri*; raduntur AMLB radentur HR
e v
radunt V 117 faciunt B; tonitria H 118 aledius AHVB
aluedius ML 119 libia AMVB lybia L libie H 120
desit
fiat M 121 spectas AVBLRDE uideas HM (uel spectas
uel uoluenti
superscr. m); chironomanta AML -monta HVBDE; uolanti M
uel gestu e
122 magister L 124 gustus M; sectur (e *superscr. in ras.*)
c
L 125 casus H cachus L 127 alii monia *in marg.* l
128 Vyrro H; sumitque AVBLDEM (q; *in ras.*) 130
b n e
bile H 132 Quadraginta A -driginta (i *prior in ras.*) M
i
-inginta H 134 uirrhonis H uirrones M 136 Ilibus
in ras. M 140 Iocundum LF 141 micale AML mycale HVB 142 simul O 146 accipites A 147 qualē||| M (*lemma scholii:* quales) 148 *add. in marg. inf.*
e
L; nihil O 149 uirrhonibus H 150 odori M 151
habebit (i *ex* a) L -bit A 153 scabi|||e H; fruaris A;
in *superscr.* L; agere V 156 uirrhonem H birronem V;
a
credis L 157 mimus *ex* minus H 158 Quis plorante gula melior? MVB 163 tam *superscr.* l 166 cenenandi
uel atq;
A cena *in ras.* H 167 aut M 172 que *in* quandoque *superscr.* B.

Sat. VI. IUNII IVVENALIS SATYRARUM LIBER PRIMVS EXPLICAT INCIPIT LIBER SECVNDVS A EXPLICIT LIBER PRIMUS INCIPIT LIBER SECUNDUS VBM INCIPIT SEXTA SATYRA L iunii iuuenalis

satyrarum liber I explicit incipit de incommodis maritorum liber II H INCIP̄. L. B̄ II L. F. VRSEMO. POSTVMO LEGI EGO NICEUS APUD M. SERBIŪ ROME ET EM̄DAVI R 1 Credo *ex* Crede B; puditiam A pudiciam [ci] M 4 *om.* M, *add. in marg.* m 7 haut ALMH, *corr.* hm; cinthia MVB chyntia A 13 Compositique OR; habere B -bere [u] A 14 puditie [ci] A 15 extiterant [i] B 18 ac pomis AHLVB 20 abiere [fugere] M fuiere A 21 A antiquum A Antiqui [u] V; o postume M 28 o postume M; duces HVBLM 29 thesiphone M tes. HL thisipone A; exagitare [e] M 31 patent V 33 At H; si *superscr.* v 34 putes L 36 illic VBMHL illinc A; minuscula M; ne A 37 haneles V 40 captore [ta] LV 41 putes≡ M putes [a] L 44 periturum L 46 nimiam BVHR mediam AML (uel mediam *superscr.* l); uen≡am L 50 digne cereris cont. uittas M; ceteris [cer] H 56 Quiuentis H 57 recedo (re *super ras.*) H 58 nihil AL nichil H nil [hil] M 63 batillo MHL -tyllo A -thillo VB 64 Tuctia L; gangit [n] M 65 subitum OR 66 *alterum* thimile *om.* M, *superscr.* m 69 plebeis O; tristis VB 70 acii [c] A actii B acci (ci *in trium litterarum rasura*) H accii V 71 Uirbicus M 72 authonoes MH aut hon. LVB 74 ispulla M hispula A 75 expectes A -ctes [a] M 76 ecchion L; cyrtharoedus H; ecchion L 77 laphyrus BV [g] laphirus H glapirus L glaphirus AM; coraules ML 78 augustos V 79 *in marg. sup.* A 81 eurialum aut MHVBLR aut *om.* A; mirmollem H 82 ippia O; ludum O 83 phar|||on L 84 canobo B 87 ludum M 88 *om.* M 96 c̄sistere [in] M 98 c̄ce|||dere [s] (*sub ras.* s) M 99 Tum M Tunc (unc *in ras. a m.* 2.) A; dū [t tc] M 100 marito L 102 puppim AMHB pupim L 103 inuenta est HVBLM 104 Ippia O 105 nam [uel ia] L;

uel secto o
…um M 106 fesso M seoto A 109 Gippus Gyppus H Gibbus *ex* Gippus V; semper A grauiter M 110 iacinctos M yacinctos
o
…os A iachintos L 112 serius A 113 coe-
i
…ippia O 116 senserat M 117 *et* 118 …18 et *om.* O 120 Sed AMHL (alii sed (*sic*)
nte
…abscondere A galero] priapo B 123 Con-
i
…it M)R; licissae MHB licescę L liciscę V
o
…*d. in* L 124 generose H 125 Excipit A
o
[illegible] 128 ab|||it M; quid H 130 nondum M
u
…une M lac. H 133 carnemque B 135 que …*d.* L; libine B 136 cessænnia M censonia HB
a
…L 137 quingenta O; tanti||| A 140 innuit
…l locuples uel excutias
…l diues M 143 inspicias M 146 College A;
i
…LVBH dicet M 147 *add.* m; nobis grauis es A …*add.* m. 151 in hoc O 152 et AHVBL (&||D)
a
…R; emetur A 153 quo A cum *ceteri* 154 causa …H casa candida *in ras.* L 155 Grandida A 156
i
…uns AVBHM(*rasa* n); beronicis LBH -nicęs V -nices
a nudo
…ernicis A 157 digitis H 159 Obseruent H; mero …sabata L 165 cigno OFDE 166 ferret A ferat L
(i) n n
…net M; constat V 167 uenusinam DEO (-siam B)
in cilium e
…168 affers M 169 super M 172 Parcite A; poean M; …pean precor L; tu depone OR 174 poean M 175 ipsam-
cun
…que AM 177 niobe scrofa M; foe,dior B foecudior L
i t uoluntas
…fecundor A 178 tangi H 179 suminique L; uoluptas
uel uoluptas (1?)
180 supbo L 181 alohes HV 182 ē *superscr.*
183 dies HLVBDEM (?) 184 tollleranda L 187
r t
…opis B cecopis A 190 quid *ex* quod H 192 sexus
195 Zoe kai psiche AL(psihe) *Ζωη και ψυχη* MVB

198 pennae O; & dicas L; hoemo MHVB emo L hemo A
199 carpoforo AL 202 mustatia HVBAM -cia L 205
animus sum
Dacius L Daci|||us (*sub ras.* c) H 207 amicus submitte
ceruice n
H; uertice M 213 nolit OR 216 leonibus L 217
s
contingnat V 220 qui VB qui H; qui HVB 222 fece-
ris HVB 223 Sic uolo DE 224 -rel *in ras.* V 225
n
domus ML 228 uel M; limite A 236 archiñgenen M
238 pauet O; ducit LARH discit VB *schol. in* LM (*ex* du-
cit) uel ducit *superscr.* vb 240 Aut RMVBFDE (haut) H
i v (1)
(u *add.*, *post* t *ras.*) 246 tyras L; ceroma M 247 uel
r
A aut MHVBR 248 sudibus O; lacescit B 256 curis-
uel sub
que L cru|||risq; (*sub ras.* o) A 259 in V; ciclade L
u
clyclade H 260 panniculas H 261 proferat HVB 263
i
in marg. sup. L; poblitibus B; fascea V 264 ridet HVB;
u
consumitur B 266 Grugitis VL Gorgitis A G|||rugitis
(*sub ras.* u) H; lepidi (e *ex* a) H 267 gemit M 269—
302 *om.* M 270 Cum A Tunc HLVB; uiro *ex* uero H
uel facta
271 oculti concia A 272 ficta L 274 statatione A;
a (1)
spectantibus HVBL 275 manere A manare (a *alt. ex* e)
B 276 nunc L cu H tum VB; curuca O (curr. L) 280
hic R dic ALVBH 282 Ut||| L; ne AL; possum A 285
Deprensis L; a crimine OF 286 de quo H 288 sine-
h
bat ODE 291 stante B 295 ad istros V histros AHB
et
istros L 296 ad rodos L rhodos H hrodos V rodos A
299 fregere L 303 ungenta L 307 conlactea (e *ex* i)
VH(coll.) conlactæa M collaccia A collactænea B 308
ci
pudicie A 310 Effigemque M; symphonibus L 313
u
uisuros H 314 lumbos (u *ex* i) L 316 ululante priapo
OR 317 illis tunc H 319 ma|||dentia (*sub ras.* n) A
l
320 laufela AML (-fella) laufera HVB, *glossa in* L: laufega
321 et O 322 fructum HV fructum *postea corr. in* fric-

tum RV frictum ML; crisantis O (chris. M) *Post* 323 *praebet* A *primum folii 29ᵛ versum sic:* ~~Testiculos postquā ceperunt ēē bilibres~~ (*sic*) (*v 372*)* 324 similabitur A 325 aueo A 326 Laomedantiades BV (a *media ex* o); hernia O (ern. L) HERNEA *schol. in* L 327 tunc femina OR 328 Et O; toto pariter MHVB; repetitur A
uel clamor
clamor repetitus L; clamat V 329 dormitat *omisso* iam
uel si
OR 331 nil L 332 ueniet O; sed A 335 saltim B 337 spaltria M splatria L 339 testiculi *in ras.* L t *prior in ras.* H testiculis (s *alt. in ras.*) V 341 alteririus A; figu-
uel in
ram est O 343 nigrumue OR 344 de B 345 clau-
u
dius O (ad. V) 347 cohibe ODE; ipsos (o *ex* e) B 348 cau||| ta A cauta (ta *in ras.*) H uel causa *in marg.* v 349 Namque M; pariter summis A 351 sicorum B 352 spectat L; culnia (*in marg.* uel oculnia) V oculnia *ceteri* 355
u
semperest H 356 adlaetis H atlaetis V 357 res *a m. 2 in* A; domi est MCLDE 359 posuitque domi B 360
m
famenque L famenque H 363 pululat L pulluet A pupulat E 364 e *om.* A; semper tollatur MHLBVFCDE
uel non umquam
365 Non numquam V; repetunt ORCFDE uel repeto *superscr.* l; sibi] RHFED(tibi) sua CVMLB sibi (bi *in ras.*) A; constaent H 370 tradantur M trad=unt̃ V 371 ex(s)pectatos O 373 tantum damno LRMHVB 375 Balnia A
o e
376 Prouicat H 383 hidimeles AMBH (mil) hidimiles
unc
V idimiles L; h||| ||| (*sub ras.* ic) A 384 blasia H 385
a
numō L; nominis alti O 386 Cum LMHVB; ferre H 387
o
pallio B 395 -ut uideo OR 397 fiat MB 399 posset HVB quae posset ML(quam *m. 2*) que posset A possit quae R 401 strictisque L 404 decipiatur OR 405 fecerat L

---

* *Codex ex quo descriptus est* A *paginis singulis continuisse videtur versus 24* (A *24—26 vv.*)*; librarius hoc loco folium bis vicenorum quaternorum versuum transiit.*

406 qq. (ve *in ras.*) A 407 cometam (ten) L 408 famamque L; rumor] rumoresque A 409 nifaten MLVB niphatem E -antem D 410 que *om.* L; illc (i) A 411 Diluuo (u) L; nature (a) H; subsydere L 412 cui *superscr.* v quocumque B cuiq; (cū) L 413 hoc uicium L; intollerabile MHL, *corr.* l; quam quod O(qđ *ex* q̄? B)D uel quod E 415 Exortata H Exhorta (a) D 417 ferire M 418 deterrima M 420 *in marg. sup.* A 421 massa *ex* messa H 423 exagitare B 425 Vrguentur ALH (guen.); uenit *superscr.* a 426 Onoforum L Oenoferum H; urna *ex* arca B 428 rapidam A; orexin O (e *ex* i A) 429 reddit B; terramque luto MV (et) terramque luto H et luto terram A et terram luto LR terram luto B; intestini A 430 aut lata O 432 bibet A 433 bilem *superscr.* vh 435 uirgilium O; perturae L; elisę MB 439 loquaetur H 440 ius *ex* uis A 441 et L 442 tuba *postea corr.* H; atque aera OR; fatigat AM 445 quia (quae) H 446 tunicam L 449 rotatum (uel rotato) L 450 entimena L entymema A enthimema HVB antim. D entim. E 451 quę≡dam B 455 opizae (uel sacra) A opicę (z) L 457 N̄ nil (*in ras.*) L; milier (u) H; ťurpe A tupe (r) H; putat nil *add.* a 459 extentis (tensis) A extensis *ceteri* ostensis DE; committit MH 460 Intollerabilius HL, *corr.* hl 461 ridenda||| |||que (*sub ras.* ce?) V 462 tume B; atque M; popeana O 463 hi≡nc A 465 foliata (unguenta (1)) M 468 illo tunc lacte AL; fauetur (o) H 470 axen H 472 *totus fere versus in ras.* B 473 uicetur *ex* uidetur B 474 Est operae pretium ORF operae-toto *in ras.* V 475 faciunt V; agitantque H 477 Cosme&ę A Cometę (s) H 479 flagellis OR 483 *add. in marg.* h; longe L; uel transcursa *in marg.* V *a m. 2. s. 3.* 486 Profectura LMHVB Perf. A; domo O 489 quod (aput) B 490 Componit MLHVB 491 hume-

ros secas A ΨEKAC MVB yckas H; infelix ΠHEKAC L; manillis V 494 secas A phekas L yckas H ΨEKAC VBM 496 pec|||titque (*sub ras.* u) A 497 matrona DE 498 E|||merita L; cesset MV 499 Huius *ex* Cuius B 501 tanti AMHVBF tanta (a *in ras.*) L tantaque DE 502 compagib|||||||||| B 503 f^{r}onte L 506 coturnis AMLV conturnis HB 509 marito DE 515 cho^{d}ors AL chohors H 519 E M; uestes ALR 520 Et quic^{a}quid H 521 totum *superscr.* a; expia$^{a(1)}$t (*sic*) M expleat B exple^{a},t V 522 descendit L 525 et AL; tremebunda O 527 calidasque O 528 ma^{e}roe H merore A; ede A aedem *ceteri* (ę≡dem V) 531 locuntur L loqua^{u}ntur H 533 lanigero AMVB *schol. in* L lani^{f}gero H linigero (i *prior in ras.*) L; circumdatur H 537 caduceo ALVB -cęo H caduco R cadu|||^{o}ce (*sub ras.* r) M 539 lacrimis HVBL 541 pepono O (*in marg.* PEPONO alii POPANO L) 543 archana H; medicat A me^{n}d H. mendica||| ||| (ns *sub ras.*) B 546 munito A 550 armeniu$^{u\,s}$m H; comagenus ML cōmmag. V; aūruspex A 551 rimatur et OR; exa B 552 faciet *superscr.* L; deferat (a *ex* e) V 554 fronte OR 555 Ammonis MHVB Hamonis L; ce^{s}nsant H 557 horum hic est AL 560 fines B; arti LVB arti^{s} H; dextra A 562 inde^{a}mnatus M indāpnatus (ā *ex* e) L; habebit *in ras.* a 563 quid H qui≡ B (*sub ras.* d); cyclade *s.* ciclade O 564 Conti|||git V; seriffo VMBL (ffo *in ras.*) scrisfo H siripho A 565 hicterice AMHVB hęc tetrice L 566 te *om.* A; danaquil L ta^{u}naquil A 569 Haec MLVB Ha^{i}ec H Hec *ex* Nec A; ignorat O 571 dampno A dampnis M 574 ephimeridas AMVBH(i *prior ex* e) 575 petenti LM 577 si placet M 578 fri^{c}tus A fric^{t}us H 581 petosyris AM *schol. in* L-petasiris L 582 utrumque O 584 uati uati A; crebum L; popisma O 585 dabit MVBR ferēt ALH

(*gl.* dabit); phyrix M fryx A frix L; inde O 587 pul-lica H (b *superscr.*); fulgora V 588 fa|||tum B 589 *in marg.* H; aurum O 590 phalas HABMV 593 Nutrices VB -cis H (e *superscr.*); tolerat M (n(1) *superscr.*); urguente MVH urgente A (u *superscr.*) 596 sterilem MVB 597 at *omisso* que B 600 Athiopis A Et thiopis L Aethyop. HV 603 decepta O (uel delata *superscr.* a) 606 omnes OFDE 607 dominibus B 609 atque ALE utque H (a *superscr.*) 610 maicos A (g *superscr.*); h¢c A 612 soleat V; desipis (i *alt. in ras.*) V 620 munus A 623 longam-saliuam OFR (ā *in* -uā a, m *in* longam *add.* r) 624 atquae B; pocio H (tio *superscr.*) 626 quantum AMLVH quanti≡B; benefica H (u *superscr.*) 628 Nemo iubet A uetet *in marg.* a 632 porrexerat C -rit (i *in ras.?*) A porrexit H 633 timidos VB -dos H (v *superscr.*); pocula *om.* M; papas OCDE 635 egressi et finem MLVB et finem egressi et finem H 638 sunt H (sed *superscr.*); pontica A potia≡ (a *ex* u *s.* o, *sub ras.* s) B 640 depraehensa H 641 *et* 642 *transp.* H *sed in marg. apposito* ba 643 magicis LMV traicis A (uel magicis *superscr.*) *recte* RHB 644 progne O; nihil M 647 nocentem OFDE 648 sextum H; et rabie O (-e|||H); incedente M 649 abruta L (p *superscr.*) 652 fecit H (facit *superscr.*) 653 Alcestem AMLVB -stim H (em *superscr.*) 654 spectare A 655 pelides A be≡lides L belidesque *omisso* at M baelides H 656 clitemestram O (me|||str. V) 657 pipennem M 658 Inuisam VB 659 Ad A Et B Et H (at *superscr.*); rub|||etae H 660 praegustaret OR; adrides H (t *superscr.*).

*Sat. VII**. EXPLICIT LIBER SECUNDUS INCIPIT

---

* *Saturae VII lectiones gravissimas ex bibliothecae Bodleianae codicibus canonicis lat. no. 36 s. XV* (α) *no. 37 s. XIII* (β) *no. 40 s. XV* (γ) *no. 41 s. XI* (δ) *no. 42 s. XV* (ε) *codice Laudiano no. 79 s. XV* (ζ) *singulari humanitate transmisit M. G. de Burgh litteris a me rogatus. Omnes hi libri omittunt VI, 126; α γ δ ε etiam VIII, 7 quem versum exhibent post v. 4 β, post v. 5 ζ tradentes:* Fabricium posthac.

TERTIUS BM decē iuuenalis explicit lib. secund̄ incipit lib̄. III. legente aepicarpio scrinbentis exuperantio seruo H *Nulla inscriptio in* AL, *sed in marg. codicis* L *iuxta* balneolū *(VII, 4) manu scholiorum legitur:* Legi ego nice|us rome| apd̄ seruiū magistrū & emendaui *Librarius codicis* V *continuavit saturam VI usque ad VII, 16. cf. adn. ad v. 17. Correxit m. 2. addito in marg. inf.* †Explicit LIBER SC:†S INCIPIT TERCIUS. *Signum† spectat finem saturae VI.*

m
1 cessare *postea corr.* H 2 canenas B 3 noti celebresque *γδ*MRVBH(e *tertia ex* i) multi celebresque L
u
4 *in ras.* L 5 Temtarent B; cum fedum A 7 Pallibus H 8 nullus in arca (*s.* archa) ORDE *αβγδεζ* 11 S stantibus A; oenoforum HL 12 altionen A alchionē L alcinoen M alchinoen HVB; ba(c)chi O; therea A 14 facient L; asiani O 15 capadoces O; bithini O (byth. HV) 16 gallia O*αβδεζγ*(galia) 17 *Unus versus caret scriptura, quasi incipiat nova satura* V; *prima littera versus 17 solito maior* VL, *praeterea in* L *in margine legitur* DE STERILITATE STVDIORVM 20 nos OR *βδ* 22 expectanda O *αβγδεζ* 24 Impletur O; poscas tibi iamque A 25
conscribis ne
Conscribis MLRHVB Componis A; donaueris B dona,ue,ris
a
H 26 clude HVB clude L claude AM 27 calamos O
deris
αβγδεζ 29 heredis H 30 ulterio B; nam M 31 tantū
n
tantū A 34 tunc H 39 at si M aut si ALHVB 40
v ci
maculonus LABRV *αβγδεζ* -nis M 41 ac O 42 sollitas
v
H; iania H 43 Ascit H 46 *in marg. sup.* A 49 stereli M 50 Iam *ex* Nam V; ambitiosi *in ras.* BL 51
a
in marg. inf. L; insanibile H 52 cathetes L cachetes DEV cachoetes B cacothetes H κακηοτεc M cachethes A;
F
egroque *omisso* et A 54 nihil OFDE (ch) 59 Montibus H 60 thyrsumue (*s.* tyrs. thirs. *etc.*) RBVHLM*γδ* *recte*
uel potē tingere
ADE *αβεζ*; potest L (*cf.* VI, 46; 120); coniungere H coniungere

B; mesta A saeua δ seua M mesta L (*schol.:* alii sana) sana HVBDE αγεζβ (*in ras.*) 62 oracius H oratius A; euhoe H heuhoe MVB ohe L hehoe DE 63 Quis MLHVBDE 64 cirre LDE cyrrae M chirrei *post* feruntur A; nisaeque O (nise atq. H) DE 65 nostra MDE; ammitentia L 68 erinis H 69 uirgilio ODE; desit AMHVBαγδεζ deesset LDEβ 71 gemerent H; bucina O 72 lapfa A lapsa B; brenus H 73 albiolos O; athereus H 74 quid B 75 Quintiliae LE; quid B 78 cupiunt M 80 et sarrano OR βγζ sarano αε seiano δ; salino MLVB αβγεζ salino A saleio H sali|||no (*sub ras.* g?) R alii salino *schol. in* L 81 est *om.* L 82 iocundam BL 83 fecit cum MVB 85 afficit (ffi *in ras.*) H 87 si H ni VB; uendat AMVB -dit H 88 largitur M largitur ALHV -tus B 89 uatum digitos O 91 bareas AMLVB αβγδεζ(baroas) -eam H 92 pene clopa H; philomena A 93 as uati *sub ras.* B 96 praecio H 99 scriptoris A; petit O αβγδεζ 100 Nullo quippe modo δL (*in marg.* alii Namque oblita modi) Namque oblita modi MHRA(modo) αβεζγ(modis) Iamque obl. m. BV(Iamque *ex* Namque) oblita modi F 101 multo A multa H 102 rerum *superscr.* H 103 segetes H 104 Quis ||| ||| (*sub ras.* iā?) L 105 lecto H tecto AMLVBRDE 106 praestant MLRHVB 107 fas caeli belli H 108 tunc LMHVB tum A 111 Nunc H; mendi ia H 112 uerū (ū *in ras.*?) V; deprehendere HL 113 caudedicorum H 114 lacertae O αβγδεζ 116 pubulco A 118 Frangantur H 119 & uas *add.* a 120 Pelamidum AHVBM (-m|||id) Pilamidum L; et OR; afrorum HVBR maurorum M asyorum L 121 lag(a)enae AML lagoenae VB lagonae H 123 in V in MHVB; foedera H 124 aemulio L -milia H; libet

(Interlinear superscript corrections printed above the line: sana [over mesta A], uel mesta [over δ], seua [over mesta L]; horatius [over oracius H], hoe [over euhoe]; y [over erinis]; rubrenus [over brenus H]; uel saleio [over αβγεζ]; lino [over saleio H], alii saleio [over sali|||no]; ni [over si H]; a [over -dit H], uel tus [over largitur M]; pelopea [over pene clopa], tium [under clopa / over praecio]; i [over modo]; o [over multa H]; t [over lecto H]; pro tunc [over LMHVB], acia [over mendi ia]; si [over caudedicorum]; fi [over Frangantur]; uel afrorū [over maurorum]; e [over lagonae]; ex [over in V], o [over -milia].)

L petet AMVBR αγεδζ petit H β(e *super* i) 125 aeneus O 129 def^i^ecit H 130 Tongilli O (i *poster. in ras.* M); rinocerote O (-te||| H); laua|||ri B 131 l^len^ututa M l^v^atulenta L 134 tyrios||| lattaria A st|||latt. L stlataria V sp^stataria^ataria H 135 ipsis HL; filo *superscripto* uendit A 136 illis ODE αβγδεζ 139 Vt redeant ueteres ORC αβδεζγ (redeat); (*superscr. in* H: alii fidimus eloquio); fulserit anulus ingens (nemo ducentos) H 140 ciceroni (nisi fulserit) nemo ducentos (anulus ingens) H 142 postte (a) H post,tæ L posita MAVB post te DE 144 gallus H cossus AMLVB αβγδεζ 146 flentem basilo L; deducere LRMHBαβγδεV(de *in ras.*) 147 basillum V 149 Affrica MA; imponere OF 150 uecti O 151 Cum O 153 Perferat LB 154 cambre MALB c|||ābre V gr^o^am^bre^be H 155 quid L; causae *superscr.* l 156 diuersa e parte MVR diuersa parte ALFαβγδεζ diuersa^e^ parte (a *prior ex* e) H diuerse parte B 157 uolunt OFDEC 159 laeua in parte LMVBFDE 160 sextr^ta^a H 162 de quo *om.* L, *add. in marg.* l 163 flumina A 164 Circumagat H 165 quid MRHVF quod LAB 166 ast alii O(ast ||| ||| ||| alii H)αβγδεζ 167 Et MALVB V^e^t H 169 Fusa (f *ex* t) H 175 haec quippe L; temptat H 176 pollio O 177 Laudatorum H; scindens AMLHV scinde^n^s B 178 sexcentis L; ex^t^ L 180 Exp&et A 184 domū *ex* domus H 185 componit MVB; condat L 190 Factorum L 191 no|||bilis H 197 consule rethor AD(E) consul^I^||| r^I^ethore L; fiet DE 198 *add. in marg. sup.* L; rethore consul AD(E); fies OFC αβγδεζ fiet DE. 199 aliquid V aliquod B 200 miranda *ex* mor. H 201 dabant LA; triumphos ORFCDEβγδζ 204 thresimachi MVBL (t^h^) thresymachi (hr *in ras.*) A l^tre^isimachi H; proba^t^et H 211 n^t^unc H nunc (n *prior in ras.*) A 213 quemcumque H 214 qui OR αβγδεζ 215 enceladi *s.* encheladi ORF

αβγδεζ 216 et *superscr.* H 217 autem *om.* A 218 acoenetus ipse ML(-nectus) A(ag.) ac(o)enetus HVB αβγδεζ ipse *add.* hv₃ 219 franget MLVB frangit (i *fortasse ex* e) H frangat A 220 [de]crescere H 221 neueique M 223 sedebat FRαβγδεζO(-bit H) 224 obliquio H; 226 [quot quod stabant] Circumstant H Quod[t] A Quot (t *ex* d) L 227 her&[re] AH herreret B 228 que *add. in marg.* A; cognitione B 230 constat V 231 lega B; a[o]utores L 232 sit[ut] H; rgatus[ro] H 235 arch[e]emori O (-chm. H); annos LMVBH (o *ex* i) 236 siculus AMVBH siculi L; [u]ornas H 237 ducant VB ducant H 240 leue-puerorum *in ras.* L; leue tot (ue tot *in ras.* H) 241 trementis MVBF -tes ALH 242 curas RO (-a[s]t H); et OR (*superscr.* H) 243 populus *ex* populum H.

Sat. VIII. DE CLARITATE NATALIV̄ NoBILIV̄ AD PNICV̈ A DE CLARITATE NOBILIVM TRACTAT VBM De claritate nobilium tractat ad ponticum H *Nulla inscr. in* L 1—63 *om.* M* 1 Stemata HDE Stem. L 2 pictosque DE 4 nasumque minorem OR 5 Coruini O; gallum A ga[b]llam (am *in ras.*) H 7 om. O* RDE 8 Famosos O (o *post. ex* u B) DE 9 la[e]pidis H 11 ortus DEO (os[r]tus H) 13 allobroicis L -bro[g]icis B -brogicis H 16 punice B; cat[i]enense H 17 producit HLDE producat VB 18 imagine *in ras.* H 19 exornent *ex* -nant B 21 uel *prius in ras.* V atque[uel] B 26 scuto[seutu] H 27 Sillanus O (Syll. H) Siluanus DE; sangine A; raros[u] H 28 aegregios[u] H; con[n]tigis H 30 qui est L 31 tanto[v] B 33 *et* 34 *in ras.* L; paruam AL 34 scabieque (b *ex* u) H 36 bardus A 37 Quid V; fremit ALVB 38 sis OR; a[ga]ma[e]rinus H 39

* *folium exscissum esse demonstrant reliquiae, item VI, 269; X, 9; XIII, 169. Ex impari numero versuum, qui hic desunt, apparet v. 7 etiam in hoc codice defuisse.*

mibi hi blande tumes
ergo H; mi B mi V; sermo *superscr.* A 40 Brtus ab H;
||| aere
stemmate H sanguine LVBDE 43 que A; aggere H aere
s
AD aera E 44 inquit B -quis (s *in ras.*) V -quit H 45
Quorum nequeat L 49 ueniet HVBFCDE uenit et AL;
gente HVBRDE plebe LACF 51 pataui ADE 53 cicro-
me qua
pides VBDE; herneae H 54 quia H 57 putat VBF
em
putet ALCH(*ex* putat) uocat DE; uolucrum H 59 exul-
r s
tet BF; pauco H 61 puluis] curus A 62 corithae *s.*
trito
corythae O 66 sed riteque H trito *omisso* et AB tritoque
omisso et MLVDE; trahunt DE 67 nepotis DEO(ne *superscr.*,
n
i *ex* e H) 68 primum ORFC 72 plerumque H 70 et A 74
na tu ut
Fortua H 75 sicut tu V sicut H sed (*s.* si?) tu C 78
desiderat phalaris
discenderet H 81 falaris MVBC phaleris A faleris H
d pre
82 amoto LD 83 perferre H 85 cenat M 86 Gau-
ranae H; aeno O 88 accipiat A accipiet LMHVBDEF;
&
& miserere A miserere M 90 regum AMLVBFDER re-
gum *ex* rerum H; exausta M exusta LFDE exsicca A ex-
sucta H exucta VBR 91 quod moneant B; mandat A
mandaet H 92 maneant *ex* moueant H maneat B mone-
l o v(l) u r
ant D; flumine H 93 capite H; tutor O (tot. M toto H)
s t ta
et cito et capito DE 96 planta H; nata L nata B nata
H; reliquid L 98 nec MLHVB 99 uictis *ex* uictus H
101 sparthana HVB 102 parrasii MH pharrasii A pa-
rasii L parrachii V 103 policleti MLVB -cl&ti A po-
uel cleti v
lidhaei H 104 Multis B -tis V; labor *ex* clamor B; raro
AH (*superscr.*) raro (o *in ras.*) L 105 dolo bella ML
o
dolabella H dolabella VB dolo labella A; atque hinc O
a
106 referebat M 109 eripietur O 112 despici|||s H
h
113 corinthum A chorinthon VBL (c) 115 *add. in marg.*
ent leu
H, *sed in contextu:* uictaq; uel tociens faciet tibi libia

gentis (i *ex* e); lenia A leua B 118 circis MB circo (*ex* -cis) V 120 discinxerat A 122 tollas *superscr.* h; usquā (ē (1)) L est *om.* E 128 que *in* gladiumque *om.* A; relinquens H 124 iacula OFDE; spoliantes B spioliatis M 125 uerum *omisso* est AMLVB 127 sit tibi (nemo) H 128 in *om.* MVB 130 si pereat (ire parat) H 131 Tum MLV tunc E tu||| (*sub ras.* c) D; numeres *superscr.* H; ||| ||| ||| genus||| ||| ||| H; quae sitae (q; si te) H 133 ponas] LADE pingas MHVBR uel ponas *superscr.* m, uel pingas a 135 ambitus OFDE 136 frangit (s) H 137 Delectent L 139 que *om.* A; pudendis uel dus (3) V 143 que *om.* A 144 si||| ||| (*sub ras.* tu?) H 145 Tympora M; santico (*in marg.* ni) A santinico L sanctonico MBV(n≡t) uel pannonico *in marg. aut superscr.* bvm sardonio D sardonico E santico H 147 damasippus OR uel lateranus *superscr.* M 148 stringit AL; multo sufflamine O (sufl. L) 151 damasippus O 152 Sumet (e *ex* i) H; nusquam LMHVB; trepidabit (b *ex* u) H -uit V 153 *om.* A, *add. in marg. inf.* a 154 infundit L 155 probumque (toruum) H toruumque AMLBRV (sed *in* V toru *in ras.*) 156 accedit H 157 yponam MVB ypona L eponam (y) H ypponam A; facies (s *postea add.*) soluta (olida) (s *eras.*, ut *mut. in* id) ad (*in ras.*) H (uel olida) solida L; pictas (s *in ras.*) H picta≡ VB 159 udus RM udus (unctus) LVB udus *ex* unus H (uel udus) unctus A 160 *add. in marg.* V *in marg. inf.* a; Curret ALh; ydyme A ydimeae MVB idimeae (v) L idumeae (y) H; udus amomo (incola porte (1)) M 162 cyanae MV cynae A cyne (a) H cianae L; lagoena MHVB -gena A -guena L 163 dicit ODC dicis E 164 destiti B 165 h (sit) H 166 resecantur MVBFE -cantur (e) HD 167 damasippus O alii lateranus *in marg.* bv 168 scriptaque ad A 170 rebus (rheno) H hreno L rehno M rhe|||no V; histro O 174 et MA aut LVBH (au(t)); ac] aut MLHVBR 176

resopinati M res sup. A 178 cuiquam[uel cuidam] V 179 facięs B 183 Quod B *Post v. 183 repetitur v. 160* (idymeae), *sed linea circumducta* L 186 damasuri ageres H; fasma MVB 191 ridere *ex* ridire H; quis H 195 hinc atque L; hinc ad pulp. H; pone O (ponunt[e] H) 196 sic] si ALHVB 198 aut A haut LM (*postea corr.*); principe natus OR 199 nisi *superscr.* H; illuc HV, *corr.* v 200 habens H 201 clipeo (p *ex* u) H; graccum aut pugnantem MLRHVB 202 sed A et *ceteri* 203 frontem MHLVBR; et *om.* O 207 Credimus[a] H; tunicę de (nicę de *in ras.*) H 208 longe M 211 tam̄ A 212 senectam[ca] H 213 Huius[c] H 214 cucullus[e] A culeus[l] H 215 agamemnonie A -mennonidę BL; fecit L 216 diis L 220 horestes LV 221 uirginius AB uergin. (e *ex* i) V uirgilius[e n] H 222 cum[aut cum] H; iudice H 223 Quid O 224 haec M; illae *omisso* sunt HVBL sunt *superscr.* l 225 Gaudientis H; foeda B; saltu OR 226 Prestitit[o tui] H; hoc[i] grande[ie] atq; H grai|||aeque B graq[ie]; (a *ex* e) L; appum A 229 ant. tu pers. menalippes O(melanippes[pi] H) 231 *in marg.* HV 233 Noturna B Not.[c] V; parastis ODE 234 bracatorum MLVBH bracc. A 236 cohercet MALH quohercet V 239 monte[gen] H gente AML RVBDE 241 quantum non ODE; quantum *alterum videtur add. m. 2 in* BV 245 uulscorum M 246 lassus[iussus] H lassus[uel iussus] A 252 attingerant AB 253 lauru[ro] H lauro *ceteri* 254 blebeia H 255 leionibus A 256 pube *ex* plebe *corr.* L plebe[uel pube] HM plebe BVDE 258 qui *ex* que *corr.* AL qui DE 259 Ancillae M Aancilla A 260 fascis[e] H 261 laxat[n] H 264 Qum[quod] H 266 conduxit A eduxit MLHVB 267 ad[t] illis[o] H 270 uulcanique C -niaque ODEF; capesses M 271 producacat B 274 tuoru A.

Sat. IX. QVERE NEVO DE REGE INPUDICO Inquit ad parasitū quendā Qui seruierat ReGib; A QVERELA NĘVOLI DE REGE IMPVDICO AD CREPEREIVM M Loquitur ad parasitum quendam qui seruiebat regibus H *Nulla inscriptio in* LVB 3 depr(a)ehensus HVB 4 rodopes AMH 5 incutamus A; labenti HB 6 erit A erat *ceteri*; hac (a *ex* i) L 8 Circuit MALH 9 agebat (s superscr.) H 14 Bruttia *om.* OR; calidi circumlita *omisso* tibi OR; fascea V -scea (i superscr.) H facia B; uisci est (est *a m. 2*) B; V *in marg.:* Bruccia prestabat calitibus fascia uisci 15 Sed *om.* B; fructificante HVB, *postea corr. in* HV fructicante F; pilo *ex* polo H 16 Quid ||| ||| (*sub ras.* si ?) L 17 frebris L 18 Deprehendas MHVBFC Deprendas (||| superscr.) (r *in ras.*) L dep̄endas E 19 deprehendas LMHVBFC *recte* DEA; utrimque HVB 22 ganimeden VBH (en *in ras.*) 24 p|||stat (*sub ras.* c?) L 25 celebrare O (cael. H); solebat (s superscr.) H 26 Quod taceo atque ipsos MLVBA (adque) Quodque taces (o atq. superscr.) ipsos H Quid taceo atque (i *in ras. a m. 2.*) R 27 ex (et superscr.) H; aut *rasa* u V 28 lacernas (uel lucernas superscr.) A 29 doloris (i *ex* e) H 30 percussa extoris *postea corr.* H 32 fa|||tum LV *Post v.* 32 *sequitur in* H: |||uae facies ari ueteres ceu tempore longo (*sub ras.* q) *cfr. v. 16* 33 sidera (a *ex* e) H; cessent O (e *alt. ex* a H) 34 uerbi (n u superscr.) H 36 assiduae LMHVB 37 litos taikoy anara kinedos A ΑΙΘΟϹ ΤΑΙΚΟΥ ΑΝΔΡΑ ΚΙΝΗΔΟϹ H ΑΙΤΟϹ ΚΑΙΚΟΝ ΑΝΑΡΑ ΚΙΝΗΔΟϹ (H *in ras.*) L ΑΙΤΟϹ ΤΑΙΚΟΥ ΑΝΔΡΑ ΚΙΝΑΙΔΟϹ VB αιθοc ταικου αναρα κιναιδοc M mores dulces uiri molles *superscr.* AH mores dulces uirorum mollium *superscr.* L mores dulces uiri molles libidinosi *superscr.* M 40 atque cauet O (t *alt. postea add.* H) 43 promtum (mt *in ras.*) V 45 fuderit A 46 Quam] M Non AHLVB; tu *om.* A; tener MLHVB 47 cenaque A 48 asseclae A; induliebitis A -gebitis (itis *in ras.*) H

c
50 sucina AML sucçina H sucina V succ. B 52 cathera
uel mentes
M 53 tractas O 54 montes V; tot] cui MHVB |||ut
(*sub ras.* a?) L 55 lassos *in ras.* A 57 gauris L 59
uel casulis
erit A 60 ne||| LA (*sub ras.* c) 61 catulis A casulis
(c *et* s *prior in ras.*) V saculis B 62 legatus AML (uel le-
|||s s uel es
gatum *superscr.* a) legatu V legatum H 63 ē A esi L;
poscit AMHVB (uel poscis *superscr.* a) poscis (*s ex* t) L; ais
t
MVB ais H 66 erit (i *ex* a) H 68 puerorum aquilone]
a uel &
A seruorum mense MLRHVBDE 69 cicades H 70 ut
tera |||isi
L ut *superscr.* H; mittas (a *ex* e) H; cęcare H 71 n A
76 hęc *ex* hoc L 82 perfide auare A 83 filiolu B;
u
aut H 84 auctorum VB actorum H 89 iunguntur
MLHVB 92 atq; atq, A; asellum M 94 querelas OF
um e
(quęr) 97 ferre H 99 dubitat V; condemnas H -demp-
nas L 100 careas OR 102 illum H 103 taceam B;
o claude
loquuntur F loq̃nt̃ E 104 pestes H; marmora iungeostia
fenestras
tollito lumen H 105 *in marg.* H; tollito HL (*superscr.*)
e
106 In H; clament omnes ORFDE 107 Quid DE; galli
n
cantum MB; secundum HLF 109 Fixerunt LB Fixerunt
A; librarius ODE; archimachiri B -gistri DEa(*in marg.*)
o ere
110 Captores M; quid H; componite H 111 ulciscantur
n
L 112 competa AF 113 inebriat M 115 uobis H;
sed *a m.* 2 L 116 ualerni B 117 laufela O (l *alt. ex*
l
i A -fela L) 118 recte *omisso* est HLVBF est recte CDE;
tum propter CDE; tunc est A tunc his MRHVBDEFC (hiis)
tunc his (his *in ras. m.* 2) L *v.* 119 *legunt post v.* 123
LMHVBR(FCDE); possim LMV (m *in ras.?*) possis *postea*
mutatum in possim HV 120 causis OFCDE 121 nam
lingua OFCDE 122 nouerit illos A 123 *In marg. inf.*
p
add. a: idcirco ut possim lingam contēnere serui 127
augustae L; que *om.* B *superscr.* V 129 *in marg.* h

130 Ne[o] V 132 Conueniunt LMVB 134 tandim[tum] B *Post v.* 134 *legitur in* A: Gratus eris tu tantum erucis imprime dentem 138 exorare[n] AH 139 fingam M; quod HB; mihi *superscr.* A 141 Pignoribus HVB 143 *et* 144 *transp.* HVBM; messorum A 146 pingat OR 148 fortunā uocatur A 149 Affigit *s.* Adfigit LMHVBF Affixit[affigit] A; petas B 159 efugit A; nudo A.

Sat. X. Iunii Iuuenalis Satyrarū lib̄ III explicat Incipit lib̄ IIII Satyrarū felicit̄ de uoti[s] c̄trariis A D. IUNII IUUENALIS. LIB. III EXPL̄ INCIP̄ LIB̄ QUARTUS DE UOTIS CONTRARIIS V lib̄. IIII drini iunii iuuenalis de uotis contrariis H *Nulla inscriptio in* LMB 2 Aurorem B; dinoscere[uel dinoscere] (nosc *in ras.*) L discernere MRHVBF uel dinoscere *superscr.* V 5 concupis MHVBFDEL(cu *in ras.*) 7 totas domos A 8 nicitura[v] A; petuntur *om.* B, *add. manus novissima* 9—70 *om.* M 9 et torrens LHVBDE 15 *add. in marg. inf.* a 21 umbra AF umbram DE umbras LHVB 24 ut crescant ut F [ut] crescant ut VB ut crescant et DE 26 time||| (e *in ras.*) H 27 *in marg.* v 28 laudes H 29 a limine LHVB 30 auctor[uel alter] A alter LHVB 31 cuius[cuiuis] H 32 sufferit B fuffecerat L suffe[cerit] H 35 Praetexte trabee A Praetexta et tr. LHVB 37 Extantem ALH Stantem VB; medio ALH (o *ex* i); sublimen B -mem (m *ex* n) H 41 Quipquicpe B; suadans A 46 loculis OF 47 Tunc A Tum *ceteri* 48 homium VB; prouidentia VB 50 Uernecum[u] H; Verbecum[u] L 53 Maderet[n a] H; eret *in* ostenderet *a m.* 2 L 54 aut perniciosa O (pernec. e *alt. ex* i V) 55 fas *superscr.* l 57 atq; (tq; *in ras.*) V aut[atq.] H aut B aut (it *in ras.*) L 58 secuntur ALVB 60 calallis[b] H 61 stridunt O 63 Seianus *ex* Silanus *corr.* L 64 patellae O 65 lauros

O 66 Creatumque (t) LA 68 quid (uel si quicquam uel quidā) V michi (*in ras. a m.* 2) L illi mihi B 70 indicib; (uel indicib;) (b; *in ras.*) A indicibus HVB inditiis (is *in ras.*) L 73 remi] VB (*in marg.* tremens v) Tremens L tremens AM (*superscr.* l) ||| ||| ||| ||| (tremens) H fremens (sequens) D frequens E; ut *om.* AD ut semper *om.* E 74 nursia LMHVB 76 ac MLH (ac) (h) ac (h) V 78 effugit OR (*sed* g *ex* d L) 79 faces B; orna omnia L |||omā A 81 Pan MHVB Pan||| (*sub ras.* e) A Pan||| ||| L 83 Bruttidius LV Brutid. *ceteri* 85 & (uel sic) V 87 in ius (in ius) (*in ras.*) L |||hui'||| (uel hui) (h *ex* n) M huius AHVB 88 astricta B asstricta MH(as) adstr. VL; hii HV 89 hęc (uel ad) V 90 haberi B -re (e *ex* i) V 91 *et* 92 *in marg.* H; ulli M; sellas MLRHVB; curiales (v (1)) A 92 Vllum A 93 augusta A angusta *ceteri* 96 cupias (a *ex* e) L 97 tantum ML HVBFDE 98 letis rebus A 100 fidenorum A 102 pannosis H; uacuisque MLHVB 103 quod (i) H; obtandum A (*item* 104, 115, 189) 110 petititus L 112 ceteris (r) H; & (uel ac) V et MHBFDE 114 aut A ac VBLM ac (ut) H et DE; ac MLVBDE 116 partam OR 123 Antonii LHVB 125 diuina (a *ex* ę) A 127 iam mirantur (uel mirabant) A 130 libbus L 131 forticibus A focipibus (r) H; parante (n) O (-ate B) 133 Pellorum A 134 buccala A buccula H bucula DE 135 uicticeque V 137 Hmanis A; hos AML (s *in ras.*) 138 et (seu) H 139 causis (a) H 140 maior tanto L 144 atque VBE 145 ficus ODE 147 quod AV quo (t) H 148 *in marg.* h; affrica ML 149 Perfusa (fusa *a m.* 2) L 150 aliosque BHVLMDER aliosq. (uel alios) (i *ex* t) A 153 Diducit (x) H -xit DE; rupit AMLDE rumpit H 155 Acti ALVDE Actum (uel ti) H; ni (hil) H nichil DE nil MBV (uel nihil *superscr.* v) nihil ē l 156 et||| ||| (*sub ras.* in) L; pone (o) H; sububra B

sub irra D -urra E 160 ut in B; fugit[uel abit] A fugit (fug *in ras.?*) L abit MHVBDE 162 bythin,o V bithino AH bythino BLM; uigilare[iugulare] D 164 nec] H non AMLVBDE 165 &[uel ac] L ex[ac] H 166 i *om.* B o (*ex* i) M |||i A; ex[et] H 167 pueris||| |||A; fies B fies[a] V 170 giare (*s.* -rę) ALHVBF gyare M giari DE; clausis[u] H 172 Sarcofago MLHVBF CDE; erat L 173 sunt VB sunt[uel sint] L sint *ex* sunt H; hominis MARBVH(*superscr.*), *corr.* v 177 epotataque M[pro epotata] epotaq.[ta] L 180 chorum O 181 hoc *om.* B li V 182 cum pedibus V; qui[n] L; uixerat[n] ALB; ennosigneum M -genum[didit (3)] L 183 quod O 184 Crederet O (Creder& M) 186 at[o] H 188 iupiter AH 189 altus caelumque tuens hoc pall.[uel uultu recto solu hoc &] L (Hoc recto uultu solum hoc et pallidus optas *schol.*) 194 trabaca[ta r] H 198 membra[uel labra] A uerba LD 199 infantia[uel istancia] A instantia F; madidaque E 200 miseris AML(*ras. inter* i *et* s) 202 captori B; capt.-fasti *in ras.* L 205 Coneris[pro conetur] MV 210 namq;[numquam] H nūq||| (u *ex* a?) L 211 cytharedus O; situe O; sit ueleucus A seleucas[u] H 214 exaudiat MLHVBFDE 215 Concentes[u] H 216 uenisset[e] H; pater[v] B; qđ[et] L; nuntius H 217 in corpore MLHVB cum corp. *omisso* iam DE in *om.* A 218 circa salit L 220 yppia MLHVB 221 themison[sus] H 222 hyrcus L hircus[r] M 224 amillos[h u] H amillus L 226 iuueni[uel iuuenum] V iuueni≡ (*sub ras.* s) L 228 lucis B 230 deducere MVBL(e *prior ex* i) ded.[i] H 232 uolat -sed *in ras.* L 235 *add. in marg. sup.* L 236 eduxit (xit *in ras.*) V egenuu B 238 pialen HVB pialē[h (?)] L 239 sterat[te] H 240 sunt ODE 241 amatae (a *alt. ex* i; *in marg.* uel amate *a m.* 2) L 243 poena est B 246

pelius MVBH (e *in ras.*) pilius LA; humero M 247 se-
ae
cundet H 248 qui (ui *in ras.*) V quod B 249 dex-
o
tera H 250 ore H 253 nam quaerit ORF 254 socio
u u
OF; durat M 255 Quid B 256 peleas H 257 alias
H; ithacum ||| ||| (*sub ras.* cū) A 258 Incolomi AMLH
v
(-lomi) 259 Assarici AML 262 Casandra B 263
hic omissus additur post 281 ultimus versus huius paginae
uel tenue rua (1)
A; deuerso B; quo iam O 269 caput L 271 tota M
272 quod LVB; uixerit MLHVB 274 iusti quem uox
o
MLHVB; fecunda *postea corr.* H; salonis H salonis (a *ex*
o) L 278 illo quid M 281 exal|||asset (*sub ras.* t) A
282 frebres L 288 cadeuere B . 294 uirginia A uer-
uirginia gippū
ginea *ex* uirgine H; gipbum L; dare filius autem M 295
in marg. M; suam ODEC 297 est *superscr.* A 299
sabinas ODE 300 modestum ORDE 301 tribuit (i
alt. in ras.?) V tribuat (a *ex* i) L 303 pontentior B 304
o
uiros AM uiris HV uiris LRBDE 307 Deformam B 308
uel neo
praetextantum B; uel O (uel L) 310 Nunc ergo ORDE;
specie iuuenis MLHVB 311 exspectant O; fiet (e *ex* a)
H 312 metuet O; mariti O 313 Irati debent MHBV
Exire irati debent A Exigere irati debent LR (debent *ex-pungit* l) exigere *in marg.* H, *ut glossam superscr.* v 315 lex
fiet adulter
illa BF ulla (u *in ras.*) V 318 delecte B; seruilia num-
mos H 319 *in marg.* h 322 haec est L; optia MLHVB
oppia||| A 325 Yppolito MV Hyppolito H Hippolito A
Ippolito LB Ipolito DE; bellerofonti HVM bellorof. LB
belloroph. ADE 326 certe L;* hec *superscr.* l; repulsa
ODE 327 stenobea LDE -bo ea MH (ea *in ras.*) stene-
boea AVB; et se *in ras.* H 329 quod nam LB 331
a
Destinet L 334 Flameolo VB; ortis A hortis H 337
et
ex H 339 pereundum est MLHVBDE 341 aures H
ue
aures *ex* aurē L 344 melius leuiusque MLHVBDE (-q;

H) leuius meliusue A 349 iocundis LVM, *corr.* m 351 ducti ALV (uel capti *in marg. manus novissima*) capti HBMDE ducti *superscr.* h 354 Vt (V *in ras.*) L At MVBA (A *a m.* 2); ut MVBA (u *a m.* 2) ut[et] H ut[e] L 355 candidula[i] H; tomatula A thomatula MLHB thumat. V 356 sano -sana F 357 Fortem et A & *superscr.* l 359 labores[alii dolores] L 360 nil ACDE, *corr.* a 362 plumis OC, *corr.* a 364 Tranquilla V, *corr.* v 365 habes O; sed te O (*sed in ras. a m. 2 in* A).

Sat. XI. de comparatione uictus A de uictus comparatione ad persicum H *Nulla inscr. in* VBM, *ne intervallum quidem in* L XI, 1—XIII, 122 *om.* B 2 rutulus HDE rutirus[l (l)] M 3 uul[gi] V; omnes AH omnis *ceteri* 5 rutulo H; iuuenilia AM -alia (a *prior ex* i) H -ilia (i *ex* a) L 6 ardens VMH(s *in ras.*) -dens||| (s *ex* t) L ardentis anguine A 7 prohibente[uel cohibente] V 13 prolucente L 16 illa (*expunctum*) iuuant[s. illa] M; emuntur FDEO (emĩ A) 17 accersere MH 20 miscellanea MVL(e *alt. ex* i) -nea[i] H -nia A 21 rutulo HLD rutilonam A 22 nomen[v] V 23 ergo M ego *superscr.* l 24 quantum MLVF -to[um] H 26 Ignorat LDE 27 TNCOENCEAYTON A ΓΝϢΘΙCΕΑΥΤΟΝ (*in marg. a m. 2:* gnoti seayton) M ΚΝϢΘΙCΕΑΥΤΟΝ LV(*omisso* K) nec cotyeea tytos DE scito te ipsum *superscr.* MA 30 nec MLHVFDE 31 transducebat A tradebat E 32 Anticipem[cipitem] H Accip.[n] M; seu cũ M 33 quis D quid E 34 an matho ODE (an |||·||| ||| L); *ante* buccae *distinguunt* OF 35 suę MA (e *ex* i) suae[i] H tue DE 37 Nec O (*sed in* A c *a m.* 2) Non F; capias[v] L; gabio[o] H g≡obio M 38 te *om.* A; crumina VH -ena AMDEL(e *ex* i) 43 pallio[o] H 44 funes[u] H 46 Hii AV 48 quod L 49 hostrea V ostia||| L ostrea[tla] H hostia A hostia[r] M 52 pa-

tria V 54 morantum (tur *superscr.*) H 55 et *om.* M; effugientem LRHVA(-gentē) 56 Experire ADE 57 uita nec LHVM (pro uel *superscr.*) uita sed A 58 Si A Sed *ceteri* 59 placentas (e *superscr.*) M -tes DE 60 promissus M 61 tirytius A tyrinthius MV tirinthius L thirinth. DE 62 contingit (uel ens *superscr.*) MLH(-git, gens *superscr.*) -git DEV(it *in ras.*) 63 Alter A 69 leget M 72 in uitibus (uel in matribus *superscr.*) V 73 pyrum ALHV 75 Non MDE Non (ec *superscr.*) H Nec (uel non *superscr.*) V 76 suci O succi DE 80 Squalibdus A Squalibus (d *superscr.*) H -lib; (dus *superscr.*) D Squalidus (dus *a m. 2*, du *in ras.*) L 82 terga *ex* terra L′ 83 seruire A 85 daret (bat *superscr.*) H daret MVLDE; carnē M 91 fabricios O; rigidique seueros OR (seueros, serenos *superscr.*, H) 93 seria sibi A; habendum ODE 94 oceno A oceani MLRHVDE 96 laterem H; paruus (i *superscr.*) H 98 *om.* MH, *add.* h 99 Tuales H 100 Tum MHLV; gratias H grai|||as (uel graias *superscr.*) V 101 praeclarū (ra *superscr.*) V 104 iusse (s *poster. in ras.*) H 106 Et (uel ac *superscr.*) L; effigem (i *superscr.*) A; fulgentis OR 112 media (in (l) *superscr.*) A in *add.* l 113 oceano MH oceno A oceono V oceani (i *ex* o) L 114 monto (*sic*) nos his A 116 iupiter AH 118 in usus MLHDEV(u≡s) 119 defecerat V 120 tunc (v *superscr.*) H non (c *superscr.*) V 121 damma MLV damna (m *superscr.*) H dampna D; putare (e *superscr.*) H 125 celebres A celares (e *superscr.*) H 127 orixis A 128 uires] bilis O 130 comparat OFDE 132 eburis M; cauculus (l *superscr.*) A 135 atq; (u *superscr.*) L; secetur ME 137 trypheri (heri *in ras.*) H 138 Lumine (s *superscr.*) H; aut (*ex* atque) L 139 ph(o)enix opterus O (x *in ras.* H) 142 fructum HDE; caprae DE 144 fortis (u *superscr.*) H frustis ML (*ex* furtis?) 146 Porriet A Porriget (i *superscr.*) L -get (e *ex* i) V; at quae *omisso* a A 147 magnone A magone H 148 et magno O; poscis O (-scit, s *superscr.*, H) 151 hic||| (iste *superscr.*) (*sub ras.* ē) L est *om.* A est hic DE 152 *explicit* M 153 dedesiderat L 156

pugillares LHV 158 texit A 160 *ordo versuum in* H: 160, 161, 166, 165, 162, 163, 164, 167; *in* L: 160, 165, 166, 161, 162, 163, 164, 167 *sed* 165 *et* 166 *linea circumducta*
tana
162 exspectas (*ex* -tes) V -tas E; gadinata H 163 Inci-
ut (1)
piat O -piant DE 164 descendant (a *ex* u) H; clune A 165 *et* 166 *add. glossator in* R; *inverso ordine in marg.* V, *signo apposito docetur ponendos esse versus post v. 161*
spectant hoc
165 Exspectant *omisso* hoc A Spectat hoc L 166 narras
uel aliquem
LHV; aliquē (uē *in ras.*) A 178 faciunt R faciant OFDE
nec
181 facentia A 184 licebit ODE 185 ||| ||| V 195 Praedo O Praeda R; cabellorum A 197 cirrus A 205 quamquod A.

Sat XII. DE REDITV CATVLLI A AD CORUINUM DE REDITU CATULLI V ad coruinum de reditu
dulcior
catulli loquitur H *Nulla inscr. in* L 1 carior L carior
uel carior uel cedimus ducimus que
V dulcior A 3 ducimus V caedimus H 7 ioui V 13 Letas edos A 14 a *om.* A 16 incolomen LA 17 fluminis A fulguris LRHV; ictum O 18 Euasi O 20
uel grauis
illo uno) L; illo quisque A 23 grauiter V 27 tebella
e
A, *corr.* a 28 pictoros H; pisci A, *corr.* a 32 incerti A
ret de
incerto LHV 33 cum ferret LHV confert A; cecidere H 35 Eunuxum V 36 Testiculi≡ A; intelligit V 37 catull˜ (= catullis) A 38 uolens *om.* A 39 mecenantibus
ba
L 41 et *om.* H 42 at iuuat A 43 dubitat A 45 polo A 46 mascaudas (m *in ras. a m. 2*) A; (a)escalia
uel tus
LHV esclaria A 47 Celati V; callidus (c *in ras. a m. 2*)
h
A; olimti HL(t) olimthi(*in marg.* uel thus *a m. 2*) V 48
e (1)
nunc quis LHV; parte *om.* L, *add. in marg.* l; audit A 52
uent
lacta|||tur V 53 le V; urguentibus H 54 *et* 55 *transp.* A; Recidit HVL(Recc.) Decidit (D *in ras. a m. 2*) A; hac H |||ac (*sub ras.* h) L 56 nauim H 57 animum L 59

laūtissima A 60 lagoenae ALV 62 iacuit (ia *in ras. a m. 2*) A 63 uectori||| (*sub ras.* s) L uectores V -res (e *ex* i) H; fa|||tumque H 64 meliore L; benigne AL(næ)
e
-gna H 65 hiliares A 66 *in marg.* h 68 extensis O 70 tum LHV 71 nouercalis aedes H sedes (e *alt. ex* i) L
se
73 mirabile HV mirab. L mi||||||rab. (*sub ras.* se) A
les
75 molas H 76 rursus O 77 currunt A; relinquunt (nt *a m. 2*) A 79 pupe H; magistī A 80 cumbae AV cimbae L cymbe H
nte
81 Tunc||| stagna sinus (*sub ras.* i) A
uel tuti stagna sinus
Tuti||| stagna||| |||||| sinus (Tuti *ex* Tunc; s *alt. in* sinus *a m. 2*) L Tunc stagnante sinu HV;
uel ubi
ibi A ubi LV
v (1)
87 domo A 88 Accipient L 92 operantur A -atur (*super a lineola erasa?*) R 93 Neu L 97 Iam V; stereli V 98 cadat L cadæt V 99 gallita AHV; pactius H pac|||cius L; orbus A 101 promittunt VL promittit H; eccatonben L ecatonbem AV hecatonben H 102 Quatinus H 104 furua (r *in ras.?*) A
i
107 tyro A tyro H tirio V; nulli seruire L 108 molosso V moloso H 109 et V; cohorti≡s A 110 belli AV bellique HL; turmam A turbam LRHV (*schol. in* L: turma) 111 nonium (ni *in ras.*) L; istrum AV ystrum L 112 Pacubium AV 113 galitae H gallitae A; uictima sacra O 116 et O 119 Ephi-
h e
genia ALHV (p) 120 traicę L tragyce V 122 egr≡ A 125 pacubio A 128 pacubius A.

Sat. XIII. IVN IVVENAŁ SATYRARV̄ LIB̄ IIII EXPŁ ĪCIPIT LIB. V. DE FRAUDIB; ad caluinū cui abnegauerat DEPOSITV̄ AMICI A EXPLICIT LIB̄ QUARTUS INCIPIT QUINT' EIUSDĒ DE FRAUDIB; AD CALUINŪ CUI; AMICUS ABNEGAUERAT DEPOSITUM V liber incip̄ quintus de fraudibus ad caluinum cuius amicus abnegauerat depositum H *Nulla inscr. in* L 4 fallacis RFDEO (-tis A); urnam RFDEO (ur|||nā V)
uel laborum
13 malorum

V laborum[malorum] H laborū[m l] L (*in marg.* damnorum l) 15 *add. in marg.* L 16 posterga V 18 proficis OR 19 equidem HV |||quidem (*sub ras.* e?) L 20 di≡cimus[alii dicim'] A dicimus DE 26 sunt uix A; quod A 27 iuli nili A 28 Nona ODE 32 foesidium V ph(o)esidium HL 35 eum[c] L 36 &[uel ut] V; ullis *ex* illis *corr.* A illis DE 37 aliquid A 38 hoc *om.* L; uiuebunt A uehebant[uiue] H 43 formosa *om.* A, *post* uxor *add.* a *Post v. 43 sequitur v. 15 linea circumducta* L 45 lyparea HV liperea A 48 urguebant AH (gue); adlanta H ath. V 50 aut *superscr.* l 54 quod OCDE 56 cuicumque[uel quicūq.] V quicunque C 57 farra OCDE 58 Tam[uel sic] V 59 pare|||[ado] A 65 Vt[Hoc] L Vt AHVDE; puero uel FDE p. et O; miranti LHVF 75 est *superscr.* a 76 mortales H 78 radios solis A 79 cirrei AL cyrrei[h] H cyrrei V 80 uenetricis A (*item post v. 99*) 82 et *post* minervae *om.* O 86 Sunt q› in f. q. ca≡sibus A Sunt qui in fort. iam cas. HLVDE Sunt qui fort. iam c. C; ponant[u] L 92 Decernet L 95 thisis AV thysis H ptisis L 97 dubitet[a] L; laudas O; anticera A 98 Arcigene H Arcyg.[h] L Arcyg. V 99 *Post v. 99 sequitur v. 80 linea circumducta* A (uenetricis) 100 ira *superscr.* a 101 curat[n] A curant[e] L 102 et *superscr.* L 105 pretium sceleris LHVCF *recte* ADE(celeris) 107 Confirmant AHVD -at E -at[n] L; delulubra A 112 stent hora H stenthora LV stentor≡a (*sub ras.* i) A tentoria E 115 Dedubueras A 116 carta AVL casta H 119 bacilli O batilli D betilli E 123 Suscipit OF 130 et maiore A 131 nomo H; dolores HLBDE *ex* -ē V (o *alt. in ras.*) 132 in ocasu (i *in ras.*) A in occasu HLVBDE 135 *et* 136 *transp.* V *sed postea corr.* 136 in parte LHVB 139 Sardonicus O; custiditur H 140 Te nunc LHVB Te|||ne[uel nunc]

A 141 filius [l] A 142 uilis populus LRHVBDEF 143 ferenda B 144 defer [con] H 147 tollunt qui HB 148 rubiginis O 150 tibi AL (t *postea add.?*); qui *om.* A 152 bratteolam O (brateol. L) 153 tonante H 154 artificem LHB 158 Usque ad H; occidit HB -dat (a *ex* i) L 160 domos [v (1)] A 163 meroe (oe *in ras.*) F; infantem H 164 germani] alemanni A; quistupuit V 168 Pigmeus HVBLCF -memus A 169—224 *om.* V 171 quatiere FC quatiaris et L se illuc B 172 Assidue quanq. spect. HB; spectant̄||| A speculent̄ C 173 choors A coors C 174 peiuri A periuri LHBDE; maligne [nefande] A 175 affectum HBDE arreptum (arrep *in ras.?*) A 176 qd *ex* qđ *corr.* A 177 *in marg.* H *om.* B 180 iocundius LF 184 dicit LB; mitte B; thalentis B 185 ymetto H him&o A ymeto LB 186 uincūla A uinc|||la D 187 uelix B 189 docens ODE 196 senior [n] H 197 cecidius ADE sedicius L 203 et in H 206 pariter tota HB pariter (partem E) cum tota DE; prole (e *ex* o) H 208 scaeua [uel sola] L saeua AHB; uoluptas HB uoluntas *ex* uoluptas L 209 intrasse B 210 cognata E co|||nata (*sub ras.* g) A 211 cesset [a] H 212 ut [uel et] A et HB ex [uel ex] (*in ras.*) L; siccit B 213 sed uina ODE 220 urguet A urget LHBDE 223 fulmina B flunia H 226 terrat B; uindicet DE 232 putent [a] H; pecudem *ex* -dum B 236 Nobilis B (*in marg.* uel Mobilis b); est *om.* H 237 quid FE quod OCD 242 ruborem RALV (uel pudorem *superscr.* lv) pudorem HBCDE 243 est *om.* H 248 Numinis B Nominis (o *in ras.*) V; teresia [n] A thyresiam (y *in ras.*) L theresiam B teres. V.

Sat. XIV. DE INSTITVTINIBVS [o] AD FVSCINM A AD FUSCINUM V *Nulla inscr. in* BHL 1 fuscine sunt (*in ras.*) L *Post v. 1 legitur:* Et quod (quid L) maiorum uitia (uitio A) sequiturque minores OR (*expunxit* l) 2

maculam ac rugam ODE; figentia (n superscr.) H 3 *in marg.* H 6 cuiquam de se HB 7 Concedit O(Cotc. (n superscr.) H)DE 11 puero LRHVBDE 16 animos LHVB -mas ADE 18 rutulus ALVB rutulus H 19 uel A 20 antphates A antiphantes B 24 cacer B 29 nunc hac caeras HB (hc superscr.) (acęras); ac V, *corr.* v 30 & *superscr.* B; m(o)echos OF; cynebis B 33 subeant OFE -beunt D 35 fixit (n superscr.) A 38 dam(p)nis (-ni B) huiusce et O 40 geniti (||| superscr.) H 41 simus (u superscr.) V 43 usquam OFDE 45 puer ADEL(uer *in ras.*); ac DE ≡ac L hac AHVB 49 obsistat OCDE 51 Quandoquidem O *recte* DE 52 quoque] DE tibi O (*in ras.* H); et cum ODE 55 aut (uel ac superscr.) V aut DE 57 cerebra H 60 Vere H Verte DE 61 descendet L; arena (a e superscr.) H arena aranea A arenea B 62 *super linea* D *om.* E; lauet HLVB; alter *super* atque A alter (lte *in ras.*) V 63 |||fremit (i *ex* a) B fremat V fremat HLR fremit DE 66 Neu DE; luto||| ||| ||| ||| (*sub ras.* luto) B 67 scrobis O (r *in ras.* a) *recte* DE; emendaet V emendat (u superscr.) L 68 omīs L 69 sine *om.* B 70 populo civ. patriaeque L 73 enim *superscr.* v; huncque quibusque L 74 instituens B 76 pennis OFDE 77 que *superscr.* l 80 fecit H 81 et capream A 82 uen|||anī L; tunc LHVBFDE (uel tunc superscr.) tum A 83 aut A; leuabit ODEF 85 primum V -mam v; gustauerit HBDE 86/92 ceronius A caetronius LHVB 90 fortune||| (*sub ras.* q;) L 91 ĿEt B; po≡sides V 93 par|||ua B 96 metuente HA, *corr.* a 98 Naec L; carne≡ (*sub ras.* s) B; siullam A 101 Iudeicum (a superscr.) A 102 moyses ABH mosys L *superscr.* h moyses *ex* mosys *corr.* v 111 laudatur ODE 112 tutela (uel cautela superscr.) V cautela HB 115 atque uerendi LHVBA atque uerendum alDE 117 modo (malo superscr.) H modo (od *in ras.*) L mala F uel malo *superscr.* *manus novissima in* V 119 felices AVL -cis HBDEv 120 mirantur ODE; hi ODE 121

putant ODEr; hortantur L -ant DE; illam ODE 122 uiam ODE; pergant ODE 124 ||nimi|||as V nimias HBDE minimas (mas *in ras.*) L; sortes *ex* sordes L 128 frustra H frusta||| (a *ex* i) L 131 concam *s.* concham ODE; aestiua A aestiui LHVBDE 133 festiui H 136 aut E haud *ex* aut A; frenesis ODE 137 egenti ADE egenti≡ (*sub ras.* s) LB 138 plenus A 139 crescit OFCDE 140 paratus H 145 si] & B; dominus pretio ODE 147 mittuntur LHVBDE 149 habeant LHVB abeunt DE 150 Di≡cere L; possit B 151 quod ALB qd V 152 qua AL quæ l 153 hoc OR; tunica B; lupinam A lupini (i *alt. in ras.?*) L 158 Longo H; post haec LHVBDE post^hac A 159 culti≡ (*sub ras.* s) B culti solus *in ras.* A 162 molosos AHBL (ss) 164 merces ea O 165 haud O (haut A) 175 quae B 176 Indomiti LHVBDE uel inmodici *superscr.* l 178 Qui H 182 nomina A 184 homines LHV -ne (e *ex* i) B; fasti|||ia (*sub. ras.* g) B 185 uentum H 189 moribus H 192 uigil *om.* B ac B uigil ac ALV *recte* HDE 194 intactum *ex* incastum L 196 adtegias L adteg. V; castellum H; brigrantum L 198 at AH at V 199 trepido ORDE (Si -trepido *in ras.* L) 202 Illius LE 203 Nec B 204 me H 205 illa (a *ex* e) L 206 poetae ODE 208 pueris uetulae LVBH; poscentibus ALHV; assem LHV (m *post. add.?*) 209 A & B LVB 211 Si L; possum AHVBDE possim L; o *in ras.* V 214 pellea H; uincit L 216 Naturae ODE; nequitiae cum ALHBDE nequitię V; pectore A plectere H 217 longae A longi LHVBDE 219 et *om.* LHVBDE 223 conferret B 225 dice|||s (*sub ras.* n) B 227—232 *in lacuna add.* r 228 monito H -to L; auaros (o *ex* u) L 229 *om.* LVDE *in marg.* lv; frudes H fraudem L; conduplicari O 230 effun||| ||| ||| H 232 mitisque H me|||tisque A 234 indulgent L 235 dices A 237

doce(s)t B 239 erit A, *corr.* a 240 menyceus VB mineceus A my(e)neceus H meneceus L 242 cupescunt H 244 esse B esse (es *in ras. a m. 2*) V 245 et late AHB 247 caueam O 249 coli(u)s H 250 et *in ras.* v sed HB 251 eruina H 254 abendum (b *in ras. a m. 2*) A; est *add.* a 255 debea|||t A; aut -aut O 258 capitis quanto A 260 castrorum B 263 cybiles B cibeles LV 265 magis *ex* magnis *corr.* B 266 qui|||q; L; |||rectum (*sub ras.* p) B 267 Quantu (—(2)) B Quam in H 268 choro OD colo E 269 a siculis O 270 pingi≡≡ B pingui LV; li|||tore L 271 lagoenas O(ę L) 272 f(n)igens L 273 *&* 274 *inverso ordine, sed apposito* BA V; P(u)ictum H; famemq; (e *ex* a) H 274 recte H, *corr.* h 277 clausis H; uocarin(t)t A 279 transilicet H transsiliet B; calphe A 281 est *superscr.* H; (fo) falle H 285 terretur (e *prior ex* o) L 286 agamennona VL(agem.); credet H 287 lacertis AVHDE 288 nauim H 289 unda (uel una (3)) V uda (uel una) L una HBDE 290 mi(a)li(i *prior in ras.*)V 292 fulgora LV 293 piperisque *s.* pyperisque LHVBDE; coemptor AL 294 fascea H fascia (i *ex* e) L 295 hac] at O(t *in ras.* V)DE 296 cadet LHVBDE cadit A 297 tenebat HE 300 sufficent A 301 mensa H 305 diues B predisue (uel praediues) (s *a m. 2*) A 307 phirgia L phyrigia A phrig. V 308 testitudine L testu||| |||dine (u *in ras.*) V 309 gregeris B fregeres H 312 habitorem V 315 abes A habes LRHVB abest DE; sed te LRHVBDE sed nos A 316 Te A 319 sufficit AH 321 dic(i)et L dicet (e *ex* i) V 322 cludere A cl udere L claudere HVB 325 que *om.* A 326 quadrigenta H 327 ultra(o) L 328 cresi (cr *in ras.*) L 329 Sufficiunt *postea corr.* B; narcisi H.

Sat. XV. DE RE≡LIGIONIB AEGYPTIS A DE

SVPERSTICIONIBVS AEGYPTIORVM LV *Nulla inscr. in* HB 1 Qui[s] V; lemens *ex* demens B demens *om.* H 2 crocodillon A cocodrillon[r] H corcodr.[r] V corcodrillon LB (*rasa priore* r) 3 illa *in marg.* A; haec q̄ pauet (q̄ *a m. 2*) A; saturam *om.* H 4 *in marg.* H; Effiem acri H, *corr.* h; circop(h)it(h)ici ALHB circophetici *expunctum superscripto* in theatro V; *in marg. add. manus novissima:* uel ita Effigies sacri ph&ici nit& aurei circo (*totus versus expunctus est*) V 5 *in marg. inf.* A; mennone LV 7 ceruleos O(coer. V) 9 ac frangere LHVB 11 omnes[i] H 13 uesci *superscr.* H 15 aut *in ras.* L 16 in mare nemo] immoq, [nemo] (im *in ras.*, uel in mare *superscr.*) A 17 caripdi A caribdi LHVB 18 Figentem A; immalis B; lestrigenas H -ganas A; et LHVB 20 Cyanes O 22 Et[aut] H 24 alius H; minimum *in ras.* L 25 deduxerat LRHVB produxerat A 27 iunio HVBL(c *ex* i) iunco[uel iunio] A 30 omnia *om.* H; syrmate H 31 traicos[g] A 32 produxerat A 34 dium B 35 combos AHVB coptos||| [uel coptos] (pt *ex* m)L 36 uulgi O 40 Uis[isa] H 43 Peruilique L; quae[quem] H; luce ac nocte H 44 interea LHVB 45 Aegyptus LHB -iptus VA 46 cedet A; ripa ALRHV *om.* B 51 genuinum A ienuiū (nuiū *in ras.?*) L; iurigia A iuria[g] H 52 ardentibus animis FB 60 quo[d] H 61 Sanaque iam A; quod O 64 seditione (*s.* -cione) O(sed.[in] L) 65 quali se ARHVB quali,se (e *in ras.*) L 66 *et* 67 *transp.* V *sed apposito* CB, *item* L *apposito* d̄b 72 duerticulo[i] A deuersiculo[i][t] H diuerticulo LD 75 fugae H; praestantibus omnibus instans AR praestantibus omnibus instant HBV (*sed* t *in ras. ex* s) alii prestantibus omnibus instans *super* praestant instantibus orbes L 77 hic O (tc̄ *glossa in* V) 78 in *om.* A; sectus H 79 pariticulas A 80 ossidis B 84 uiolauerit *ex* uigilauerit B 85 raptum *om.* H 88

nihil LHVB 90 ãut (ut *in ras.*) B 91 doctis H 93 Vaascones A; haec *om.* A; ut fama LHVB; est *om.* H; talibus usi O 98 modicta B 101 mirantibus B 102 lacerabunt B 104 Uiribus O; abnuerit O 105 manens B 106 corcoribus B; uescantur sed A 107 neque A;
uel nec paruul quaedam
non||| *omisso* enim (on *in ras.?*) L nec enim omnia V; quaedam ALHB *om.* V, *add.* v quidam DE 110 gra|||ias V
v
111 causidico H; thile rethore A 114 sagunthos V -tos H -thus L -gyntus (y *in ras. a m. 2*) A -guntus B 118
ne
Signa B; tantu B; nihil H 119 qui O 122 an A; nemphitide V memphitede (t *ex* d) B 124 nebritones V brittones LAHB 125 Sauromataeue O 127 solitu B; phasellis B faselis H 130 populus H 131 fames mollissima fama corda H 137 pupillares A 138 imperium B 142 credat LHVBDE; uel hoenos *expunctum in*
ut
marg. V_3 146 dimissum H 147 tarram H̃ 149 & L 150 Afficiis H 151 uenusto H 154 totus H; limite A
uel tueri
158 teneri L 163 rapida AVF 165 at A; homines A; incudine fanda H 166 ac LHVB 168 Nescier (*dein rima*) H Nescirent LB Nescierunt (u *in* i *an* i *in* u?) V;
n
extundere RHVBL(u) 170 Occidissem B 171 Crediderunt B; esse ge|||nus (*sub ras.* b) B 174 et *om.* A.

Sat. XVI. De felicitate militum ad gallum scribit de castrensibus A DE CASTRENSIBVS *in marg.* V DE CASTRENSIDVS L *Nulla inscr. in* HB 1 galle O 2 iam H; subeantur OR 3 tyrone H tyronem ALVB 4 pluris enim V; fati *post* benigni *posuit* A 5 epistula L
uel ne
-ola AHVB 6 genitrix ALHV 8 si L si HVB 9 et-
uel ostendere
10 audeat *om.* H; dissimilet A 10 excusso H; offendere
|||
L 11 facie V 12 oculos -relictos OR 14 furae H 15 camillae H 19 quelerae L querelae AHVB 20 cohors tamen O 21 officiunt O; curabitis O (*ex* -bilis A) 22 et *om.* LHV; inurgia L 23 mutinensi AHR -sis BVL

(*sed* s *alt. in* VL *postea add.*) 24 caligatos O (gal. A) 27 esse B *in marg.* s. ēē V 28 Excusatores VB 29 quem O; dixer(i)at B; ille *in ras.* L 30 uidit qui ALHV 32 *Explicit* R 35 *alterum* alia *om.* A atq(alia)||| ||| L; emolumentum B 38 Aut ODE; sacro(medio) L 39 uetulo O; plus H plus (*in marg.* puls) A 43 tum LHVB 45 Sternentur H; lucernas O 46 Cecidio A Deditio L 48 illi LV; quod B 49 illis O *recte* DE; praestatur(uel prestant) L 54 Cuius omne tenet H 56 tremulum(s) B; labor O; aequus *om.* H 58 dulcis V 60 faleris LAV.

DECIMI IUNII IUUENALIS LIBER EXPLICIT SATIRARUM VB (SATYR.) *In* A *sequitur vita Iuvenalis, item in* H (Decim(us) iuni(us) iuuenalis libertini . . .).

De fonte codicum deteriorum.

Hos codices omnes pertinere ad recensionem deteriorem primo obtutu elucet neque opus est fusius probare. Atqui videmus non raro libros omnes congruere cum Pithoeano locis[1]), quibus cum hominum doctissimorum consensu lectio tradita damnetur aut servari non possit, utramque recensionem concinere mirum est:

II, 92 *cotyton* (s. *cocyton*) 106 *bebriaci(s)* IV, 13 *serioque* 25 *squamae* 43 *torpentis* VI, 126 om. (167 *uenusinam*) 172 *depone* 527 *calidasque* 533 *lanigero* 554 *fronte* 656 *clitemestram* (*clyt.* P) VII, 130 *tongilli* (*-li* P) (151 *cum*) 177 *scindens* 235 *archemori* VIII, 62 *corithe* s. *corythe* (*coryte* P) 68 *primum* 148 *multo sufflamine* 223 *quid* 229 in omnibus codd. corruptus (IX, 109 *librarius*) X, 54 *aut perniciosa* 170 *gyare* s. *giare* 180 *chorum* 359 *labores*[2]) XI, 55 *effugientem* (M) XIII, 107 *confirmant* 208 *saeua* XIV, 45 *hac* (*ac* P) 229 *conduplicari* XV, 7 *caeruleos* (*aeruleos* P) 64 *seditione* XVI, 24 *caligatos* 56 *labor*.

Certe concedendum est magnam partem horum locorum iam in archetypo exsistere potuisse, unde et P et libri deteriores fluxerint. Sed hoc non ubique convenire evincitur eo, quod saepius manus altera et Pithoeani, quae ex membrana classis interpolatae correxit, et reliquorum codicum lectionem veram exhibent, ut VI, 527 p recte praebet

---

1) Hic de sola manu prima loquor.

2) vd. infra.

calidaque, XIII, 208 manus altera in L recte correxit *sola uoluntas.* XI, 55 autem et XVI, 24 teste Iahnio alii libri classis depravatae recte tradunt *et fugientem* et *caligas tot.* Adde quod scholia saepius scripturam integram explicant, ut VI, 554 in L scholiastes interpretatur quasi in contextu legatur *fonte.* Etiam versum VI, 126, quem omnes libri mei cum P omittunt, ab Iuvenale profectum esse pro certo habeo. Dictio enim *absorbuit ictus* sermoni illius aptissima est cfr. X, 223 *uiros exorbeat;* et quod fortasse quispiam opponat *resupina iacens* redolere scribam Ovidii[1]) gnarum, ipsa haec imitatio magis in nostram partem facit; nam quantopere Iuvenalis Ovidium imitatus sit, ex nonnullis exemplis cognoscas:

Iuv. II, 120 *noua nupta mariti*
Ov. her. XIII, 139 *noua nupta marito*
IV, 74 sq *in quorum facie . . . sedebat pallor*
met. II, 775 *pallor in ore sedet*
V, 61 *sed forma sed aetas*
met. III, 455 *nec forma nec aetas*
V, 107 *praebeat aurem*
met. VII, 821 *praebuit aurem*
VI, 306 *i nunc et dubita*
ars II, 222 *i nunc et dubita*
VII, 100 *millesima pagina surgit*
am. I, 1, 17 *surrexit-noua pagina*
X, 201 *natisque sibique*
met. IX, 770 *nataeque sibique*
X, 297 sq. *rara est adeo concordia formae atque pudicitiae*
her. XVI, 288 *lis est cum forma magna pudicitiae*
XI, 130 *qui me sibi comparet*

1) met. IV, 121 V, 84 XII, 324 cfr. et anthol. 253, 123 R.

am. I, 8, 33 *quae te sibi comparet*
XIV, 69 *sine labe domum*
trist. II, 110 *sine labe domus*
XIV, 112 *rerum tutela suarum*
trist. V, 14, 15 *rerum-tutela mearum*
XIV, 214 *ut pelea uicit achilles*
met. XV, 856 *sic pelea uincit achilles*
XIV, 218 *uendet periuria*
am. I, 10, 37 *uendunt periuria*

Versus iste eiectus est a monacho ob obscaenitatem, ut etiam VI, 238 in nonnullis libris non legi affirmat Probus Vallae.

Statuendum ergo est codices nostros arte cum P cohaerere. Multo magis haec sententia confirmatur inspectis libris singulis. Itaque iam deinceps versus enumerabo, in quibus unus alterve codex refragantibus ceteris cum P consentit aut plures membranae idem atque ille vitium praebent, addito ipso verbo, si in mendo calami similitudo apparet, alioquin, ubi liber unus cum P rectum exhibet, ceteri corrupti sunt, solo numero.

Consentiunt[1]) P et A: *I, 68 fecerat; 98, 156, 157 diducit (ded. P); II, 80 prurigine, 97 scutula, 116, 140, 168; III, 82, 125, 156, 171 qua*[2]), *187 libris, 210 est* et *frustra, 227, 286, 311 marra, 319; IV, 4 (spernatur), 21, 41, 72; V, 15, 63, 70, 116; VI, 28, 81 aut* om., *103, 109, 153, 156, 183, 240, 247, 256 cruoris*[3]), *270, 274, 282 possum, 322, 328, 364, 373, 386, 429, 459, 490, 528, 539, 560, 569 Nec, 571 dampno (-mnos P), 635; VII, 3, 25, 60 (que* et *maesta), 63, 106, 108, 120, 123, 146, 159, 217 autem* om., *219 frangat, 235; VIII, 17, 49, 61 curus (cuius P), (66), 88, 91 mandat, 98, 133, 152, 159, 166,*

1) De codicum FCDE lectionibus vd. postea.
2) cfr. Beer Spicil. Iuvenal. pg. 15.
3) cfr. l. l. pg. 27.

168 scripta(que), 174, 198 aut, 201, 202, 203, 224, 256; IX, 6, 18, 46, 61 catulis, 63 est (et *ait*), *68, 82 perfide auare*[1]), *89, 118, 119, 121, 122 illos, 132, 134a, 143/4, 149; X, 2, 5, 9, 21* (*umbra*), *30, 35, 47, 74, 81, 88, 92, 93, 97, 102, 114, 137 hos, 150 altos 155, 160, 173, 214, 220, 230, 272, 274, 304 uiros, 310, 322, 334 ortis, 339, 351, 354, 365* (*sed te* in ras.); *XI, 3, 6 ardenti sanguine, 24, 30, 37, 38 te* om., *58, 62, 85, 100, 118, 132 cauculus, 146 a* om., *156, 165 exspectant, 165/66* (recto loco) *166* (*narrare*), *aliquē* (*uē* in ras. *aliquid P*), *205 quam quod; XII, 1, 14 a* om., *17, 37 catullis, 38 uolens* om., *43 dubitat, 45 polo,* (*46*), *47 callidus* (*c* in ras. *pall. P*), *48, 59 lautissima, 62 iacuit* (*ia* in ras. *tacuit P*), *73, 77 currunt, 81, 92 operantur, 104 furua* (*r* in ras. *fulua P*), *110, 112 | 125 | 128 pacubium; XIII, 19, 65, 105, 131, 136, 142, 154, 158, 174, 210 cognata, 212; XIV, 11, 16, 62, 63, 92, 119, 131, 136 aut, 147, 153 lupinam* (*-na P*), *158, 176, 184, 208, 217, 219, 232 me|||tisque* (*merit. P*), *249, 293 ue, 296 cadit, 319 sufficit, 322; XV, 9, 18, 27, 44, 78 in* om., *88, 142, 154 limite, 166, 168; XVI, 21, 22, 35 alia* om., *43.*

Consentiunt P et H: *I, 106 purpurae, 110* (*ne* with c above), *143 crudus, 155 lucebit, 157 deducit, 158; II, 107; III, 19 uiridis*[2]), *82, 125, 210 frustra, 224, 255; IV, 25, 85; V, 119, 128; VI, 240* (*Atque*), (*266*), *415 exortata, 635, 648 rabie|||, 653; VII, 80, 87, 91, 105, 144, 154, 159, 175 temptat,* (*218*), *235; VIII,* (*34*), *37, 40, 44 inquit, 67, 72 plerumque,* (*78 descenderet*), *90, 123 relinquens* (*-qu*** P*), *125,* (*155*), *157, 221 uirgilius, 239, 253, 267 ad; IX, 15 fructificante, 26, 33, 132; X, 31 cuius, 153, 164, 327* (*et se* in ras.); *XI, 24, 104 iussae* (*s* alt. in ras.); *XII, 1, 54 Recidit; XIII, 132, 208 uoluptas; XIV, 40 geniti* (||| above) (*-tis P*),

1) vide infra pg. 51.
2) cfr. Beer l. l. pg. 15.

52 (*tibi* in ras.), *128 frustra*, *149 habeant*, *192*, *319 sufficit; XV*, *75 fugae* (*-at P*).

Consentiunt P et L: *I*, *68 fecerat*, *106 purpura*||| (*-rae P*); *II*, *76 deceat* [n], *80 prurigine*, *93*, *159; III*, *125*, *210 frustra*, *214 geminus*, *227*, *319; IV*, *96 destinata* (*d* in ras.); *VI*, *120*, *328*, *565* (*haec tetrice*); *VII*, *69*, *87*, *100*, *123*, *124* (*libet*); *VIII*, *49*, *133*, *166; IX*, *63 es≡* (*est P*)-*ait*, *118* (*his* in ras.); *X*, *5 concupis* (*cu* in ras.); *50 uerbecum*, *78*, *112*, *173; XI*, *6 ardens*||| (*s* ex *t*), *38; XIII*, *208 uoluptas; XIV*, *119 felices*, *128 frusta* (ex *-ra*), *149 habeant*, *198; XV*, *65; XVI*, *48 illi*.

Consentiunt P et VB: *I*, *106 purpurae*, *110 ne* [c] *B*, *155 lucebit*, *157 deducit*, *158; II*, *97 scutula B*, *107*, *159; III*, *187 libris; VI*, *266 gurgitis B*, *339 testiculis* (*s* in ras.) *V; VII*, *146 deducere* (*de* in ras.) *V*, *241; VIII*, *44 inquit*, *155 V*, *183 quod* [i] *B; IX*, *8*, *15 fructificante; X*, *144 atque*, *153*, *162 bythino V*, *166 i* om. *B*, *202 captori B*, *351 V; XI*, *38 V*, *49 hostrea V* (*-ria P*), *62*, *146 porriget* (*e* ex *i*) *V; XII*, *54 Recidit V*, *110*, *112 pacubium V; XIII*, *131 V* (*dolorem*), *132 V*, *158 V*, *164 qui V*, *208 uoluptas B; XIV*, *91 possides V*, *119 felices V*, *149 habeant*, *184 B*, *208 B*, *249 V*; *XVI*, *22 B*, *30 B*, *48 illi V*.

Consentiunt P et M: *I*, *68 fecerat*, *133* [in] *m,gere*, *156*, *157 diducit; II*, *80 prurigine*, *93; III*, *58*, *187 libris*, *210 frustra*, *214 gemi*[m]|||*us* (*-nus P*) *218*, *246; IV*, *127; V*, *43* [ut]||| (*et P*), *128* (*que* in ras.); *VI*, *18*, *120*, *146*, *152*, *537*, *539*, *560; VII*, *40*, *120*, *241; VIII*, *174*, *224; IX*, *46; X*, *87*, *137 hos*, *272*, *304 uiros; XI*, *85 carnem*.

Iam vidimus, quot in versibus congruant codices nostri cum Pithoeano; dubium autem non est, quin sint ex recensione corrupta. Quam rationem ut explicemus, duplex patet via: aut codices nostri postquam ex grammatici, ad quem referendam esse hanc recensionem sub-

scriptiones Laurentiani et Lugdunensis docent, exemplari manarunt, secundum P correcti sunt aut redeunt ad librum, cui descripto ex P interpolator aliquis lectiones deteriores obtrusit. Priorem nos sequi sententiam vetant menda calami, quae cum P communia exstant in libris meis aut universis[1]) aut singulis. Nam librarium quamvis stultum fugere non potuit, si codicem classis depravatae correxisset ex P, huius libri discrepantiam saepissime sola socordia scribae ortam esse, praesertim si qua in hoc verba omittuntur. Ut exemplum afferam: VII, 217 si scriba codicis, ex quo A fluxit, recte ex codice deteriore descripsisset *minus est autem quam rhetoris aera*, deinde in P invenisset *autem* omissum, cogitari non potest illum in suo quoque contextu deleturum fuisse hoc *autem*, quo sublato versui pes deesset. Sed cum versum accurate ex P depictum ex alterius classis monumento librarius corrigeret, hoc loco nimis festinanti penna *autem* deesse non animadvertit. Et sic saepius. Quin etiam aliis locis librarium non fallebat versui deesse verba, itaque IX, 82 pro *nullum*, quod in P omissum recte praebent ceteri codices, scriba libri A non male adiecit *auare.*

Huic argumento si adiunxeris quod Beer acute explicavit[2]) in nullo Iuvenalis libro manuscripto plus saturarum servatum esse, quam in Pithoeano post XVI, 60, qui versus novissimus ultimi quaternionis extremae paginae lineam ultimam expleat omissa subscriptione sollemni, aperte mutilato[3]), nulli iam dubium fore puto, quin idem recte iudicaverit codices deteriores ex P manasse intercedente aliquo ponte, per quem lectiones interpolatae inruperint.

---

1) vide supra pg. 46.

2) l. l. pg. 47 sqq.

3) quod obici potest in archetypo iam exstitisse opus mancum, ipse refellit pg. 47.

Membranam hanc iam nono saeculo exaratam fuisse recte Beer definivit; nam Pithoeanum tum non manum correctoris, id quod saec. X. factum est, expertum fuisse demonstratur lectionibus, quibus differunt libri a manu altera illius ut I, 156 *gutture* p — *pectore* PAM, II, 31 *ipsi* p — *ipsis* PO, III, 80 *achivis* p — *athenis* PO, VI, 52 *necte* p — *tende* PO, 527 *calidaque* p — *calidasque* PO, VII, 105 *est* p — om. PO, XV, 44 *horridi* p — *horrida* PO, etc.

Praeterea inveniuntur nonnullae Iuvenalis membranae classis corruptae saec. IX scriptae[1]).

Ille igitur liber, qui ex ipso Pithoeano descriptus est, primo veram Pithoeani imaginem effinxit, paulo autem post lectiones alterius classis invectae sunt partim in ipsum textum erasa genuina scriptura partim superscriptae inducto tantum verbo germano[2]). Sequentes autem scribae has lectiones prout cuique arridebant aut oculos tenebant, plus minus in textum receperunt.

Nono ergo saeculo exstiterunt exempla recensionis

---

1) cfr. Beer l. l. pg. 49.
Eidem saeculo attribuit W. Foerster (*Zeitschr. f. österr. Gymn. XXVII, 1876 pg. 258 sqq.*) partem codicis Paris. 7906, quae Iuvenalem spectat, ibique publici iuris fecit. Etiam hic liber permultis locis cum P conspirat, ut IV, 13, 85, 127, V, 10, VI, 109, 137, 479, 490, 553, VII, 25, 123, 139, 157 (*uelint*), 214, VIII, 7 non om., al.

Hoc ipso saeculo exemplar saturarum in Hispaniam secum portasse Eulogium me monuit Buecheler; cfr. Albarum Eulog. vit. 3, 9 (poetar. lat. medii aevi III, 1 p. 124): *Eulogius*] *in Pampilonensium territoria ultro progrediens monasterium sancti Zaccarie ingressus et aliorum cenobia ipsarum regionum . . . percurrens . . . inde secum librum civitatis beatissimi Augustini et Eneidos Vergilii sive Iubenalis metricos itidem libros atque Oratii Flacci saturata poemata seu Porfirii depincta opuscula vel Adhelelmi epigrammatum opera nec non Abieni fabule metrice . . . reportavit* (Cordubam anno 848).

2) VI, 635 ubi H exhibet: *et finem egressi et finem legemque* in archetypo nostrorum codd. dett. exstitisse videtur sic fere: *et finem* (superscr. *et finem (2)*) *egressi, legemque.*

interpolatae, quod ex duabus subscriptionibus elucet, certe duo, quibus totus ut videtur Iuvenalis continebatur, postea deperdita. Quaerat autem quispiam, cur librarius non versus, qui post XVI, 60 in illis inveniebantur, suo contextui adiecerit. Hoc qui factum sit quis hodie certo enucleare possit? Fortasse scriba illius codicis, ad quem nostri libri omnes redeunt, iam alius scriptoris veteris opus subiunxerat, ut Persii, qui in Vossiano 18 Iuvenalem excipit, vel vitam Iuvenalis, ut in AH, aut aliquid nugarum, quale monachi addere amant, aut in codice iam tegumentis ornato non satis spatii relictum erat, aut quod in sua membrana non invenerat scriba ex alio exemplari adscribere verebatur, aut alia omnia.

De Nicaeo et Epicarpio eorumque recensionibus.

In Laurentiano, quem signo R notavi, initio saturae VI invenitur haec inscriptio: INCIPIT LIBER II L. F. VRSEMO POSTVMO[1]) LEGI EGO NICEUS APUD M. SERBIUM ROME ET EMENDAVI. Eadem fere verba leguntur in L initio saturae VII in margine manu scholiorum exarata: Legi ego niceus rome apud seruium magistrum et emendaui.

Quod si quaerimus, cui tempori hunc Nicaeum adscribamus, fragmenta Vaticana, quae aperte recensioni illius cum longe plurimis omnium Iuvenalis codicum adnumeranda sunt, ostendunt non ultra saeculum quintum nobis progrediendum esse. Atque optime convenit, quod quarto et quinto saeculo Iuvenalis saturas manibus hominum valde tritas fuisse testimoniis grammaticorum aliorumque et imitatione scriptorum huius aevi pernoscimus[2]).

---

1) In cod. Paris. 7906 legitur *ursedio postumo.*

2) cfr. Beer l. l. pg. 40. Exemplis quae ex Ausonio collegerunt Schenkl et Peiper, addas haec:

Aus. epigr. XXXV, 5 sq. Sch. *ast ego damnosae nolo otia perdere Musae*
iacturam somni quae parit atque olei

Iuv. VII, 99/101 . . . *perit hic plus temporis atque olei plus*
omnibus et crescit multa damnosa papyro

Mosella 270 *sub fine trementes*

Iuv. VII, 241 *in fine trementes*

Aus. XIII, 2, 100 Sch.: *te consule fasces*

Juv. VIII, 23 *te consule virgas*

Aus. XVI, 2, 17 Sch. *dicendi torrens tibi copia*

Iuv. X, 9 *torrens dicendi copia.*

Sed in versibus apud grammaticos allatis paulo diutius versandum est. Omnes[1]) enim, quantum scio, viri docti, qui de his sententiam tulerunt, grammaticos usos esse deteriore codicum classe affirmant, quod num recte sit dictum, diligentius examinemus.

Respiciendi sunt in Iuvenale praecipue duo grammatici, Servius et Priscianus.

Consentiunt Servii lectiones cum recensione Pithoeana repugnante altera classe locis his: I, 2 *cordi*[2]) III, 79 *in summa* 255 *serraco* (sic plurimi codd.) VII, 100 *nullo quippe modo* IX, 53 *tractat* X, 2 *dinoscere* XII, 1 *dulcior* 34 *testiculi* XIII, 4 *fallaci-urna* (ut videtur).

Huic consensui repugnare videntur sex loci, ubi Servius a P abhorret: III, 227 *diffunditur* VI, 120 *et* 166 *ferat* (sic ex libris meis L) XII, 14 *a* 77 *occurrunt* 92 *operatur*.

Sed quattuor locis III, 227, XII, 14, 77, 92, ubi P neglegentia scribae deformatus sit, nihil probari nemo non videt, neque magis valent mutationes lenissimae *et* atque *ferat*. Itaque illi loci antea allati, imprimis III, 79, VII, 100, X, 2, XII, 1 gravissimo documento sunt, codicem, quem adhibuerit Servius, pertinuisse ad illam recensionem, cuius exemplar fausta fortuna in Pithoeano nobis servatum est.

Difficilior autem est apud Priscianum investigatio. Congruunt huius grammatici exempla cum P locis his: II, 93 *tinctum* (II, 162, 13 K.) III, 319 *reddet* VII, 139 *fidimus eloquio* VIII, 225 *cantu* IX, 141 *pigneribus* X, 61 *strident* XI, 142 *caprae* XIV, 293 *piperisue* XVI, 2 *subeuntur*.

Deteriorum codicum lectiones auctoritate Prisciani

---

1) cfr. Jahn. *Ber. d. sächs. Ges.* III, 1851 pg. 360; edit. min. praef. pg. VII sq., cuius sententiam amplectuntur Teuffel hist. litt. § 331, 8, Beer l. l. pg. 40, alii.

2) sic ad Aen. X, 693; quod ad Aen. I (pg. 4 Th.) traditur *codri*, demonstrat, quam prona librariis fuerit mutatio. Servius utroque loco *cordi* legerat.

confirmantur locis his: I, 131 *meiere* II, 93 *tactum* (II, 259, 13) IV, 98 *gigantum* VI, 329 *dormitat* VIII, 187 *etiam* IX, 15 *fruticante* X, 150 *aliosque* 205 *coneris* XI, 41 *pecorum* XIV, 30 *moechos* 85 *gustauerit* 121 *hortantur-illam* 122 *viam pergant*.293 *coemptor*.

Etiam ex his exemplis tollenda sunt ut nullius momenti I, 131, VIII, 187, IX, 15, X, 205, XI, 41, ubi P corruptelis multifariam aspersus sensu caret, nec plus ponderis tribui velim versibus X, 150, XIV, 85, 121, 122. Sed II, 93, IV, 98, VI, 329, XIV, 30, 293 Nicaei recensionem sequi Priscianum negari nequit. Num putandum est duobus ac diversis exemplaribus usum esse Priscianum? Ac fortasse hanc sententiam sequemur. Nullam enim causam video, cur idem apud Iuvenalem factum esse infitiemur, quod in aliis scriptoribus accidisse grammatici verbis expressis probatur[1]). Atque in ipsis Iuvenalis exemplis vestigia recensionis duplicis reperiuntur: affertur enim II, 162, 13 (Iuv. II, 93) *fuligine tinctum*, quod P exhibet, sed II, 259, 13 *fuligine tactum*, quod ω tradunt. Sed sive huic sententiae adstipularis sive Priscianum hos locos ex diversis auctoribus transtulisse existimas, certe iudicium nunc ita faciendum est, ut Servium solius recensionis bonae testem adhibuisse, Priscianum et huius et alterius libros invenisse ac secutum esse dicamus.

Sed restant non pauci loci, ubi grammatici illi lectiones a nullo nostrorum codicum traditas praebent:

Servius: II, 161 *et* VI, 120 *nigro flauam* VI, 256 *tunicae* IX, 84 *titulis aspergere* X, 38 *aut* 112 *caede et sanguine* XII, 14 *a magno-magistro* XV, 168 *nescierant-excudere*.

Priscianus: III, 24 *deterit* 97 *et* om. 232 *illum* VI, 7 *non* 260 *pann. urit bombyc.* 350 *pedibus silicem* VII, 75 *non*

---

1) cfr. II, 394, 13 *inuenitur tamen in quibusdam codicibus* 527, 13 *in quibusdam codicibus;* similiter 535, 20; 540, 20; III, 162, 15; 163, 2; 320, 13.

IX, 2 *occurris* X, 152 *inposuit* XI, 164 *descendunt* (sic codd.) 198 *qua* 203 *combibet aestiuum contr. cut. s.* XIII, 48 *urgu(e)bat* 177 *numquam* (II, 342, 23) XIV, 83 *leuauit* XV, 23 *sic uacuum cerebri* XVI, 2 *quod si.*

Plurimae quidem discrepantiae sunt mera menda calami aut mutationes leves, omnibus quicunque paululum in grammaticorum testimoniis versati sunt, bene notae[1]). Sed quomodo explicemus graviores illas VI, 120, IX, 84, X, 112, XII, 14; X, 152, XI, 203, XV, 23?

Qua de re ne temere iudicarem, testimonia Prisciani accuratius intueri et diversitates, quae inter illa et lectiones codicum intercederent, quantum possem, illustrare institui. Tanquam summam perscrutationis nonnulla gravissima[2]) exempla hic afferre liceat[3]):

II, 63, 16 *fultas-firma(o)* 275, 5 *uestigia-primordia* 280, 9 *arbitrantur-putarent* 314, 14 *regno-terra* 336, 10 *prima-celsa* 357, 20 *nocte-curru* 358, 10 *syrtis-rupes* 392, 18 *precantium-obsecrantium* 398, 7 *tela-pila* 482, 21 *inopino-effreno* 499, 10 *terrarum-portarum* 501, 13 *non gratis moritur-uincitur haud gratis* 515, 15 *summisque-fessisque* 516, 23 *ipsa-orsa* 527, 24 *aetatem-pueritiam* 592, 20 *hostes-ignes* III, 11,

---

1) Confusio particularum paene trita est cfr. Prisc. II, 47, 14; 63, 15; 249, 11; 286, 9; 309, 21; 349, 23; al. nec minus frequenter verba transponuntur, ut Prisc. II, 91, 3; 147, 5; 181, 13 sq.; 296, 17; 469, 8; 571, 2.

2) Verba omittuntur saepius cum grammaticus eas tantum voces, quae sibi testimonio sint, e conexu exceptas afferat ut Prisc. II, 32, 13; 165, 20 sq.; 248, 12; 375, 24; 387, 6; 400, 14 al.; verba adduntur, ut Prisc. II, 306, 24; 450, 23; III, 74, 22; 255, 25; 316, 9; 327, 21; al. De aliis mutationibus vd. infra.

3) Priore loco posui Prisciani lectionem, altero scriptoris codicum omnium vel optimorum. Interdum unus alterve liber deterior cum Prisciano congruit; tamen illos locos addidi, ut plane perspiceretur, quantum distent a germano contextu testimonia illius. Omnia haec exempla ex sermone pedestri aut ex carminibus heroicis deprompsi.

1 *nomen-locum* 52, 23 *teucri-troes* 188, 13 *uolat-it* 226, 10 *bonum-pulchrum* 236, 18 *dardanidum-teucrorum* 262, 13 *quirites-iudices* 273, 18 *quaecunque-quae sola* 303, 20 *portis-castris* 307, 15 *inimico-scelerato* 320, 1 *uirgo-uates.*

Servium non minore temeritate grassatum esse demonstrant exempla haec ex illius commentario ad Aeneidos librum I desumpta:

I, 2 *siculi-rutuli* 12 *italiam* (cfr. adnot. Thilonis) *-hesperiam* 92 *uxorem tuam pauitare aiunt-uxorem Philumenam pauitare . . . dixerunt* (Ter.) 102 *inanes-inertes* 123 *procrescere-nascuntur* 232 *arcadici-parrhasio* 306 *exercere-agere, tum-mox* 356 *et uulnera dira tegentem -ac dira teg. supplicia* 486 *inermes-inertes* 726 versus Persii Iuvenali adscribitur[1]).

Facile cognoscimus plerumque synonyma substituta esse, praecipue verbis rarioribus magis usitata; non paucae autem mutationes eaeque gravissimae natae sunt memoria similium sive eiusdem sive alius scriptoris vocum ut Prisc. II, 336, 10 *prima* ex Verg. Aen. III, 527; 592, 20 *hostes* ex Aen. II, 358 s. 527; III, 188, 13 *uolat* ex Aen. XII, 923 sq.; 236, 18 *dardanidum* ex Aen. VI, 65 (*dardaniae*); 303, 20 *portis* ex Aen. XI, 621; 307, 15 *inimico* ex Aen. XI, 720.

Itaque cum non habeamus, cur illos grammaticos aeque ac Fulgentium insimulemus, quod consulto ac fraudulenter mutarint, eos e memoria locos adscripsisse statuemus; neque nimis mirum est illos qui per magnum vitae spatium libros scriptorum volvebant, memoriae aliquantum confisos esse. Quotiens autem memoria fallat, quis non in se ipse animadvertit? Ita facillime illae discrepantiae explicantur; ita intellegimus, qui factum sit, ut Priscianus saepe plures versus contaminaret, ut II, 306, 15; 329, 20; 540, 25; 545, 20 sq.; III, 32, 3; 34, 4 sq.; 288, 4 sq.; al.; aut sibi ipse

1) nisi ibi excidit Iuv. VI, 131 vel VIII, 35 cum nomine Persii.

adversaretur ut II, 92, 11 & III, 192, 18; II, 159, 7 & 365, 27 sq.; 227, 13 & 266, 12; 275, 5 & III, 493, 15; II, 315, 17 & 350, 14; 427, 23 & 434, 25; III, 16, 9 & 189, 4; 34, 2 & 115, 14; 100, 1 & 503, 9; 148, 11 & 231, 13; 150, 28 & 153, 1; 189, 8 & 260, 5[1]); 333, 9 & 338, 25; al.

Tali modo etiam in Iuvenalis exemplis mutationes explicantur: IX, 84 *titulis actorum* ex Ov. art. am. II, 625 *titulos inponimus actis;* X, 112 *sine caede et sanguine* ex Ov. met. XV, 82 *sine caede et sanguine;* X, 152 *inposuit natura* ex Verg. g. I, 61 *inposuit natura;* XI, 203 *combibet aestiuum contracta cuticula solem*[2]) ex Verg. g. IV, 28 *aestiuum solem* et Mart. X, 12, 7 . . . *auida cute combibe soles* XV, 23 *uacuum cerebri* ex XIV, 57 *uacuumque cerebro;* VI, 120 (*nigro flauum*) Servius legit, quod cupiebat. XII, 14 *magno* pro *grandi* mutatio est non mira; *magister* et *minister* saepius permutantur. VI, 256 *tunicae* fortasse non mendum calami est, sed natum ex simillima descriptione apud Livium IX, 40: *sinistrum crus ocrea tectum galeae cristatae* . . . *tunicae auratis militibus uersicolores.*

De reliquorum grammaticorum vel scholiastarum testimoniis non ita multis neque ad artem criticam factitandam idoneis loqui supersedeo, cum de aetate eorum plerumque parum constet nec multum[3]) nostrae investigationi prosint. Itaque a deverticulo, quod quidem non ingratum fore spero, redeamus, unde degressi sumus.

---

1) Cum totum enuntiatum Priscianus afferret haberetque coniunctivus, unde penderet, coniunctivus scriptus legitur; ubi uerbum regens deest, indicativus. Similiter II, 286, 23 (Iuv. IX, 2) *occurris* et 160, 13 (Iuv. XI, 164) *descendunt.*

2) cfr. et Claud. III, 185 *Hinc bibat aestiuum — Nilum* VIII, 552 sq. *solem Combibit.*

3) III, 39 *summa ad fastigia rerum* (schol. Luc. VI, 7) originem traxit ex Verg. Aen. I, 342 *summa sequar fast. rerum* vel ex Aen. II, 758 *summa ad fast. uento.*

Licet modo cognoverimus Servium lectiones recensionis interpolatae non accepisse, tamen nihil prohibet, quominus hunc eundem, cuius nomen in subscriptione illa reperitur, esse ducamus. Nam et hic, sicut ille, apud Acronem ad Hor. sat. I, 9, 76 itidemque in Parisino 7530[1]) *magister* vocatur neque obstat tempus aut locus; quamquam pro certo hoc affirmare non audeo. Servii loci quod ab illa recensione abhorrent, non est cur offendas. Nam cum Nicaeus discipulus illius esse videatur, commentarium ad Vergilium iam antea conscripsisse Servium arbitrari nihil vetat. Praeterea ille grammaticus illustris maiore prudentia ac meliore iudicio praeditus mutationes saepe stultissimas certe non probavit.

Perquirenti mihi, num fortasse tempus recensionis accuratius ex imitatione scriptorum exeuntis saeculi quarti erui posset, tantum in Claudiani carminibus pauci hi loci obviam se tulerunt:

XVIII, 280 *inguinis et reliquum phrygiis abscindere cultris*
Iuv. II, 115 sq.: *phrygio quos tempus erat iam*
more superuacuam cultris abscindere (s. *abscidere*) *carnem*
XVIII, 229 *iamque oblita sui*
Iuv. VII, 100 *namque* (*iamque* v) *oblita modi*
de nupt. Hon. et Mar. 35 (exeunte versu) *principe natus*
Iuv. VIII, 198 (exeunte versu) *principe natus*
V, 343 *reduces post proelia turmas*
Iuv. XII, 110 *euntem in proelia turmam*[2]).

His locis Claudianus si Iuvenalem imitando exprimit, id quod mihi videtur, ante annum 400 recensio facta est, quod optime ad aevum Servii convenit; quamquam non aegre feram, si quis illos versus non sufficere contendat.

---

1) GLK IV, 448, 17, cfr. et 487, 22; 496, 26; Thilo ed. Serv. praef. pg. LXIX adn. 1.

2) sic A; *turbam* HVLR prona mutatione librarii, cui in L scholion repugnat (*turma est, ubi triginta homines sunt*).

Nam plures locos, quibus sententiam fulcirem, neque apud Claudianum[1]) neque apud alios scriptores huius aetatis inveni[2]).

Duo, quod adhuc sciamus, codices Nicaei subscriptionem ferunt, Laurentianus et Lugdunensis. Quorum si lectiones inter se conferimus, vel in mea collatione, quae non omnes lectiones libri R praebeat, persaepe illos dissentire[3]) videmus:

---

1) Aliae similitudines: X, 203 *necte coronas* cfr. Iuv. VI, 51; XVIII, 60 *permutatque domos* = Iuv. VI, 225; VIII, 314 *rupes Caprearum* cfr. Iuv. X, 93; VII, 3 *imitata gabinos* cfr. Iuv. X, 299; de rapt. Pros. I, 147 *opposuit natura* = Iuv. X, 152; carm. min. VIII (LXXVI), 1 *penitus cognoscere* = Iuv. VI, 474; cfr. et Birt, *Zwei politische Satiren des alten Rom.* Marburg 1888. pg. 52 sqq.

2) Immo sequenti saeculo Sidonius Apollinaris ep. IX, 13 *manus uncta suco amomi* Pithoeani scripturam respicere videtur VIII, 159 *unctus amomo* (*sucus amomi* apud Ov. met. XV, 394), quamquam hoc nimirum contra aetatem superiorem alterius recensionis nil facit. Alii loci, ubi Sidonius Iuvenalem imitatur, nullius pretii nobis sunt. Bis eum affert ep. VIII, 9 *satur est cum dicit Horatius euhoe* = Iuv. VII, 62, et, quod Iahnium praeteriit, ep. VIII, 16 *iam tempus est ut satiricus ait Orestem nostrum uel super terga finire* cfr. Iuv. I, 6. Imitatur eum ep. I, 2 *ita ut nullus conuiua mordacis linguae felle feriatur* cfr. Iuv. IX, 10; ep. II, 10 (initio) *propter quam nos quoque subduximus ferulae manum* cfr. Iuv. I, 15; ep. II, 13 *spumarent falerno gemmae capaces* cfr. Iuv. VI, 303; ep. IV, 13 *quippe post tergum cum iam duodecim lustra transmittat* cfr. Iuv. XIII, 16 sq.; ep. VII, 17 *natus ad Euphraten* = Iuv. I, 104; ep. IX, 9 (in fine) *quandoquidem tuos annos iam dextra numerauerit* cfr. Iuv. X, 249; carm. II, 530 sq. *si ruperit Alpes Poenus* cfr. Iuv. X, 153; carm. V, 430 *uncta Tarentus* cfr. Iuv. VI, 297 et VIII, 113; carm. VII, 107 sq. *Galbam sternis Otho speculo qui pulcher haberi dum captas* cfr. Iuv. II, 99.

3) Congruunt circa 150 locis, quorum numerus augetur c. 50 aliis adhibita Iahnii collatione, cui ubique fidem habere me vetat collatio nova, qua edoctus sum VI, 213 legi *nolit* 479 *flagellis* VII, 120 *afrorum* 124 *petet* VIII, 203 *frontem* XIII, 142 *uilis populus.*

I, 24/25 om. R 119 *faciant* R-*facient* L 168 *irae-ira* II, 93 *tactum-tinctum* III, 125 *numquam-nusquam* IV, 96 *destinata-d* in ras. V, 83 *sublata-porrecta* V, 116 *radentur-raduntur* VI, 46 *nimiam-mediam* 240 *aut-atque* 280 *hic-dic* 322 *fructum-frictum* 357 *domi sed-domi est sed* 365 *sibi-sua* 399 *possit quae-quae posset* 401 *siccisque-strictisque* 468 *illo-illo tunc* 557 *est horum-horum hic est* 585 *dabit-feret* 643 *tragicis-magicis* VII, 3 *noti-multi* 100 *namque oblita modi-nullo quippe modo* 120 *afrorum-asyorum* 124 *petet-libet* 156 *e parte-parte* 165 *quid-quod* VIII, 49 *gente plebe* 90 *exucta-exusta* 133 *pingas-ponas* X, 153 *rumpit-rupit* 173 *hominis-hominum* 189 *recto uultu solum-altus caelumque tuens* XI, 178 *faciunt-faciant* 195 *praeda-praedo* XIV, 293 *coempti-coemptor* XV, 75 *praestantibus omnibus instans-praestant instantibus orbes*[1]).

In his exemplis cum praeter V, 116, VI, 322, 585, VII, 124, 156 alter liber cum P conspiret, uterque autem ex P manarit, certe eam esse lectionem Nicaei probabile est, quae a P abhorreat, ut I, 119 *faciant* 168 *ira* II, 93 *tactum* V, 83 *porrecta* etc., exceptis discrepantiis librarii socordia ortis et paucis locis, de quibus infra disseram[2]).

Praeter Nicaei subscriptionem nuper aliam ex Parisino 9345 (H) protraxit O. Keller (in Fleckeiseni annalibus 1885 p. 576): decem iuuenalis explicit lib. secundus incipit lib. III legente aepicarpio scrinbentis exuperantio seruo.

Nomen Epicarpii neque apud scriptores, quantum scio, neque in titulis[3]) invenitur; accuratius Exuperantios

1) Si Jahnium sequeris, adnumerandi sunt I, 88, II, 24, III, 37, 61, 187, 238, IV, 18, 78, 131, 141, 148, V, 83, 128, VI, 52, 120, 136, 147, 152, 222, 264, 392, 428, 459, 497, 501, 539, 601, VII, 12, 18, 83, 87, 123, 211a, VIII, 33, 37, 90, 199, 204, X, 211, 217, 322, XIII, 13, 18, 20, 87, 172, XIV, 44, 49, 121, 287, 288, XV, 163, 168.

2) vide pg. 67 sqq.

3) Epicarpia CIL I, 1039, V, 6694, IX, 67.

novimus, cuius nominis homines post Wernsdorf PLM V, 546 sqq. Bursian in editione Iulii Exuperantii pg. 4 collegit. Praeter hunc scriptorem, quem saec. IV—V vixisse verisimile est, ibi enumerantur S. Exuperantius episcopus Ravennas a. 386—418, S. Exuperantius episcopus Comensis mortuus c. a. 512; S. Exuperantius episcopus Cingulanus in Piceno; S. Exuperantia virgo Trecis in Gallia oriunda; Exuperantius, homo militaris, quem hortatur S. Hieronymus epist. 35, quae scripta est post a. 386. Praeterea Rutilius Namatianus carmine suo a. 416 composito commemorat Exuperantium Aremoricae praefectum, qui mortuus est a. 424. Denique in cod. Theod. lib. XIV tit. I § 4 exstat constitutio Honori data ad Exsuperantium (a. 404). His addatur ‚Exsuperantius, qui fuit eius (Eusebii) minister in sacerdotio, comes in martyrio, particeps in labore' (Ambros. serm. LVI, 577c). In titulis[1]) reperitur Exuperantius, sacerdos Silvani (CIL, VI, 377). Haec nomina quorum quidem tempus destinari potest, cuncta saec. IV. V. VI. tribuenda sunt. Itaque altera illa subscriptio in eodem fere tempore ponenda videtur, quo Nicaei. Quod si quaerimus, num alter alterius recensionem noverit an uterque solus nulla alterius opera adiutus munus corrigendi susceperit, facere non possumus, cum codex H, qui recensionem Epicarpianam repraesentat, cum L et R, qui Nicaei nomen prae se ferunt, sexcentis locis contra textum genuinum in P traditum concordet, quin alterius recensionem factam esse assumpta altera arbitremur. Ex verbis autem subscriptionis mihi quidem magis probabile fit Nicaeum, qui

1) Exsuperantianus CIL III, 1096, 1154 Exsuperans VIII, 7956 Exuperata II, 5081, IV, 126. Exuperius -ria III, 1753, 1968c (ex a. 320) 5412, 6292, (V, 6132), IX, 4851a, 5915, X, 4615. Exsuperius miles apud. Amm. Marc. XXIV, 4, 23 (ex a. 363); rhetor Tolosae, praeceptor Dalmatii et Hannibaliani, qui a. 335 Caesares facti sunt, apud Auson. XVI, 18 Sch.; episcopus Tolosae apud Paulinum Nol. epist. XLVIII, presbyter ibid. ep. XII, 12.

apud Servium magistrum saturas *legerit* alius- grammatici opera non abusum esse; quamobrem Epicarpium et Exuperantium Nicaeo aliquantulo inferiores putem. Hi igitur aut Nicaei exemplar, sive opus videbatur sive libebat, mutaverunt aut recensionis Pithoeanae testem ex alterius classis monumento correxerunt. Eodem ergo tunc hi modo egerunt, quo subscriptio illa notissima[1]) in prophetarum codice Claromontano testatur ex Originis exemplari fecisse Pamphilum Eusebiumque, ex his Apollinarium, aut quo Caesaris commentarios post Celsum recensuit Lupicinus aut Statilius Maximus Ciceronem emendavit ‚ad Tyronem et Laetanianum' etc.[2]).

Hoc quod secundo loco posui, factum esse fortasse verba huius subscriptionis docent. Munus emendandi ita inter Epicarpium et Exuperantium distributum fuisse videtur, ut ille codicem Nicaei contra legeret[3]), hic testem germani Iuvenalis ex eo emendaret.

Sed iam conantibus extricare, quas mutationes Nicaeo quas Epicarpio imputemus, maxima exoritur difficultas, quam ut superare possimus vereor. Nam temere atque praepropere iudicaret, si quis putaret Epicarpium locis,

---

1) cfr. Jos. Cozza, bibl. sacr. vet. fragm. p. XXXIV sq.

2) cfr. Jahn, *Ber. der sächs. Ges. der Wiss.* III, 1851 pg. 359, 329, 335, 354.

3) cfr. Jahn l. l. pg. 351 *contra legente Deuterio scholastico discipulo;* pg. 353 *conferente-magistro Felice.*

In subscriptione altera valde me offendit additamentum *seruo.* Nomen Exuperantii, per se sonus pleni, eadem aetate hominibus nobilibus, quales sunt episcopi et praefectus Aremoricae, et servis inditum esse ut credam a me impetrare nequeo. Contra Epicarpium, hominem nominis graeci, genere minus nobili fuisse putem. Itaque in subscriptione legi velim aut: *scribente exuperantio seruio* aut *scribentis exuperantii seruo.* Exuperantius, Romanus illustris, auxilio hominis docti usus (sicut Symmachus Macrobium, Mavortius magistrum Felicem adscivit cfr. Jahn l. l. pg. 347 et 353) textum Iuvenalis insertis alterius recensionis lectionibus ‚emendavit'.

quibus H cum P contra LR consentiret, retinuisse verba Iuvenalis integra; ubi H cum LR contra P concineret, Nicaeum secutum esse; ubi H novas praeberet lectiones, coniecturas temptasse. Supra vidimus si L et R discrepant, eam esse agnoscendam Nicaei scripturam, quae non in P reperiatur. Nicaeum autem locis, ubi L et R cum P concordant, nihil mutasse nulla re probatur. Immo etiam his locis fieri potuit, ut illorum codicum librarii lectionem Pithoeani servarent, interpolatam neglegerent. Itaque ubi LR cum P congruunt, H dissentit, nusquam pro certo affirmare possumus Nicaeum germana verba servasse, Epicarpium mutasse; nec magis si H contra LR Pithoeani, ex quo ipse quoque manavit, lectionem tradit, Epicarpium genuina servasse inde colligemus; haec quoque ad scribae incuriam referre possumus. Atque re vera librariorum manus ita grassatas esse ascitis ceteris libris pernoscimus:

Duas distinguere licet codicum nostrorum familias. Artissime cohaerent libri V et B, qui paene nullo loco discordantes saepissime in mendis pennae consentiunt aut soli rectum praebent, ut III, 63 *lingua* 97 *intra* 103 *andromidem* 173 *teathro* 128 *impellit* 129 *dudum iubeat* (136 *dubites*) 139 *trepidam* superscr. 147 in marg. 185 *cluso* 210 *frusta* 271 *cadent;* in sat. IV, 10 *saguine* 31 *palatii* 78 *profecti hic optumus* 94 *alicius* 110 *sursurro* 113 *vetento* 115 *nostrum* 125 *magni* om. vel superscr. 141 *rutupinoque* etc. Itaque non dubito, quin ex eodem fonte[1]) fluxerint.

Simillimus accedit huic classi[2]) Parisinus H, qui una

1) B ex V non descriptum esse probant versus, in quibus B cum P contra V congruit, ut XIV, 184, 208, XVI, 22, 30.

2) Huic classi etiam adnumerandi videntur codices Canterbrigenses saeculi IX, ex quibus Iuvenalis saturam primam publici iuris fecit H. Schenkl in ‚Wiener Studien‘ III p. 314, cfr. v. 24, 25, 61, 68, 88, 106, 109, 124, 148, 155, 157, 169. De alio codice, quem protulit J. Huemer (Wiener Studien, IX, 1887 p. 91 sq.), mihi non satis constat iudicium.

cum illis persaepe lectiones Pithoeani sive genuinas sive corruptas retinet aut eadem vitia exhibet atque illi, ut II, 24 om. 29 *tragico nuper* 44 *scatinia* 68 *polliucas* 80 *porrigine* 84 *domo* (93 *tactum*) 107 *facie* 118 *cantauerat* 151 *cumba* 152 *credunt pueri* etc.

Altera familia constat ex A et L, quibus adnumerandus est M, quamquam ille saeculo uno post exaratus nonnulla vestigia alterius classis fert. Quorum adfinitatem ut demonstrem, haec exempla sufficient: I, 11 *monichus* 16 *syllae dedimus* AL 36 *thimile* 68 *fecerat* 130 *aut* ML 145 *It* 148 *facient cupientque* (*-piuntque* L) 155 *lucebis* 158 *uehetur* 168 *ira* 169 *animo* 171 *flamminia* (*-ea* L) II, 24 non om. 29 *nuper tragico* 44 *scantinia* 80 *prurigine* 92 *battae* 107 *faciem* 118 *cantauerit* 151 *cymba* 152 *pueri credunt* al.

Quae cum ita sint, tamen non raro VB cum L novam i. e. Nicaei lectionem praebent Parisino cum P consentiente, ut IV, 135 *tegulae* (*figuli*≡ [*fi* in ras.] L) V, 128 *sumitque* VIII, 40 *sanguine* al. nec secus saepe H una cum A abhorret a P, quem ceteri omnes secuntur, ut I, 99 *accipias* V, 96 *patitur* XIV, 245 *et late* (AHB) al. Unde concludendum erit locis, de quibus dubitavimus, non grammatico, sed librario adscribendum esse librorum cum P consensum. Adde quod interdum HLR Pithoeanum secuntur, ceteri novam scripturam exhibent. Ibi videlicet non tertius est ex inferis eliciendus interpolator, sed scribae codicum HLR classis depravatae lectionem non receperunt.

Denique si cui ne haec quidem argumenta satisfaciunt, exempla a Prisciano allata inspiciat: II, 93 *tactum* IV, 98 *gigantum* XIV, 85 *gustauerit* inveniuntur in H, sed XIV, 293 *coemptor* in L. Itaque aut ante Priscianum iam confusae sunt duae recensiones, quod nemini probari puto, aut sententia quam nos dedimus accipienda.

Iudicium igitur ex illis versibus constituendum esse videtur, ubi H nec cum P nec cum L aut R conspirat: V, 116 *tradentur* P — *raduntur* L — *radentur* HR 121

spectes P — *spectas* LR — *uideas* H VI, 320 *saufeia* P — *laufella* L — *laufera* H 322 *fluctum* P — *fructum* HR — *frictum* L 399 *possit quae* PR — *posset quae* H — *quae posset* L 429 *et loto terram* P — *terramque luto* H — *terram luto* LR 585 *dabunt* P — *dabit* R — *feret* HL VII, 3 *celebres notique* P — *noti celebresque* HR — *multi celebresque* L 124 *quantum licet* P — *quantum libet* L — *quantum petet* R — *quantum petit* H 156 *diuersae forte* P — *diuersae parte* HR — *diuersa parte* L X, 313 *Irati debet* P- *Irati debent* H — *Exigere irati debent* LR XV, 75 *praestantibus omnibus instans* R — — *instant* H — *praestant instantibus orbes* L. Sed qui his tandem locis aliquid certi de diversitate recensionum erui posse speraverat, iam cognorit, quam vana spes fuerit. Nam versus V, 116, VI, 322, 585, VII, 156 testantur recensiones duas, si umquam magna dissimilitudo intercesserit, in codicibus nostris conglutinatas esse. Itaque quid Nicaeo, quid Epicarpio attribuamus nos discernere posse spes interim dimittenda est[1]).

Supra codices LAMHVB in duas familias distinxi, quarum una modo Pithoeanum sequitur altera Nicaeum[2]) repraesentante, modo Nicaeum altera cum P concinente. Interpolatori autem semper illam lectionem vindicabimus, quae in classe a P abhorrente traditur, ut I, 158 *uehetur* 168 *ira* II, 107 *faciem* III, 130 *aut* V, 83 *porrecta* VI, 46 *mediam* etc. Meliore etiam causa scilicet illi tribuemus, quod a singulis libris utriusque classis exhibetur, ut V, 96 *patitur* HA VI, 643 *magicis* LMV XII, 1 *carior* LV 110 *belliique* HL etc.

Nimis autem lubricam iam aggredimur quaestionem, si singulorum codicum lectiones a P discrepantes contem-

1) Totam argumentationem non minus valere, si Epicarpius ante Nicaeum vixerit, quivis tiro videt.

2) Hic et saepius nomine Nicaei brevitatis causa totam recensionem interpolatam nuncupo.

plamur, ubi summa cautione opus est, ne perperam grammatico tribuamus quod librarii est; nam scribae quoque, qui, ut verbis Hieronymi utar, ,scribunt non quod inveniunt, sed quod intellegunt, et dum alienos errores emendare nituntur, ostendunt suos', non raro ipsi mutationes invexerunt. Praetermittam hoc loco calami menda mutationesque non magni momenti, ut temporum modorumque aut verba transposita, graviores tantum discrepantias attingo.

Lectionum, quae in una tantum ex nostris membranis traduntur, Nicaei esse puto plurimas earum, quae teste Iahnio etiam in aliis libris leguntur[1]): II, 57 *cortice* IV, 98 *gigantum* V, 41 *amicos* VI, 401 *strictisque* 658 *sub aere* VII, 60 *saeua* X, 70 *indiciis* 153 *diduxit* 198 *labra* 341 *aures* XII, 3 *caedimus* XV, 61 *Sanaque iam* 106 *uescantur.*

Restant in L (sive l): I, 18 *ignoscere* III, 228 *amator* IV, 64 *excussi* 137 *uentrem* 141 *ponto* VI, 44 *periturum* 198 *et dicas* 365 *repeto* 408 *famamque* 413 *hoc* 446 *tunicam* 449 *rotatum* 455 *sacra* VIII, 195 *hinc* X, 189 *altus caelumque tuens* 198 *uerba* 269 *caput* 359 *dolores* XII, 64 *meliore* 107 *seruire* XIV, 73 *tuncque quibusque* 229 *fraudem* XVI, 10 *offendere* 38 *sacro.*

in A (sive a): VI, 603 *delata* VII, 5 *cum* 101 *multo* VIII, 89 *et miserere* 246 *iussus* IX, 47 *cenaque* 82 *perfide auare* 148 *fortunam uocatur* 150 *nudo* X, 127 *iam mirantur* 199 *constantia* XI, 93 *seria sibi* XII, 99 *orbus* XIII, 130 *et maiore* 144 *defer* 164 *alemanni* 174 *malignae* XV, 25 *produxerat.*

in H: IV, 19 *tabula* V, 37 *in natalibus* VI, 157 *digitis* XIII, 38 *uehebant* XIV, 133 *festiui* XV, 24 *alius.*

in BV: VI, 521 *expleat* VIII, 104 *multis* XIV, 244

---

1) Hac in re quamquam mutationes eaedem ex vitio communis fontis ortae esse possunt, (quod accidisse puto I, 83 *animas* IV, 54 *ex aequore toto est* 78 *quorum hic* VI, 238 *discit* al.) tamen longius progredi quam cancellis nimis anxie coerceri malui.

esse VI, 120 *priapo* B 359 *domi* B 473 *uidetur* B IX, 54 *mentes* v XI, 72 *in matribus* v XIII, 58 *Sic* v XIV, 145 *et* B XV, 107 *nec paruul quaedam* v.

in M (sive m): II, 137 *obstat* 148 *seruat* III, 189 *pecunia* IV, 41 *maior* 60 *numquam* 68 *tempora* 101 *enim-intellegeret* V, 36 *biberunt* 38 *Apiarum,* 99 *proxima* 120 *fiat* 124 *gustus* VI, 20 *abiere* 21 et 28 *o postume* 87 *ludum* 96 *consistere* 106 *fesso* 109 *grauiter* 141 *diues* 143 *inspicias* 166 *amet* 207 *uertice* 423 *exagitare* 577 *si placet.*

Fere omnes hae mutationes[1]) librariis adscribendae sunt, quamobrem saepe a manu altera recte correctae sunt, plurimae eorum oscitantiae, paucae, ut videtur, consilio.

Incuria manifesta ortum duxerunt nec maiore explanatione egent in L: III, 228, IV, 137, 141, VI, 44, 413, 449, VIII, 195 XII, 64, 107 (ex 106), XIV, 73, 229, XVI, 10, 38; in A: VII, 5 (ex 3 s. 6), 101, VIII, 246, IX, 47 (ex 44), 150, X, 199, XII, 99, XIII, 130, XV, 25 (ex 32); in H: XIII, 38, XIV, 133, XV, 24; in VB: VI, 521, VIII, 104, XIV, 244; VI, 359 (ex 357), 473, IX, 54, XI, 72 (ex 71), XIII, 58, XIV, 145; in M: IV, 41, 60, V, 36, 99, 124, VI, 87, 207[2]), 423, 577 (ex 578).

VI, 408 in L *que* post *famam,* quo recepto versus claudicat, insertum videtur ad sententias conectendas, itemque VI, 198 *et dicas* et in A VIII, 89 *et miserere* legitur. Fortasse iam Nicaeus haec *et* addidit (cfr. pg. 78), a quo et *tunicam* (VI, 446) profectum puto (cfr. pg. 77). X, 198 *uerba* eadem causa ortum est, qua interpolator *labra* scripsit, ob antecedens *uoce,* cfr. Ov. ex P. III, 1, 154 *uoce tremente loqui* Verg. Aen. IV, 460 *uoces et uerba uocantis* XII, 912 *uox et uerba* Hor. ep. I, 1, 34 *uerba et uoces.* Verum de I, 18, X, 189, 269 ambiguus haereo, grammaticone

1) De VI, 455 *sacra* IX, 82 *perfide auare* X, 359 *dolores* vd. postea.

2) *uertex capitis* apud Ov. fast. III, 841 sq.

an scribae attribuam, neque certum habeo, quod de causa mutationis proferam[1].

In A XI, 93 *sibi* aperte ex glossa[2] in textum irrepsit, nec aliter *delata* (VI, 603), quod manus altera, ut in A addito *uel* sic in M sine *uel* superscripsit, explicandum est; itaque etiam XIII, 164 *alemanni* et 174 *malignae*[3] eidem causae adscribo. IX, 148 *uocatur*[4] fortasse iam a Nicaeo invectum est, cum etiam V, 63 *uocatus* pro *rogatus* ediderit; ab eodem originem accepisse V, 37 *in natalibus* in H veri non dissimile est. Sed IV, 19 *tabula* mihi scriba induxisse videtur commotus singulari *senis* nec non VI, 157 *digitis*[5].

In libri M lectionibus diutius vacillaremus, nisi compluribus locis manifesto appareret librarium glossam verbo germano permutasse. Nam IV, 68, 154, VI, 28 eadem verba (*tempora*, *unum*, *o*), quae in M in textum irrepserunt, in A glossae exstant ac similiter VI, 109 in A superscriptum invenitur *graue*, quod paululum mutatum in M genuinum verbum eiecit. Itaque non aberrabimus a recta via, si etiam III, 189, VI, 141, 143, 166 (ubi iam m. 1 corr.) eidem causae adscribemus, fortasse etiam V, 120 *fiat*, quod glossema verbis *ne-desit* superscriptum puto.

Sed VI, 20 *abiere*, cum etiam X, 160 *fugit* in *abit* mutatum sit, Nicaeo assignare malim. II, 148 *retia servat*

---

1) *oris et colli* Ov. met. II, 671 sq.; *caelumque tuenti* Ov. trist. II, 215 cfr. Verg. Aen. IV, 451. Quod XIV, 214 in L legitur *uincit*, fortasse ex Ov. met. XV, 856 *sic pelea uincit achilles* natum est.

2) Sic legitur in A superscriptum *tibi* super VII, 41 *seruire* XI, 146 *Porriget* 179 *dabunt* et similiter saepe.

3) *fraus maligna* legitur in Aviani fabulis I, 11 (Baehrens PLM V p. 35).

4) *uocare deos* Ov. met. II, 578, VIII, 265, fast. IV, 423, VI, 299 *in stando Vesta uocatur;* cfr. et Verg. Aen. XII, 677 *quo dura uocat fortuna.*

5) fortasse recordatus Ov. fast. IV, 658, ars III, 446.

originem duxit ex Verg. ecl. III, 75 *retia servo* et II, 137 *nubentibus obstat* ex Ov. met. III, 453 *amantibus obstat.* VI, 106 *fesso*[1]) mendum pennae videtur; scholion, ut fere semper, cum A concinens, praebet *inciso.* Sed quid ex V, 38 M faciam nescio, neque quod VI, 120 B exhibet *abscondente priapo;* num hoc natum est ex VI, 316 *ululante priapo?* XV, 107 *paruul* (*paruula?*) fortasse super *quaedam* steterat.

1) *lacerti lassi* Ov. her. XVIII, 87 — *fatigati* ibid. 83 *bracchia fessa* ibid. 161, trist. IV, 6, 32.

Quibus causis interpolator in singulis mutationibus commotus sit.

Quod si iam conabor varietates codicum deteriorum in certas classes distribuere, quaestionem non levem me temptare non ignoro; nam quibus causis adductus interpolator lectiones genuinas mutaverit, post quattuordecim saecula accurate ac recte explorare munus incertum est, praesertim cum libris huius recensionis manibus scribarum indoctorum et neglegentium deformatis non paucis locis ambigui haereamus, utrum diversitatem ad corruptelam librarii fortuitam an ad grammatici interpolationem deliberatam referamus. Attamen ubicunque certam causam mutationis cognovisse mihi videor, hic proponam.

Atque ut a re facillima incipiam, primo loco discrepantias, quas equidem scribarum arbitrio, quam grammatico assignare malim, enumerabo[1]:

I, 2 *codri*[2]) 24—25 om. 53 *laborinthi* s. *laberinthi* 110 *nec cedat* 114 *habitas nullas-aras* II, 24 om.[3]) 49 *Taedia* 50 *Hippo* 68 *poll(i)ucas-labulla* 97 *galbana* 146 *catulis paulisque* III, 58 *non* 67 *sumit rechedipna* 80 *pen-*

1) Partem mendorum antiquissimam esse argumento sunt fragmenta Vaticana, in quibus iam legitur *corcodillon, circopitheci, caeruleos* etc.; alia ex eo codice oriuntur, ad quem libri nostri redeunt, alia ex fonte communi singularum familiarum, quas statuimus. Ceterum cfr. quae menda Beer diligenter ex P collegit l. l. pg. 13 sqq.

2) cfr. codd. Luc. VIII, 715, Mart. II, 57, 4, V, 23, 8; 26, 1; vd. et supra pg. 55 adn 2.

3) cum v. sequens eodem verbo incipiat.

nas (semper) 88 *inualidis* 109 *aulam*[1]) 120 *erimarchus* 125 *numquam* 142 *parapside* 187 *illud* 212 *asturi* 215 *occurrit*[2]) 217 *policleti* (semper) 246 *lignum* 255 *Sarraco* 288 *praemia* 293 *concha*[3]) 322 *Adiutor* IV, 18 *in* 63 *et* 64 *exspectant* 76 *iam sedet*[4]) 96 *iam destinata*[4]) 135 *tegulae*[4]) V, 4 *galba* 72 *fingit* (*fingis*) *amentem* 148 *nihil* VI, 58 *nihil* 82 *ippia* (semper) 109 *saepe* 110 *iacinctos* 137 *quingenta* 202 *mustacia* 220 *qui* 238 *discit*[5]) 261 *proferat* 264 *ridet* 270 *Tunc*[6]) 274 *spectantibus*[7]) 276 *curuca* 280 *dic*[8]) 295 *histros* 320 *laufera* s. *-la* 332 *ueniet* 365 *repetunt-sua*[9]) 371 *exspectatos* 459 *extensis* 486 *Profectura domo* 537 *caduceo*[4]) 563 *in cyclade*[10]) 565 *hicterice* 582 *spatium-utrumque* 609 *atque* 623 *longam manantia-saliuam* 633 *timidos* VII, 12 *Alchionen-bacchi* 16 *gallia* 20 *nos* 22 *exspectanda*[11]) 40 *maculonus* 54 *nihil*[12]) 60 *coniungere* 63 *Quis* 87 *ni* 130 *Tongilli* 135 *ipsis*[13]) 150 *uecti* 154 *cambre* 198 *fies* 215 *enceladi*[14]) 236 *siculus phrygibus* VIII, 4 *nasumque*[15]) 5 *gallum* 7 om.[16]) 8 *Famosos* 27 *Sillanus* 33 *paruam* 67 *nepotis* 90 *regum* 152 *nusquam* 157 *ypponam* 253 *lauro* 270 *uulcaniaque arma* IX 18/19 *deprehendere* 37 verba graeca 40 *atque cauet* 46 *tener*[17]) 62 *legatus* 100 *carcas*[18]) 117 *laufela* X, 5 *concupis* 61 *stridunt*[19]) 64 *patellae* 74 *nursia* 81 *Pan*[20]) 87 *huius* 116

---

1) cfr. codd. Pers. V, 92. 2) cfr. codd. Verg. Aen. X, 352, Stat. theb. VIII, 675. 3) *conchis* apud solos Mart. et Juv. invenitur. 4) metrum laeditur; *iam sedet* fortasse ex III, 265. 5) cfr. codd. Claud. XXXV, 367. 6) ex altero *tunc*. 7) cfr. IV, 63, VI, 371, XI, 121. 8) cfr. *dic sodes* apud Terentium (Andr. 85 Ad. 517, 643) et Horatium (ep. I, 1, 62; 16, 31). 9) *sua gaudia* apud Verg. Aen. X, 652. 10) fortasse ex VI, 259: *in cyclade*. 11) cfr. IV, 63, VI, 371, XI, 121. 12) cfr. V, 148, VI, 58. 13) cfr. XVI, 49. 14) ex Verg. aut Ov. 15) ex v. 5, unde ibi *Coruini*. 16) ob *Coruini* in v. 5. 17) ob pronuntiationem? cfr. X, 81. 18) ex *contemnas* et *despicias* (v. 99). 19) apud Verg. Hor. Ov. plerumque *stridere* correpta *e* priore. 20) cfr. adn. 17.

partam 145 *ficus* 164 *non* 211 *eximius citharoedus sitve seleucus* 220 *yppia* 230 *deducere* 322 *optia* 326 *fastidita repulsa* XI, 5 *iuuenilia* 24 *quantum*[1]) 34 *an* 195 *Praedo* XII, 33 *cum ferret* 46 *escalia* 68 *extensis*[2]) 76 *rursus*[3]) XIII, 19 *equidem* 57 *farra* 97 *laudas* 119 *bacilli* 123 *Suscipit* 140 *Te nunc* 212 *et* XIV, 16 *animos* 18 *rutulus* 43 *usquam* 45 *puer*[4]) 52 *tibi*[5]) 67 *scrobis* 86/92 *cetronius* 115 *atque uerendi*[6]) 122 *pergant*[7]) 131 *concham*[8]) 158 *post haec* 192 *uigil ac causas* 206 *poetae*[9]) 216 *nequitiae* 247 *caueam magno* 269 *a siculis* 289 *una* (*uda*) XV, 2 *corcodrillon* 4 *circop*(*h*)*it*(*h*)*ici* 7 *ceruleos* 20 *Cyanes*[10]) 35 *adhuc combos*[11]) 36 *uulgi*[10]) 61 *quod*[12]) 65 *quali se turnus* 77 *hic* 88 *nihil* XVI, 1 *galle* 8 *si*[13]) 29 *testem-quem* 45 *lucernas* 49 *illis*.

Non plura verba de confusis particulis et coniunctionibus *que & ue; et & ac; aut, ac, atque; aut & uel, tum & tunc* etc. faciam; quae cum in quavis membrana frequenter permutatae inveniantur neque ullam legem certam enucleare potuerim[14]), singillatim enumerare supersedeo.

Proximo loco mutationes temporum modorumque pono; quibus cum omnes libri scateant ac ne Pithoeanus quidem careat, primum eas, quas consilio certo interpolatoris ortas esse existimo, tum reliquas, quae licentiae merae aut socordiae attribuendae esse videntur, in classes divisas affero:

Ex alio verbo non longe distante mutata sunt ita ut

---

1) ex v. 26. 2) cfr. VI, 459. 3) cfr. codd. Claud. XV, 1. 4) ex v. 47. 5) ex v. 49 (s. 51). 6) *uerendum* fortasse a Nicaeo ob *egregium*, ut VI, 65 *subitum* ob *miserabile*. 7) cfr. codd. Pers. V, 150, Stat. th. IX, 21. 8) cfr. III, 293. 9) ex *re ore habere asse*. 10) recte fragm. Vat. 11) VMBOS ex AMBOS fragm. Vat. 12) ex v. 60. 13) ex v. 9.

14) cfr. IV, 41 *nec enim* P -*neque enim* ω, XI, 30 *neque enim* P -*nec enim* ω al. Primo putaveram *aut & ue* inducta pro *et* (*atque*) & *que* in enuntiata sensus negativi, ut III, 130, VI, 240, 343, VII, 60, XV, 125, sed obstat V, 128, ubi in ω *sumitque* pro Pithoeani *sumitue* legitur.

plerumque dura varietas temporum modorumve, quam Iuvenalis vel in eodem enuntiato non evitat, tollatur aut concinnior sit sermo: I, 158 *uehetur* ex 159 *despiciet* II, 138 *quod nequeunt* ex 139 sq. *quod-indulget* III, 238 *eripiunt* ex 235 *dormitur* VIII, 233 *parastis* ex *ausi*[1]) IX, 89 *iunguntur* ex 87 *scriberis* 88 *capis* IX, 146 *pingat* ex 145 *sit* IX, 149 *affigit* ex 148 *rogatur* X, 153 *diduxit-rupit* ex 152 *opposuit* X, 214 *exaudiat* ex 213 *sedeat* X, 312 *metuet* ex 311 *fiet* XI, 16 *emuntur* ex *iuuant* XI, 26 *ignorat* ex 24 *scit*[2]) XI, 130 *comparat* ex 131 *despicit* XIV, 139 *crescit* ex *crescit* XIV, 147 *mittuntur* ex 145 *uincitur*. Non minus facile intelleguntur I, 126 *quiescit* VI, 146, VIII, 163, XIII, 184 *dicit* XIV, 7 *concedit*. In sententiis hypotheticis grammaticus ille coniunctivum amat: VII, 87, IX, 33, XVI, 2; XI, 85; VI, 660; II, 118; in relativis magis indicativum: VII, 223; VIII, 37, X, 311, XII, 101.

Restant haec exempla, quorum pars, fortasse plurima, non interpolatori adscribenda est. Commutantur Praes. ind. & coniunct.: V, 121, VII, 106, VIII, 57, 166, XIV, 33, 111; III, 224. Praes. & Fut. ind.: III, 82, 319, IV, 127, IX, 132, X, 339, XI, 148; II, 140, VI, 28. Praes. coniunct. & Fut. ind.: I, 150, VII, 219, VIII, 88, X, 214. Praes. & Perf. ind. III, 82 (ex 83 *aduectus?*), 168 (ex 169 *translatus?*). Praes. ind. & Imp. coniunct.: XIV, 211. Praes. & Imp. coniunct.: V, 24, VII, 69; VI, 399[3]). Perf. ind. & Imp. coniunct.: X, 184 (ex *uellet?*). Imp. & Fut. ind. IX, 6, XI, 184[4]). Perf. coniunct. & Plusq. ind. X, 272; XIV, 85.

His mutationibus iam versus illos subiungam, ubi classis codicum depravata verba male omittit, addit, transponit. Omittitur *est* III, 210, VIII, 125, IX, 118; *et* IV

1) cfr. et infra III, 82 et 168.
2) cfr. Hor. ep. I, 7, 23.
3) cfr. Hor. s. I, 9, 46.
4) cfr. Hor. s. II, 6, 60, ep. I, 5, 10.

148, XIV, 219, XVI, 22. additur *est* II, 5, VI, 103; *et* VI, 551, 648, X, 9, 35; *que* X, 102; *tunc* VI, 468. De IV, 148, VI, 468, 551, 648 vide infra, de reliquis fusius loqui non opus est. verba transponuntur: I, 16 *sullae dedimus* 86 *nostri est farrago libelli* 148 *cupient facientque* II, 29 *tragico nuper* 152 *credunt pueri* III, 62 *in tiberim missus* VI, 328 *toto pariter* 364 *semper tollatur* 373 *tantum damno* 399 *quae posset* 635 *egressi et finem* VII, 3 *noti celebresque* 83 *fecit cum* 89 *uatum digitos* VIII, 201 *aut pugnantem* X, 274 *iusti quem nox* 310 *specie iuuenis* 344 *melius leuiusque* XII, 48 *nunc quis* XIII, 86 *qui in fort.* 105 *pretium sceleris*[1]) (172 *assidue quanquam* 206 *pariter tota*) XIV, 145 *dominus pretio* 208 *pueris uetulae* 245 *et late* XVI, 20 *cohors tamen* 30 *uidit qui.*

Si omittimus III, 62, XII, 48, XVI, 30, ubi metrum aut sententia laborat, plerumque verbum brevius longiori antepositum esse videtur, ut I, 16, VI, 328, 364, 399, (635,) VII, 3, 89, VIII, 201, (X, 274,) XIII, 86, XIV, 245 aut adeo ordo relatus alphabeticus, ut I, 148, II, 152, XIII, 105, XIV, 145, 208, XVI, 20. Sed cum in omnibus libris[2]) huius modi diversitates crebro reperiantur neque sensum mutent, omnino illis non multum momenti tribuendum est.

Sed iam ad varietates graviores venimus. Ac primum nobis occurrit, quod Nicaeus frequenter pluralem substantivi usurpat, ubi P singularem tradit: IV, 67 *saginis* 83 *terras*[3]) 98 *gigantum* VI, 183 *dies* 479 *flagellis* VII, 27 *ca-*

1) cfr. Luc. VII, 750 *pretium belli scelerumque.*

2) cfr. I, 7 A, 19 L, 43 L, 111 L, II, 12 L, 84 H, III, 111 M, 129 VB, 144 M, 214 H, 302 M, IV, 32 M, 107 A, 143 M, VI, 50 M, 147 A, 172 L, 177 M, 286 H, 317 H, 328 L, 349 A, 491 L, 557 LA, VII, 146 L, 175 L, IX, 107 MB, X, 7 A, 98 A, 140 L, 322 L, XI, 114 A, XII, 20 A, XIII, 26 A, 78 A, 147 HB, XIV, 1 L, 6 HB, 29 HB, 70 L, 258 A, XV, 43 H, 52 BF, 112 A, 171 B, XVI, 54 H. Tertia fere pars metrum violat.

3) Hoc loco cum Iahnio legi velim *terram*; idem mendum in

lamos 91 *bareas* 201 *triumphos* VIII, 118 *circis* 124 *iacula* X, 21 *umbras* 200 *miseris* 304 *uiris* 341 *aures* 362 *plumis* XI, 91 *fabricios* XIII, 131 *dolores* XIV, 30 *moechos* XVI, 12 *oculos-relictos*.

Contra octiens[1]) singularem ille intulit, ubi Iuvenalis pluralem ediderat: I, 168 *ira* VI, 341 *figuram* (446 *tunicam*) 596 *sterilem* 647 *nocentem* X, 173 *hominis* XII, 17 *ictum* XIII, 154 *artificem*. VI, 341, 446, 596, 647, XII, 17 singularis originem traxit ab singulari antecedente aut sequente (*quaecunque, quae, huius quae, sexum, fulminis*[2]). Similiter etiam X, 173 explanabimus, nisi hoc exemplum perinde ac I, 168 et XIII, 154 scribae festinanti calamo adscribere malumus. Mutationem autem singularis in pluralem interpolatori pronam ac proclivem fuisse testimonio sunt haec Prisciani exempla: II, 349, 8; 394, 11; III, 221, 19; 259, 6; 268, 7; (341, 23); 356, 16; 360, 1; 366, 1.

Quod in verbis ter (X, 313 *debent* XIV, 120 *mirantur* 121 *putant-hortantur*) pluralis pro singulari institutus est, ex perversa sententiae explicatione derivandum est. Contra VI, 288 *sinebat* ad solam vocem *fortuna* tractum est; item 585 *dabit* (*feret*) ad *phryx*, cum *inde* ad *conductum* pertinere putaretur; VII, 24 *impletur* editum est, cum forma *membranum* parum nota esset; denique XI, 163 *incipiat prurire* scriptum est sicut in Martiale XIV, 203 de puella Gaditana legitur: *tam blandum prurit*.

Grammaticum rei metricae non ignarum sapiunt illae discrepantiae, quibus hiatus, quem Iuvenalis non fugit[3]), tollitur: V, 158 *quis plorante gula melior* VI, 468 *illo tunc*

P exstat I, 70, III, 190, VI, 323, VIII, 259; mutatio numerorum apud Iuvenalem non mira est. *maria ac terras* Aetna 103.

1) De II, 106 *campo* vd. pg. 78; de III, 158 *iuuenem* pg. 92.

2) *fulminis ictus* (sing.) Cic. off. III, 25, 94, Lucr. III, 487, Sil. XIV, 314, Stat. Theb. X, 618.

3) cfr. Ruperti ad sat. I, 151.

lacte XII, 36 *testiculorum* 110 *bellique* XIII, 65 *uel* XIV, 49 *obsistat.*

Maxima autem ac potissima opera interpolatoris eo spectabat, ut textum locis intellectu difficilioribus et vocibus sensus obscurioris expeditum purgatumque conficeret. Itaque illi opus erat verba insolita eliminare, sollemnia inserere, phrases aut constructiones intricatiores ita mutare, ut qui saturas legerent, sensum facile caperent.

Tali causa, ut molliret sermonem Iuvenalis abruptum, ubi facile fieri potuit, asyndeton, quod ille saturarum scriptor valde adamavit, expulit: I, 110 *nec* III, 37 *unde* VI, (198 *et dicas*) 442 *atque aera* 551 *rimatur et* 603 *atque inde* 648 *et rabie* VII, 41 *ac* VIII, 2 *pictosque* 66 *tritoque*[1]) (89 *et miserere*) X, 253 *nam quaerit* 354 *attamen ut*[2]) 365 *sed te* XI, 37 *nec* XIII, 189 *docens* XIV, 295 *at* 315 *sed te.* Etiam VI, 430 *aut lata*[3]), VIII, 196 *si* XV, 106 *uescantur sed* inde ortum duxisse videntur.

Pari causa[4]) lectiones natae sunt hae: I, 52 *herculeias*[5]) 145 *it* II, 106 *bebriaci campo* III, 18 *praestantius*[6]) (unde 19 *aquae*) IV, 4 *aspernatur* 34 *hic considere* V, 15 *raro* 42 *illic* 70 *factus* 72 *artocopi*[7]) VI, 65 *subitum* 332 *ueniet* 395 *ut uideo*[8]) 413 *quam quod* 519 *uestes* VII, 120 *afrorum*

---

1) Hoc loco metrum laborat, nisi Nicaeus quod in nonnullis libris legitur, scripsit *tritoque trahunt.*

2) cfr. Hor. sat. II, 1, 16 *attamen et* 80 *sed tamen ut.*

3) Fortasse imitatur Martialem XIII, 81, 1 *lata patella.*

4) Huc etiam permultae modorum temporumque mutationes spectant, cfr. supra pg. 75.

5) *heracleias* non legitur, si lexicis fides est, nisi hoc Iuvenalis loco; fugit interpolatorem in *herculeias* syllabam alteram correptam esse.

6) Item Macrobius III, 19, 3 mutat Verg. g. II, 127; cfr. et codd. Verg. Aen. XII, 245, Ov. met. XIII, 757.

7) *artocopus* apud Firmic. math. VIII, 20.

8) cfr. XV, 93.

124 *quantum petet*[1]) VIII, 38 *sis* 105 *hinc* 256 *plebe* IX, 68 *seruorum mense decembri*[2]) 105 *tollito* 107 *secundum* X, 2 *discernere*[3]) 30 *alter* 64 *patellae* 91 *sellas-curules* 254 *socio* XI, 93 *habendum* 148 *et magno* XIII, 18 *proficis* 65 *ut monstrum* 139 *sardonicus* 142 *uilis populus*[4]) XIV, 153 *hoc* XV, 27 *iunio* 93 *ut fama est.*

Omnino id studuit, ut sententiam uno versu perficeret vel saltem ita formaret, ut verba eodem versu exstantia cohaererent; quin interdum eo progressus est, ut adiectiva cum substantivis proximis perperam conecteret: II, 159 *illuc* III, 105 *alienum* 188 *praestant* IV, 3 *aeger-fortis* 4 *delicias uiduae*[5]) VI, 606 *omnes* VIII, 11 *ortus* ad *numantinos* tractum X, 37 *medio* 300 *modestum* XII, 64 *benignae* XIII, 4 *fallacis* 65 *miranti* XIV, 199 *trepido* 217 *longi* 270 *pingui.*

Saepius illum prorsus non intellexisse, quod legebatur, iam ex exemplis adhuc allatis satis elucet; nonnullis aliis locis paulum eo excusatur, quod etiam his temporibus viri docti illius lectionem repudiata genuina Pithoeani receperunt, ut V, 142 *simul* VII, 214 *qui* IX, 121 *nam* X, 295 *suam* 326 *repulsa* XII, 110 *turmam* XIV, 131 *aestiui* XV, 107 *quaedam.*

Lectiones Nicaei magnam habere similitudinem cum quibusdam sive Iuvenalis sive aliorum scriptorum locis iam compluriens[6]) vidimus; sed gravissimas ac plurimas eius generis varietates, quamquam etiam in classes istas

1) cfr. Luc. IV, 378 *Et quantum-petat.*

2) cfr. Ov. tr. I, 11, 3, Mart. II, 85, 3, V, 18, 1, al.

3) Loco persimili Horatii (s. I, 3, 113) *secernere.*

4) *uiles pulli* non intellexit; fortasse respexit Stat. silv. II, 2, 129 *nos uilis turba.*

5) cfr. VI, 47 *del. hominis* Verg. ecl. II, 2, Mart. VIII, 63, 4, XIV, 59, 2.

6) cfr. pg. 75 adn. 2, 3, 4; pg. 76 adn. 1, 3; p. 77 adn. 2; pg. 78 adn. 2, 3; pg. 79 adn. 1—5; vd. et pg. 73 adn. 4, 8, 9, 10, 14, 19 et pg. 69 sqq.

referre potui, tamen ut uno tenore oculis legentium subicerem, adhuc neglexi. Pervolventi mihi opera scriptorum per saecula IV et V maxime manibus Romanorum trita loci mutationibus classis corruptae simillimi permulti se obtulerunt, quos nunc deinceps producam descriptis primum germanis Iuvenalis verbis, tum codicum deteriorum lectione, denique loco tali alius scriptoris:

I, 156 *qui fixo pectore fumant*
qui fixo gutture fumant
Ov. met. V, 173 *dominique in gutture fixa est*
XII, 458 *mentoque ad guttura fixo*
cfr. et III, 90, Verg. Aen. X, 348, georg. I, 410

III, 79 *in summa*
ad summam
Hor. ep. I, 1, 106 *ad summam*[1])

IV, 148 *tamquam ex* (?) *diuersis partibus orbis*
tamquam diuersis partibus orbis
Verg. Aen. XII, 708 *genitos diuersis partibus orbis*
cfr. Aen. XII, 521, Ov. met. VI, 53, al.

V, 63 *quando rogatus adest*[2])
quando uocatus adest

---

1) Cicero, qui et *in summa* et *ad summam* adhibet (cfr. epist. XIV, 14, 2, ad Att. VII, 7, 7, X, 4, 11, ad Q. fr. II, 16, 3, off. I, 41, al.) magis *ad summam* amplecti videtur, quod unum, quantum vidi, usurpant Horatius (ep. I, 1, 106) Petronius (c. 31, 37, 71, 75, 77, 105 al.) Seneca (ep. 31, 2; 102, 10; 119, 9; dial. VIII, 6, 5; ben. VII, 15) Scribonius (c. 40). Sed ut praetermittam Plin. h. n. VII, 34, 120; 46, 150; XXXII, 17, 45 apud Iuvenalis aequales praeter Mart. XII praef. tantum *in summa* repperi, cfr. Stat. silv. IV praef.; Quint. inst. or. IX, 2, 72; XI, 3, 15; XII, 8, 11; Plin. ep. I, 12, 12; 14, 6; 15, 4; III, 4, 8; V, 6, 28; VI, 8, 8; 21, 7; 33, 11; VIII, 4, 8; 8, 7; 18, 2. Quarto saeculo Ausonius scribit *ad summam*, cfr. XIII, 1, XVI, 17, 3, XXVII, 2, XXVIII, 1 Sch.; quinto Sid. Apoll. *in summa*, cfr. ep. I, 11 (in fine), V, 13 (i. f.), VII, 4.

2) cfr. etiam lectiones varias IV, 1 apud Iahnium.

Verg. Aen. III, 395 *aderitque uocatus Apollo*
Hor. epod. V, 5 sq. *uocata-affuit*
cfr. *uocatum uenire* Ov. fast. II, 362, al., Mart. XI, 35, 2.
V, 116 *spumat aper*
fumat aper
Mart. XIV, 221, 2 *fumet aper*
post hunc tradentur tubera, si uer
post hunc raduntur (*radentur*) *tubera, si uer*
Iuv. XIV, 7 *qui radere tubera terrae*
Ov. med. fac. 85 *radenti tubera nitro*
(Verg. Aen. VII, 10 *circaeae raduntur litora terrae*)
VI, 20 *fugere sorores*
abiere sorores
Stat. Theb. XI, 113 *abiere sorores*
cfr. ibid. v. 415, Culicis 226 sq.
VI, 58 *nil actum*
nihil actum
Verg. Aen. XI, 227 *nihil omnibus actum*
VI, 248 *assiduis rudibus scutoque*
assiduis sudibus scutoque
Tib. I, 10, 65 *scutumque sudemque*
Luc. III, 494 *sudibus crebris*
sudibus Verg. Aen. VII, 524, XI, 894.
VI, 285 *animos e*[1]) *crimine sumunt*
animos a crimine sumunt
Ov. met. VI, 474 *laudemque a crimine sumit*
VI, 404 *quis diripiatur adulter*
quis decipiatur adulter
Ov. met. IX, 740 *qui deciperetur adulter*
VI, 474 *est pretium curae penitus cognoscere*
est operae pretium penitus cognoscere

---

1) Lectio Pithoeani non cognoscitur, sed non *a crimine* ibi exstitit; Iahnium recte *e crimine* edidisse puto, quod Parisinus 7906 praebet, de quo vd. pg. 52 adn. 1.

Hor. sat. II, 4, 63 *est operae pretium duplicis pernoscere*
ep. II, 1, 229 *sed tamen est operae pretium cognoscere*
cfr. sat. I, 2, 37, Ter. Andr. 217, Mart. VII, 37, 2.

VI, 569 *hae tamen ignorant, quid*
haec tamen ignorat, quid
Hor. ep. I, 7, 23 *nec tamen ignorat, quid*

VII, 8 *pieria quadrans tibi nullus in umbra*
pieria quadrans tibi nullus in arca
Mart. II, 44, 9 *et quadrans mihi nullus est in arca*

VII, 60 sq. *maesta paupertas*[1])
saeua paupertas
Hor. carm. I, 12, 43 *saeua paupertas*

VII, 80 *tenuique saleio*
tenuique salino
Hor. carm. II, 16, 14 *in mensa tenui salinum*

VII, 136 *conuenit illi*[2])
conuenit illis
Ov. rem. 471 *conuenit illis*
(Hor. sat. II, 4, 71 *conuenit ollis*)

VII, 139 *fidimus eloquio*
ut redeant ueteres
Mart. XI, 5, 5 *si redeant ueteres*

VII, 156 *diuersae forte sagittae*
diuersa (e) parte sagittae
XIII, 136 *diuersa parte tabellis*
cfr. Verg. Aen. IX, 1; 691, XI, 203, Ov. met. XIII, 612.

VII, 166 *haec alii*
ast alii
Verg. Aen. VII, 395 *ast aliae*
cfr. IX, 727, Stat. Ach. I, 885 (II, 211), al.

VIII, 40 *alto drusorum stemmate, tamquam*
alto drusorum sanguine, tamquam

---

1) De *sana paupertas* vd. C. F. Hermann, Vindic. Iuv. p. 12.
2) Sic Buecheler ex floril. S. Galli et scheda Aroviensi, om. P.

Verg. Aen. IV, 191 *troiano sanguine cretum*
ibid. 230 *alto a sanguine teucri*
cfr. V, 45, VI, 500.
VIII, 49 *de plebe togata*
de gente togata
Verg. Aen. I, 282, Mart. XIV, 124 *gentemque togatam*
VIII, 155 *robumque iuuencum*
toruumque iuuencum
Ov. met. VI, 115 *toruo—iuuenco*
cfr. X, 237; VIII, 132, Verg. g. III, 51 sq.
X, 29 *de limine*
a limine
Tib. II, 6, 47 *a limine*
cfr. Verg. Aen. VIII, 461, Ov. fast. VI, 481, Stat. Theb. VI, 404, XII, 190, 558.
X, 70 *quibus indicibus — probauit*
quibus indiciis — probauit
Mart. II, 54, 3 *certis indiciis — probauit*
X, 78 *effudit curas*
effugit curas
Ov. trist. II, 218 *effugiunt curas*
X, 299 *imitata Sabinos*
imitata Sabinas
Ov. am. I, 4, 15 *imitata Sabinas*
X, 341 *contingat . . . aurem*
contingat . . . aures
Ov. met. I, 211 *contigerat . . . aures*
cfr. XV, 497, her. III, 59.
X, 351 *cupidine ducti*
cupidine capti
Verg. Aen. IV, 194 *cupidine captos*
cfr. VII, 189, Ov. fast. VI, 119, met. XIII, 762, XIV, 29.
XI, 94 *oceano fluctu*
oceani fluctu
Mart. VI, 34, 2 *oceani fluctus*

XI, 118 *hos lignum stabat ad usus*
hos lignum stabat in usus
Verg. Aen. IV, 647 *non hos ... munus in usus*
cfr. Hor. carm. III, 3, 51, Ov. am. I, 6, 5, Stat. silv. IV, 4, 48.

XII, 3 *ducimus agnam*
caedimus agnam
Verg. Aen. V, 772 sq. *agnam caedere*
cfr. Ov. fast. II, 655, Hor. epod. II, 59, carm. II, 17, 32, Iuv. VI, 48.

XII, 113 *et cadat ... uictima sola*
et cadat .. uictima sacra
Ov. ex P. IV, 9, 30 *dum caderet — uictima sacra —*
Luc. VII, 167 *uictima sacris*

XIII, 13 *minimam exiguamque malorum*
minimam exiguamque laborum
Ov. trist. V, 6, 35 *minimum minimumque laborum*

XIII, 136 *diuersa parte tabellis*
diuersa in parte tabellis
Verg. Aen. XI, 203 *diuersa in parte latini*
cfr. IX, 691, Stat. Theb. VIII, 134, 218.

XIII, 242 *eiectum ... ruborem*
eiectum . . . pudorem
Ov. met. VI, 544 sq. *proiecto pudore*
cfr. her. XVII, 259, met. VI, 616, Mart. III, 68, 5, Verg. Aen. IV, 322, Stat. Ach. I, 565.

XV, 25 *temetum duxerat urna*
temetum deduxerat urna
Stat. Theb. VI, 125 (118) *sipylon deduxerat urnas*

XV, 46 *cedit turba canopo*
cedit ripa canopo
Verg. georg. IV, 23 *decedere ripa calori*
Ov. am. I, 5, 35 *cedat ... ripa benigna Tagi*

XV, 93 *Vascones haec fama est*
Vascones ut fama est

Verg. Aen. VI, 14 *Daedalus ut fama est*
cfr. georg. IV, 318, Hor. sat. II, 1, 36, Ov. art. I, 258, fast. V, 84.

Non aeque certa, sed quorum originem eidem causae deberi non improbabile puto, exempla subicio haec:

I, 161 *uerbum dixerit*
uerum dixerit
Mart. IV, 34, 1 *uerum-dixit*
cfr. VII, 64, VIII, 76, 1, Pers. I, 55, Hor. sat. I, 1, 24, al.; ceterum vd. codd. Ov. her. XIX, 107 (109).

II, 93 *fuligine tinctum*
fuligine tactum
Ov. met. VI, 140 *medicamine tactae*
XI, 498 *aspergine tangere*
cfr. II, 122 sq., fast. IV, 790, Verg. g. IV, 448, Pers. III, 44, Mart. VI, 74, 2, schol. Iuv. I, 68.

III, 37 *quem iubet*
cum libet
Mart. XI, 16, 2 *quo libet*
cfr. Verg. ecl. X, 59, Hor. ep. I, 6, 53; 7, 19, Ov. met. XIII, 766, al.

III, 259 *e corporibus*
de corporibus
Verg. georg. II, 23, Mart. VI, 56, 3 *de corpore*

IV, 147 *chattis*
gethis
ex frequenti memoratione Getharum in Ovidii trist. et ex P.

V, 61 *puer, sed forma sed aetas*
puer formosus et aetas
Verg. ecl. II, 17; 45 *formose puer*

V, 80 *longo distinguat pectore lancem*
longo distendat pectore lancem
Verg. Aen. I, 433 *dulci distendunt nectare cellas*
ecl. IX, 31 *pastae distendant ubera uaccae*

V, 81 *quae fertur domino squilla . . .*
83 . . . *manibus sublata ministri*
83 . . . *manibus porrecta ministri*
Hor. sat. II, 8, 42 sq. *adfertur squillas inter muraena natantes*
in patina porrecta
cfr. et v. 30, II, 2, 39.

Etiam dictio satis usitata *manus porrigere* mutationem adiuvisse potest.

V, 96 *proxima nec patimur tyrrhenum crescere piscem*
proxima nec patitur tyrrhenum crescere piscem
Luc. V, 25 *nec patitur noctes nec iniquos crescere soles*

VI, 123 *prostitit*
constitit
constitit eodem versus pede Verg. Aen. I, 187, 226, 459, II, 68, IV, 253, V, 426, VI, 331, 559, IX, 624, Stat. Theb. X, 759, al.

VI, 316 *rotant ululantque priapi*
rotant ululante priapo
Verg. Aen. XI, 662 *magnoque ululante tumultu*

VI, 329 *iam dormit adulter*
dormitat adulter
Ov. her. XIX, 195 *iam dormitante lucerna*
Hor. art. p. 359 *dormitat Homerus*

VI, 347 *prohibe*
cohibe
cohibere germanice *einschliessen* Verg. Aen. III, 424, IX, 738, Hor. ep. II, 1, 255, Ov. met. XIV, 224, XV, 346, trist. IV, 4, 55; ceterum vd. codicum varietatem XI, 7, Cic. pro Rosc. Amer. 28; cfr. et VI, 123.

VI, 385 *nominis appi*
nominis alti
VIII, 131 sq. *alta-nomina*; cfr. *sanguinis alti* Luc. II, 214 *caesaris alti* etc. Ov. met. XII, 345, 361, ex P. II, 3, 63, al.

VI, 442 *tubas,' nemo aera*
tubas atque aera
Verg. Aen. II, 734 *clipeos atque aera*
VI, 479 *rubet ille flagello*
rubet ille flagellis
Hor. sat. I, 2, 41 sq. *ille flagellis*
ad mortem caesus
cfr. epod. IV, 11.
VI, 490 *disponit crinem*
componit crinem
Verg. g. IV, 417 *compositis-crinibus*[1])
VI, 560 *inde fides artis*
inde fides arti
Ov. art. III, 791 *si qua fides, arti* (*credite*)
VI, 643 *credamus tragicis, quidquid de colchide torua*
credamus magicis, quidquid de colchide torua
magicis ex memoratione Medeae, cuius apud Ovidium aliosque ars magica saepius praedicatur, natum est; cfr. Ov. am. I, 8, 5, art. II, 101 sq., met. VII, 330 sq. (*magicae linguae . . . cum colchide . . .*).
VII, 27 *frange miser calamum*
frange miser calamos
Verg. ecl. III, 13 *fregisti et calamos*
cfr. georg. I, 78, Mart. IX, 73, 9.
VII, 100 *nullo quippe modo*
namque oblita modi
Luc. V, 810 *atque oblita fugae*
cfr. Ov. her. VIII, 111, trist. IV, 10, 105, Verg. Aen. III, 629.
VII, 146 *flentem producere matrem*
flentem deducere matrem

---

1) *disponere crines* Tib. I, 9, 67, — *capillos* Ov. am. I, 14, 35 — *comas* Tib. I, 8, 10, Ov. ex P. III, 3, 16, Mart. XII, 82, 10, PLM (Baehr.) IV, 68, 2; *componere crines* Prop. I, 15, 5, Verg. g. IV, 417, Stat. Ach. I, 348, Auson. Mosellae 230 — *comas* Ov. rem. 679.

Ov. met. X, 462 *cunctantem-deducit*
her. XVI, 313 *deducit amantem*
VII, 159 *laeua parte mamillae*
laeua in parte mamillae
Verg. Aen. IX, 468 *in parte sinistra*
cfr. IV, 374, XII, 145, Ov. met. XIV, 398.
VII, 235 *quot acestes uixerit annis*
quot acestes uixerit annos
Ov. met. XV, 401 *totidem qui uiuere debeat annos*
VIII, 17 *squalentes traducit auos*
squalentes producit auos
Ov. met. IV, 656, trist. III, 10, 9 *squalentia protulit ora*
(Quint. VI, 1, 30 sq. *producere ipsos — squalidos*)
VIII, 159 *unctus amomo*
udus amomo
Mart. V, 64, 3 *madidus . . . amomo*
IX, 25 *scelerare solebas*
celebrare solebas
deos celebrare Ov. met. IV, 606, fast. III, 328, VI, 775, trist. V, 3, 1 (sq. *celebrare . . . solent*), Mart. VI, 73, 9.
X, 30 *contrarius auctor*
contrarius alter
alter - alter Hor. ep. I, 17, 27/30; II, 2, 183/184; vd. etiam Mart. IX, 32, 3 *denarius alter*.
X, 35 *praetextae trabeae*
praetexta et trabeae
Hor. sat. I, 5, 36 *praetextam et latum clauum*
X, 46 *defossa in loculos*
defossa in loculis
Iuv. XI, 38 *in loculis*; cfr. Ov. fast. II, 641, Hor. sat. I, 3, 17.
X, 88 *ceruice obstricta*
ceruice adstricta
Mart. XI, 39, 13 *adstricta fronte*
cfr. Ov. art. am. I, 361, Tac. ann. IV, 70.

X, 160 *praeceps fugit*
praeceps abit
Sall. Jug. 25 *praeceps abierat*
X, 198 *cum uoce trementia membra*
cum uoce trementia labra
Verg. Aen. VIII, 22 *tremulum labris* (ubi vas est)
cfr. et Ter. Eun. 336.
X, 253 *cum quaerit ab omni*
nam quaerit ab omni
Hor. sat. II, 3, 20 *nam quaerere amabam*
XI, 91 sq. *scauros et fabricium postremo seuero*
censoris mores
scauros et fabricios rigidique seueros
censoris mores
Mart. IX, 28, 4 *curios fabriciosque* (cfr. Claud. XXII, 379 sq.)
Mart. XI, 2, 1 sq. *durique seuera catonis*
frons et . . . fabricii
Ov. am. III, 4, 43 sq. *uultusque seueros*
exue nec rigidi iura tuere uiri
cfr. ex P. III, 3, 55 et 57. *rigidus censor* Ov. art. II, 664; *rigidi mores* Ov. rem. 762.
XI, 106 *clipeo uenientis et hasta*
clipeo fulgentis et hasta
clipeus fulgens Verg. Aen. X, 589, Ov. met. VIII, 27, Stat. Th. X, 152; cfr. Verg. Aen. VIII, 593, Ov. met. I, 470.
XI, 113, *litore ab oceani*
litore ab oceano
Ov. met. XV, 12 sq. *diues ab oceano . . . litora*
XI, 128 *hinc stomacho uires*
hinc stomacho bilis
Hor. s. II, 2, 75 *dulcia se in bilem uertent stomachoque tumultum*
cfr. sat. I, 9, 66, ep. I, 19, 20, Mart. V, 26, 3.

XII, 73 *miserabile sumen*
mirabile sumen
Verg. Aen. VII, 78 *mirabile uisu*
VIII, 81 *mirabile monstrum*
cfr. cod. B XV, 101, cod. M III, 166.

XIV, 175 sq. *saeua cupido immodici census*
saeua cupido indomiti census
Ov. met. XIII, 798 *saeuior indomitis*
cfr. Verg. Aen. V, 681, VII, 521, VIII, 728.

XIV, 208 *pueris repentibus assae*
pueris poscentibus assem
Mart. IX, 8, 4 *posceret aera puer*
Iuv. V, 144 *assemque rogatum*

XIV, 293 *piperisue coempti*
piperisque coemptor
VIII, 17 *emptorque ueneni*
Hor. art. p. 249 *ciceris . . . et nucis emptor*

XV, 93 *alimentis talibus olim*
alimentis talibus usi
Verg. Aen. V, 192 *syrtibus usi*
VIII, 441 *uiribus usus*

XV, 75 vd. pg. 93.

Mutationes igitur suas Nicaeus saepissime ex aliis scriptoribus desumpsit, sive ita optime sententiam obscuram illustrari et sermonem corrotundari atque expoliri ratus est sive memoria deceptus paene inscius lectiones novas invexit; nonnunquam enim illae sensum planiorem et magis perspicuum reddunt, velut V, 80, 116, VI, 248, 404, 474, VIII, 40, 155, IX, 68, X, 78, XI, 94, 106, XIV, 242, XV, 93, al.; aliis autem locis eo progressus est imitando, ut sensum foede deformaret, ut VI, 643, VII, 8; quin etiam metrum laederet, ut IV, 147, XV, 25. Omnino plerumque non intellegimus, quo consilio ille mutaverit; nam quid differt, num V, 63 *rogatus* an *uocatus*, VI, 20 *fugere* an *abiere*, VII, 100 *nullo quippe modo* an *namque*

oblita modi, X, 29 *de limine* an *a limine*, XI, 118 *ad usus*[1]) an *in usus* legatur?

Restant adhuc varietates graviores hae: III, 321 *conuelle* V, 38 *apiarum* 41 *amicos* VI, 46 *mediam* 238 *pauet* 539 *lacrimis* VII, 25 *conscribis* 144 *cossus* VIII, 198 *natus* 203 *frontem* 225 *saltu* 239 *gente* IX, 14 *praestabat calidi circumlita fascia uisci*[2]) 26 *quod taceo atque* 106 *clament* X, 73 *tremens* 310 *nunc ergo* XI, 62 *contigit* 166 *narras* XII, 1 *carior* 81 *tunc stagnante sinu* XIV, 1a, 2 *ac rugam* 38 *damnis huiusce et* 52 *tibi-cum* 63 *fremat* (*fremit*) XV, 104 *uiribus* XVI, 21 *officiunt-curabitis* 23 *mutinensi(s)* 39 *uetulo*. Quamquam de his coniecturas facere non difficile est, tamen cum ne partem quidem illarum lectionum legi certae supponere potuerim nec quidquam evidens vel probabile quod proferrem invenerim, quaestionem hanc solvendam peritioribus relinquo. De uno ex his locis iam speciosa prolata est coniectura, dico XIV, 2 *maculam ac rugam*, quod ex vulgata quae dicitur versione sacrae scripturae (Pauli ep. ad Ephes. V, 27) *maculam aut rugam* originem deduxisse post Rigaltium Weberus[3]) annotavit, sed aliud testimonium neque illi quod sciam addiderunt neque ipse repperi[4]).

Ut quae de natura recensionis interpolatae indagavimus, breviter comprehendamus, Nicaeus, homo in operibus scriptorum veterum bene versatus, sed solidae doctrinae expers, saeculo IV. vel V. novam quam dicimus editionem saturarum Iuvenalis instituit, sed quo erat ingenio semidocto, quamquam nonnulla non male ita mutavit, ut poetae nostri sermo contortus expeditior et planior evaderet,

---

1) cfr. Ov. met. V, 111 *non hos adhibendus ad usus.*

2) cfr. Hor. ep. I, 10, 7 *musco circumlita saxa.*

3) Animadv. ad Iuv. Sat. Ienae 1820 p. 37.

4) nisi quis huc trahit ev. Matth. VIII, 32, ev. Luc. VIII, 33 *abiit . . . per praeceps* cfr. Iuv. X, 160 *praeceps abit.*

tamen plurimis locis sive memoria lectionum similium deceptus sive sua stupiditate occaecatus talia inseruit, quae paleae instar aestimanda sint.

Quae cum ita sint, tamen cavendum est, ne quis classem codicum deteriorum in textu restituendo prorsus respuendam esse arbitretur, nam, ut ait Jahn[1] ‚neque is liber, unde PS originem ceperunt, a vitiis immunis fuit, neque qui inde descripserunt non multa neglegentia peccarunt. contra in eo exemplo, quod Nicaeus cum Servio interpolavit, fieri non potuit, quin multa ita ut a poeta scripta erant servata, integra a librariis transscriberentur. quare non mirandum est, si haud uno loco in *ω* casu recte scriptum extat, quod in PS casu depravatum est‘. Scripturam librorum interpolatorum, ut exempla maxime insignia afferam, recipimus locis his: I, (68), 131, 143; II, 43, 80; III, 61, 78, 210, 304; IV, 9, 33, 112; V, 73, 91, 138; VI, 34, 52, 70, 120, 126, 159, 278, (295), 304, 455, 473, 474, 547, 558/559, 604, 632/33, 648; VII, 9, (114), 145, 174, 217, 229, 237; VIII, 61, 113, 182, 203, 260; IX, 61; X, 67, 205, 322; XI, 4, 41, 142, 165, 166, 180, 205; XII, 4, 46, 47, 77, 104, 108; XIII, 26, 59, 208, 236; XVI, 35. Certe etiam sine illorum auxilio permulta Pithoeani menda ingenio ac sagacitate virorum doctorum iam dudum sanata essent; sed potiorem esse nobis servatam scripturam integram ab antiquis testibus quam medelam coniecturis saepe incertis debitam nemo neget.

Quod si iam quaerimus, num his codicibus collatis nova lectio eruta sit digna, quae in textum recipiatur, non dubito, quin X, 359 recte manus altera libri L exhibeat *dolores*, quod adhuc ex membranis nondum innotuit, cfr. Ruperti ad hunc locum. Praeterea III, 158 fortasse recte HVBL praebent *iuuenes iuuenemque lanistae*; cfr. XIII, 154 *artifices mercatoremque ueneni*; vd. et XI, 91, XII, 7, XIII,

1) edit. min. praef. pg. VIII sq.

119, 246. VI, 285 *e crimine* rectum esse iam supra contendimus. XV, 75 iam constare puto, quid poeta scripserit. Legunt ibi P: *praestan* xxxxxxxxxxxxxx HBv: *praestantibus omnibus instant* AVRp: *praestantibus omnibus instans* L: *praestant instantibus orbes.* In P non exstitisse, quod in AVR aut HB legitur, veri simillimum est; *orbes* autem in L, quod sensu caret, minus spectat ad *omnes*, quod in libris Mercerii legitur, quam quod hic subtiliter coniecit, *ombis.* Itaque codicem L, qui etiam VII, 100 solus Pithoeani scripturam servavit, mutato *orbes* in *ombis* sequendum esse censeo. Quod ceteri libri exhibent, manasse videtur ex Verg. Aen. X, 118 *portis circum omnibus instant* aut Stat. Theb. XI, 243 *muris circum omnibus instant;* cfr. etiam Verg. Aen. II, 627, VIII, 537, 693, X, 692, 713, Ov. trist. III, 5, 35. Initio versus fortasse cum H scribendum est *fugae* (P: *fugat*), ut *terga fugae praebere* (Ov. met. X, 706) aut *dare.*

Denique VIII, 93 nescio an codices deteriores lectionem genuinam retinuerint. Ibi P tradit: *et capito et numitor;* ω cum scholiis bonis[1]): *et capito et tutor.* Scribam autem Pithoeani frustratum esse memoria loci Vergiliani Aen. VI, 768 *et capys et numitor* non sine causa suspicor, cum saepius ita erret, velut I, 157 *deducit arena* recte *deducis* ex Verg. g. I, 114; II, 133 *ualle colle quirini* r. *ualle* ex Hor. ep. II, 2, 68, Ov. m. XIV, 836; VI, 159 *nudo pede* r. *mero* ex Hor. sat. I, 2, 132, ep. I, 19, 12, Ov. am. III, 6, 50, fast. III, 604, IV, 426, VI, 397, al.; VI, 533 *grege lanigero* r. *linigero* ex Verg. g. III, 287, Ov. met. III, 585, VI, 395, VII, 540; VI, 569 *nec tamen* r. *hae tamen* ex Hor. ep. I, 7, 23; VIII, 142 *signa* xx *bellas* r. *signare tabellas* ex Hor. sat. II, 6, 38 (*signa tabellis*); X, 189 *hoc alto recto uultu* r. *recto* ex Hor. carm. IV, 9, 42 sq.[2]).

---

1) de quorum pretio vd. Beer l. l. p. 33 sq.

2) Fortasse sic XI, 130 modorum in eodem enuntiato mutatio

De nomine nec Numitoris nec Tutoris quidquam constat; sed Tutores in numero nobilium reponendos esse testes sunt si minus Iulius Tutor Trevir, quem Vitellius ripae Rheni praefecit[1]), et T. Attius Tutor, praefectus leg. II[2]), at certe C. Vellaeus Tutor consul anni 28[3]) et Vellaeus Tutor consul anni 46[4]).

---

apud Iuvenalem non insolita, sed hic tamen mira, explicatur: ex Ov. am. I, 8, 33 *quae te sibi comparet.*

1) cfr. Tac. hist. IV, 55.

2) CIL III, 5331; VII, 386, 390, 394.

3) CIL V, 4921, 4922.

4) Digest. 16, 1, 2, 1.

De scholiis codicis Lugdunensis bibl. publ. no. 82.

Iam Stephan[1]) in scholiis librorum Iuvenalis deteriorum latere adnotationes non praetermittendas vidit; quod quam recte sit indicatum cum pervolutanti mihi codicem Leidensem no. 82, quem praecipue respici ille volebat[2]), magis magisque apparuerit, non ingratum me facturum spero, si scholiis huius membranae ab illo iuris publici factis alia, quae mihi non nullius pretii videbantur, subiungam.

I, 5 (*glossa interlinearis*) Telephus rex misiae a cerua nutritus herculis et augis filius fuit 12 Fronto iste illo tempore nobilissimus fuit apud quem recitabant poetae . . . 20 Per alumnum aurunce lucilius significatur, qui fuit italicus et satiram scripsit. nam aurunci dicti sunt populi antiquissimi italie.

II, 44 Scantina (*sic*) lex uocatur a scantinio auctore quae dampnabat adulteria uirorum tantum sicut iulia mulierum tantum 92 Babte molles quo titulo eupolus (*sic*) comediam scripsit in qua inducit athenienses 100 Hoc emisticon sumptum est de uirgilio ⟨*Aen. XII, 94*⟩ Turnus gestabat hastam de qua dicitur actoris aurunci spolium 170 artax̄ Urbs est armeniorum. artaxata . genus uestis peregrine.

III, 32 qui locantur se ut mortuos portent uel ut uispillones aefficiantur. uispillones sunt qui corpora mortuorum ad sepulturam deferunt sicut pollinctores qui abluunt uel perungunt 67 Sensus est ecce inquit o tu romane rustice tui didicerunt luxuriari et palestris uti et philacteriis ut greca dissolucione raptentur ad uicia

1) in dissertatione, quam conscripsit de Pithoeanis in Iuvenalem scholiis. Bonnae 1882.

2) l. l. p. 70.

108 Trullam auream sonum dicit uentris et partem obscenam diuitis hominis[1]) 115 Abolla genus uestis erat qua nobiles et senatores utebantur et hic pro nobilioribus personis posuit ut si diceret sanctioris philosophiae 129 orbis] i. populis (*sic*) sine parentibus Ex longo qui propter tutelam praetoris uigilant quamvis eos pretor contemnat. Praetor quasi peritor i. dux 136 Id est de sella sua abducere cunctaris eam quae iam ab alto est conducta. In sellis enim prostant unde et sellariae dictae sunt 137 *sq.* Scipionem nasicam dicit, cuius donum (*sic*) mater deum dignam suo hospicio iudicauit, donec ei templum fieret. Appium claudium dicit qui ardentem templo uestae palladem eripuit precatus deam ut si uidisset aut tetigisset quod non licebat sibi pocius quam urbi redderet. Itaque liberata pallade ipse necatus est 174/75 Apud ueteres nisi in fine ludorum non intrabat quod ridiculum foret. Exodium dicitur inchoacio cantilenae. huic exordiarii dicuntur qui primi psallere inchoant 178 Orchestram pro nobilibus posuit. Nam orchestra dicebatur locus separatus in scena in quo erant senatores et principes . . . Per orchestram maiorem dignitatem uult intellegi quoniam in hoc loco senatus expectare solet 214[2]) Cum domus ardet potentis non tamen quando perdit aliquid pauper uel prae tristicia in domo nostra focum accendi non patimur quasi lugentes 221[3]) Orborum i. pupillorum. persicus proprium pupilli elegantis et nobilis aut certe ideo persicum pro diuite posuit quia persae ditissimi sunt. Horacius ⟨*c. I, 28, 1*⟩ persicos odi puer apparatus 283 Duplex toga rubei coloris a grecis lena est dicta ut uirgilius ⟨*IV, 262*⟩ urioque ardebat murice lena quod nunc amphibolum uocamus olim birrum 296 Proseukes dicunt greci orare. hinc proseuca uocatur casula pauperum i. capenna in qua manentes stipem a transeuntibus petunt.

IV, 9 . . . Vestales autem uirgines. Si quando stuprum perpetrassent non libeat sacrum corpus earum nec igne nec ferro contingi, sed uiuae infodiebantur et hoc est quod dicit subitura terram uiuo sanguine 23 Apitius fuit glutto quidam . . . et multa de

---

1) *cfr. glossas a H. Keil, Halis in ind. schol. 1877 editas, ubi paene idem legitur.*

2) *cfr. Stephan l. l. pg. 33 adn. 1.*

3) *cfr. Steph. p. 51 adn. 7. Idem scholion etiam in A et in cod. Oenip., de quo vd. Zingerle, Kleine philol. Abhandl. IV pg. 11.*

condituris scripsit et tandem pudore egestatis uenenum sumens mortuus est 32/33 Pisciculos minutos dicit nullius precii quos inopes in egipto uenditant. hic piscis pessimus recens manducari non potest. Ex piscatore inquit factus erat princeps equitum 37 Flauie gentis ultimum domicianum dicit. hoc enim ordine regnarunt nero uespasianus titus et domicianus 61 Romani sub tullio hostilio cum albam diriperent et sacra uellent romam transire tanta repente grando missa est ut intellegerent e suis locis sacra non esse mouenda 68 Quidam legunt sagittis i. exercitationibus sagittarum digestionem cibi comparat 94 Hic consul fuit sub domiciano 95 Id est cum filio domitio quem cum nero occidisset ipsum acilium quo penas sentiret orbitati seruiret (*sic*) 103 Tarquinio superbo. proplexam enim barbam habuit 107 Acerbe uentrem potius quam ipsum uenisse dicit 112 Fuscus hic sub domitiano exercitui praepositus in Dacia periit 123 Id est musca quam rustici asilum uel tabanum uocant 141 *s.* 142 Salustiane posuit.

V, 17 Tribus enim lectis antiquorum cene parabantur. Unde triclinia dicebantur 20 Subaud calciarum cum festinatione et non nullas ansas calige preterire. Dicte autem ligulae a ligando id sunt anse calciamentorum 24 Id est noua non lota quae cum tinguitur pessimo uino perfunditur 25 Id est lunaticum uel amentem. Sic enim malo uino mentes turbantur quomodo lana tincta mutatur 34 . . . quae uascula terencius ⟨*heaut. 460*⟩ serias uocat 44 Aenean dicit cuius gladius iaspidem habuit ut uirgilius ⟨*Aen. IV, 261*⟩ atque illi stellatus iaspide fulua ensis erat 48 Sulphure solent uitrum solidare i. maltare 66 PROVERBIVM 90 Hoc oleo putenti ungi solitus erat uel certe ciuis tripolitanus erat 121 Pantomimum significat manibus gesticulantem 127 (*gl. interl.*) tamquam fur sis 153 Quidam uolunt gladiatores intellegi qui contra castra praetoria manebant et eorum lanistam qui cum nimis horridus esset capella dicebatur.

VI, 8 Amicam catulli dicit cuius passerem extinctum catullus quodam opusculo deflet 32 pons] qui nunc lapideus est romae in tiberim inquit te praecipita 70 Subligar dicitur quo religantur inguina pantomimorum 83 Proprium ciuitas egypti per quam tota sepe aegyptus significatur maxime apud Lucanum ⟨*VIII, 184, 277, 499, al.*⟩ 120 Rotundum muliebris capitis tegumentum. In modum galeae qualem habere mercurius depingitur quod alio nomine

calamancus dicitur[1]) 138 . . . Unde uirgilius ⟨*Aen. IV, 76*⟩ de didone incipit affari mediaque in uoce resistit 150 . . . Unde uirgilius ⟨*g. II, 89*⟩ Non eadem arboribus pendent uindemia nostris 153 In quibusdam codicibus legitur mense numae i. feƀr. Hic enim mensis interkalabatur ceteris. Sed numa primus illum inuenit. Vocans februarium a februo i. plutone . . . 156 Beronice regina aegypti soror ptholomei cum qua ipse incestum perpetrauit 158 Iuliae nepti Augusti cum qua commisit incestum. Hic agrippa fuit nepos augusti non ille in cuius honorem thermas fecit quem laudat uirgilius ⟨*Aen. VIII, 682*⟩ 160 (*gl. interl.*) quia porcina abstinent 172 (*gl. interl.*) ad dianam referendum 174 Amphion] Hic parasitorum nescio quem dicit 225 flammea sunt quibus die nupciarum mulieres operuntur (*sic*). Ita inquid libenter nubit ut flammea conterat 238 . . . Hic uersiculus in aliis non est 264 Saphium (*sic*) matula i. secundum Plautum ⟨*Bacch. 70 Pers. 124 Stich. 693*⟩ turpe uas ad requisita naturae 326 de quo Plautus ⟨*immo Aulul. s. Querol. 18,20 Peip.*⟩ Sume igitur paphien citeren breseidem sed cum pondere nestoris 551 ORNIXOMANTIA 555 Apud delphos oraculum apollinis famosum quem ideo dixit cessare quia nero cum didicisset illic de morte sua esse requisitum iussit claudi templum 577 Hic fuit auctor matheseos 616 Virgilius ⟨*Aen. IV, 515*⟩ quaeritur ex nascentis equi de fronte reuulsus et matri praereptus 634 ANTIPOPHOKA i. contraria relacio 649 Ypallage minor recessit a maiore.

VII, 58 Id est secreti horatius ⟨*c. II, 19, 1*⟩ bachum in remotis carmina rupibus uidi docentem 80 Sarrana uasa fictilia accipimus. In quibus cibi ei apponebantur uel possunt esse nomina pauperum poetarum 94 De hoc horatius ⟨*c. II, 2, 5*⟩ uiuat extento proculeius euo 118 Scale dicuntur foruli uel armaria aduocatorum uelut quaedam casae et stationeş quae palmarum foliis ornant cum illi causam uicerint. Cicero Correpsimus inquit scalas 134 (*gl. interl.*) stlataria i. quam portat nauis stlataria multisonans quae dicitur uulgo balita 154 Prouerbium est frequens repeticio discipulorum 155 ANTIΠΟΦΟΡΑ 227 Uirgilius enim rusticis-

---

1) *cfr. schol. in Voss. 18.:* . . . Nam galerum uocatur muliebre tegumentum capitis rotụṇtundum quale mercurius depingitur instar galeae.

simo uultu fuit et colore fuligineo uel ideo dicit quoniam noctibus carmina componebant.

VIII, 27 ΕΥΡΗΚΑΜΕΝϹΥΝϹΕ Α oratio in numen aegiptium 32 ΚΑΤΑ ΑΝΤΙΦΡΑϹΙΝ 59 ΚΑΤΑ ΚΟΥ ΝΟΥ 131 Picus fauni pater filius saturni auus latini regis cuius filiam lauiniam accepit aeneas uxorem 156 Solida praesepia propter imagines solidas.

IX [1], 112 Baltea lora quibus ceduntur. balteus enim proprie est cingulum baltea genere neutro cum uirgilius posuerit genere masculino ⟨*Aen. V, 312 sq.*⟩ lato quem circum amplectitur auro balteus 133 Signum infamium est uno digito caput scalpere quod uicium habuit et pompeius ut de eo martiales ⟨i *super* e⟩ tale epigramma fecerit Magnus quem metuunt homines digito caput uno ||| scalpsit qd dicas? hunc sibi uelle uirum.

X, 63 Silanum pro quolibet. Hunc silanum claudius tanta donauit licencia ut se absente multa uelut tirannus ciuium faceret quem postea iussit occidi tale edictum ad consules mittens quantum mihi placet 171 . . . unde ouidius ⟨*met. IV, 58*⟩ coctilibus muris cinxisse semiramis urbem 178 Sostratus hic uel cytharedus fuit uel liricus scriptor qui res persicas scripsit 249 In sinistra enim usque XCVIIII computantur anni. Iam centesimus in dextera 253 filius nestoris fuit quem hector occidit [2] 271 uxor illius post mortem uiri assiduis luctibus in canem conuersa est.

Post c. X, 300 desunt scholia marginalia paene omnia [3]).

XI, 200 Apud cannas hannibal romanorum tantum occidit quod septem modios ex anulis eorum impleuit.

XVI, 1 Hanc satyram quidam dixerunt non esse iuuenalis sed apposita ab aliquo et seruius ⟨*ad Aen. II, 102*⟩ uersum in exemplum ponens ostendit esse iuuenalis dicens Exspectandus erat lites.

Cum his quae attuli scholiis consentiunt plus minus ad verbum illae optimae notae in PS tradita his locis:

---

1) IX, 37 *schol. in Voss. 64:* Prouerbium de catamitis dictum dulces sunt mores id est faciles et flexibiles uiri molles. Vnus pes deest uersui greco quem magister heiricus (*manus novissima adscripsis:* M Henric') scire non potuit.

2) *cfr. Ov. her. I, 15, Hygin. CXIII (pg. 100, 11 Schm.).*

3) *In H numerus scholiorum minuitur post VIII, 150, nullum iam exstat post XIII, 101; cfr. et inscriptiones saturarum.*

I, 5, 12, II, 92, 170[1]), III, 32, 79, 115, 129, 136, 175, 283, 296, IV, 32/33, 38 (in fine), 61, 67, 94, 95, 103, 107[2]), 112, V, 17, 20[3]), VI, 158[4]), 225, 634, VII, 58, (80), 118[5]), (227), VIII, 29, 32, X, 178.

Cum Vallae vel Probi commentario iam Stephan[6]) scholia comparavit ad III, 1, 38, 74, 79, 115, 168, 210, 261, 266, 283, 293, VIII, 32, 109, quibus nunc adieci scholia[7]) ad III, 67, 214, 221, IV, 123[8]), V, 25, 48, VI, 70[9]), 238, 577[10]), VII, 94[11]), 118, 134, 154[12]).

Quod si iam liquet, haec scholia aliqua ex parte ex fontibus optimis hausta esse, huic opinioni illud maiorem fidem addit, quod non modo materia amplior interdum huc congesta est, quam in PS, sed etiam saepius nugae et deliramenta illius scholiastae interpretamentis egregiis commutata sunt, cfr. schol. ad II, 44, 100, III, 32, 129, 178, IV, 9, VI, 8, 160, 172, VIII, 131, IX, 133, X, 249.

Maxime originem antiquam et praestantiam partis huius collectionis probat schol. ad VI, 8, ubi Pithoeani scholiasta ineptit, hic autem rectissime Catullum nominat,

---

1) *cfr. et gloss. Keil.*

2) *Valla:* acerbe ventrem potius quam ipsum venisse dixit.

3) *Valla:* calciari properanter et ansas caligae praeterire dictae vero ligulae a ligando.

4) *Valla:* incesta dedit hunc agrippa sorori iuliae quae augusti fuit neptis cum qua commisit incestum.

5) *Melius etiam concinit cum glossis Keilii.*

6) l. l. p. 37 sqq.

7) *Vallae verba, quae Iahn reddidit, non repetivi.*

8) *Valla:* quem graeci oestrum romani tabanum eum nominaverunt, quem asillum dicimus.

9) *Valla:* subligar . . . amictus fuit quo pantomimorum tragoedorumque et comoedorum inguina religabantur.

10) *Valla:* qui fuit et ipse autor matheseos.

11) *Valla:* sane Proculeius . . . unde Horatius Vivet ext. p. a.

12) *cfr. etiam III, 67, IV, 94/95, 103, 112, VII, 118.*

cuius alibi per totum hoc aevum nulla exstat mentio[1]); quamquam hic quoque dicens *quodam opusculo* de Catullo non multum sibi innotuisse ostendit. Non multo minoris pretii est schol. IX, 133, in quo sub nomine Martialis fragmentum Calvi adfertur, cfr. Sen. rhet. 322 K. Ex Iuvenalis scholiis in codicis Berolinensis scholia Lucani (VII, 726), quae et nomine Martialis[2]) et lectionibus (*homines*, *dicas*) concinunt, translatum esse hoc distichon me monuit Usener.

Grammaticum sapit schol. ad. IX, 112[3]), item ad IV, 141, VI, 634, VII, 155, VIII, 59; hominem in scriptoribus antiquioribus bene versatum loci[4]) ex Plauto (VI, 263), Terentio (V, 34), ⟨Cicerone (VII, 118)⟩, Vergilio (II, 100, V, 44, VI, 138, 150, 158, 616, IX, 112), Horatio (III, 221, VII, 94), Ovidio (X, 171), Lucano (VI, 83), ⟨Martiale (IX, 133)⟩, Querolo (VI, 326) allati patefaciunt.

Sed cum saepissime scholia explicationibus absurdis referta intermixta legantur, quorum duo exempla luculenta (V, 153, VI, 174) addidi, ex pleniore bonorum antiquorumque scholiorum exemplari[5]) quaedam in Cornuti commentum recepta esse cum Stephano concludemus. Itaque operae pretium esse puto haec et similia scholia diligentius explorare, si forte ex magnae sordis farragine plures micas auri vel argenti litteris reddant.

---

1) nisi de Ratherii codice illius poetae.

2) Martiali eodem modo, quo Probo artes grammaticae, epigrammata scriptorum ignotorum videntur adscripta esse.

3) cfr. Servii comment. ad Aen. X, 496.

4) Plauti et Queroli nomina in optimis scholiis non inveniuntur, reliquorum partim quidem alia exempla.

5) Ex eodem exemplari emanasse glossas Keilii demonstrat consensus supra adnotatus et praecipue VI, 455 superscriptum illud *uel sacra*, cfr. glossam IX, 23 *opica* (cod.: *opice*) *id est sacra*.

De Iuvenalis florilegiis, quae exstant in codicibus Frisingensi no. 92, Coloniensi no. 194, Parisinis no. 7647 et 17903.

In codice F(risingensi 92) ob Tibulli et Syri excerpta celeberrimo fol. 98—113 hi Iuvenalis versus inveniuntur[1]:

I, 1, 15 — subduximus, 17 stulta — 18, 35 quem mun. — palpat, 38 in — 39 processus, 45, 48 quid — nummis, 57, 74 probitas — alget, 79—80 potest, 92 simplexne — 93, 99 — accipies, 110—113 maiestas, 117—119, 127, 147—149 stetit, 160 digito — 161 dixerit, 165—167, 168 tecum — 170 paenitet; II, 8 — fides; 14, 17 uultu — fatetur, 23, 25—26, 34—35, 38 felicia — 40 cato, 47 — concordia, 61 donant — chilindros, 63, 78 dedit — 81, 83 — turpissimus, 113 rarum — 114 exemplum est. hic est, 121—123, 127—128, 139 nil — 140 indulget; III, 26—28, 30 maneant — uertunt, 36 uerso pollice, 38 cur — 40, 41—45 inspexi, 47 atque — 48, 46 me — 47 erit, 49—50, 51—52, 53—54 potest, 74 ede — 77, 78, 90—91, 100 rides — 103 dolet, 113, 122 nam — 125, 140—142, 143—144 fidei, 152—153 facit, 161 quis — heres, 164 — 165 domi, 180—184, 187 accipe — 188 habe, 230—231, 232 moritur — 234 stomacho, 235 magnis — urbe, 242, 243 nobis — 245 sequitur, 247 — luto, 253 cursu — ignem, 262 bucca — excitat, 275 uigiles fenestra (*sic*), 281 quibusdam — 282 facit, 288 miserae —289, 295, 297—298 est, 299 libertas — 301, 305, 308 huc — currunt, 315; IV, 3/2 A uitiis monstrum — redemptum hic est, 11 alter —12, 17, 63 facili — ualuae, 67 propera — saginis, 69 illi — 71 pos-

---

1) Versus divisi, sicut eos, qui sententias descripserunt, dividi voluisse ex signo singulis excerptis postposito apparuit. Post IV, 83, VIII, 135, IX, 118, XIII, 180, 198 in F, III, 295, VI, 460, VIII, 61, 70, 76, IX, 105, X, 169, 192, 198, 290, XIV, 49, IX, 118 in C deest signum, ut illae sententiae cum sequentibus cohaereant.

sit, 82—83 ingenium, 86 quod — tyranni, 91 uitam — uero, 105 offensae — tacendae, 139 nulli — 140 mea, 142 callebat — morsu; V, 6 — frugalius, 5, 18 uotorum summa, 47 — quattuor, 54, 66, 67 quanto — 69, 72 — reuerentia, 78 fremeret — 79, 107, 111, 113, 130 plurima — 131, 135 uis — 137 fratres, 140, 149 illa — 150, 157 nam — 160, 162, 163 — coniectat, 166 — decipit, 170—172 caput; VI, 41 putes, 42 si — 43, 53 otius — 54, 86 — indulsit, 90 famam — 91, 94 iusta — 97, 109 acre — ocelli, 143, 155—156 Myrrina, 165, 166 — omnia, 168 cum — 169 supercilium, 179 huius — 181, 185 quid rancidius, 190 cuncta — secreta, 197 — habet, 208 nullam — 210 spoliis, 214 — affectus, 223 pro rat. uol., 231—232, 239—241, 242-243 mouerit, 250 nisi — 251 agitat, 252—253 amat, 268—269, 273—274 sua, 281 olim — 285, 292 patimur — mala, 299 turpi — 300 molles, 304 iam — 305, 306, 324—325 uerum, 357—361, 362, 363—365, 412, 433, 444, 460, 474—475 die, 494 quaenam — 495 tuus, 500 tamquam — 501, 507 erecta — planta, 556, 578 prurit — 579 angulus, 605 stat — 608 parat, 623 longam — saliuam, 646 minor — 647, 651 illa — 652 facit; VII, 30 — ulterior, 53—55, 81, 84 tanta — 86, 100 oblita modi, 111 inmensa — folle, 135 purpura — ametistina, 138, 145 rara — panno, 149 si — linguae, 155 — 157, 158 culpa — 160 iuueni, 165, 187 res — 188 filius, 197—198, 201, 202, 203, 215—216 labor, 222 mediae — 224, 237—238 facit, 240 non — 241; VIII, 1 — faciunt, 19—20, 21—22, 24—25, 30 quis — 33 cignum, 46 uiuas — 49 indocti, 49 ueniet — 50, 52 tu — 53, 56—61, 68—70, 74 sed — 77, 78, 83—84, 87 prouincia — 89, 90, 91—92 maneant, 121—124, 135, 138—139, 140—141, 165 breue — audes, 166—167 pueris, 181 nobis — 182, 183 non adeo — 184, 209 ignominiam — 210 uulnere, 211—212, 213—214, 269—271, 274—275; IX, 5, 7 triplicem — 8 inuenit, 12 — contra, 15, 18—20 facies, 27—28 pretium, 38, 86 dedimus — possis, 93—94, 102 secretum — 108 sciet, 112 non deerit — 113, 118, 120—121, 126 festinat — 129, 147 uotum — 150; X, 2 pauci — 6, 9 torrens — copia, 9 multis — 10 facundia, 10 uiribus — 11, 12—14, 19—21, 22, 23—25 foro, 46, 47 materiam — 48 hominum, 56—57 inuidiae, 97 quae — 98, 104 nam — 107, 112—113, 140 maior — 142 tollas, 168—172 erit, 172 mors — 173 corpuscula, 190—195, 196—200, 207—208 canities, 213—215 concentus, 227 ambos — 228 inuidet, 243—245, 253 nam quaerit — 254 socio, 271 torua — 272 rictu, 297 rara — 298 pudicitiae, 314 exigit — 316 Concessit, 328 mulier — 329 amouet, 337, 342, 346 si — 348, 350 — sibi, 356, 363 — dare, 363 semita —

364; XI, 1—2 demens, 11 quibus — est, 16 magis — emuntur, 21—23 trahit, 23 illum — 27 sacculus, 31/30 Tersites nec enim — achillis, 32 si tu — 33, 34 buccae — 38 loculis, 44—45, 129 ergo — 131 exiguas, 152, 154—155, 176 alea — 178; XII, 10, 48 qua — 51, 64 parcae — 66 lanificae, 129 montibus — 130; XIII, 1—4, 9/8 Quae pateris non rara uidemus, 9 casus — 10, 11 flagrantior — 12, 19—20 sapientia, 20 ducimus — 22, 23—25, 26—27, 64—67, 76 aspice — 77, 103 multi — 105, 122 non — 123, 129, 134, 141 tu — 142, 143—144 crimina, 162—164, 167—173, 180, 183, 189 quippe — 191 ultio, 191 uindicta — 195, 198, 196 Est uehemens poena, 209—210 habet, 215 si ostendas — 216 frontem, 236, 237 — constantia, 237 quid — 240, 243—244; XIV, 1, 25—28 respiret, 31 citius — 33 auctoribus, 36—37, 40 dociles — 41 sumus, 41 catilinam — 43, 74 serpente — 76, 77 —79 uulturis, 81—85, 112 rerum — 113 ponticus, 116 his — 118, 139—140 habet, 153 tunicam — 155, 204 lucri — 205 qualibet, 207, 224 — labor, 235—238 adquirere, 284 — furor, 303—304 Seruantur, 304 misera — census; XV, 47 est facilis — 48 titubantibus, 51 iurgia — 52 ardentibus, 70, 72 — fabula, 129—131 fames, 163—166 est; XVI, 7 — communia, 32 citius — 34.

Liber C(oloniensis 194) post Marcianum Capellam foliis 155 sqq. compendiis permultis scriptos versus Iuvenalis fere ducentos sexaginta continet hos:

III, 49—57; II, 25—32; III, 100—105; II, 47—48; III, 164—166 conatus, 152—153, 291—295, 297—301; VI, 298—301, 357—365, 460, 464—470, 444, 629—633; VII, 139—140, 157, 197—202; VIII, 19—23; VI, 556; VII, 81; VIII, 39—61, 68—70, 73—76, 79—84, 269—271, 163—165, IX, 102—105, 107—108 sciet, 18—20 facies; X, 9 multis — 14, 22, 56—58 pagina, 140 maior — 143, 168—169, 171—173 corpuscula, 190—192, 196—198, 227—234, 289—290, 293—298 pudicitiae, 324 casto — nocet, 356, 357, 359—362; VIII, 140—141; XIII, 21—22, 53—58, 86—89, 104—105, 109—110 fiducia, 167—173, 199—201, 209—211, 236—244 flagitio; XIV, 31 uelocius — 32 domestica, 47—49, 56—57 senex, 109—110, 138—140 habet, 303—304, 321, 318, 317 — census; IX, 118, 120—121.

Amplissima excerpta in libris[1]) Parisinis 7647 (D) et

---

1) Hos libros accuratissime depingit Meyncke in Mus. Rhen. XXV, 371 sqq.

17903 (E) exstant, quae iam cum inscriptionibus sententia rum crebris proferam:

I, 15 — subduximus, 48 quid — nummis; *uitiosi* (*uic.* D) *magis remunerantur quam boni*[1]) 73—76 stantem (-caprum D_2); *[2]) *Quibus afficiuntur homines* 85—86 discursus; * *de habundantia uitiorum (uic.* D) 87—93 (88 om. E); * *de auaritia dominorum quibus hora prandii discedunt seruientes* 132—136; * *de gula* D 140 quanta — 141; * *de uiciis* D 147—149 stetit, 160 digito — 161; * *de praua conscientia* 165 quotiens (-ciens D) — 167, 169 galleatum — 170 paenitet. II, 1—3; *omnes sunt uitiosi* (*uic.* D) *et reprehensus et reprehensor* 8—12 animum; * *de ypocritis* E 14 — 20 inuadunt; * *Non uiciosus uiciosum* 22—27, 34 iure — 35, 38 felicia — 41, 45 faciunt — 47 concordia, 63; *unus uiciosus plures facit morosos* D 78 dedit — 83 turpissimus, 110, 113—114 exemplum; * *nichil se cultu quod non reueletur*[3]) D 135 liceat — 136, 149—153 puta; *De his qui cum boni fuerunt mali efficiuntur per consortum malorum* 166 — commercia, 167—homines. III, 6—9 urbis, 21 artibus — 24 aliquid; *de iniustitia et ludo fortune* 39—40; *plus extollitur uiciosus quam honestus* 41—48; *Plus amatur conscius secretorum alterius quia plus timetur quam honestus inscius* 49—58; *Scurra quodlibet sibi adscribit officium* 73—78, 86—91; *de scurra a* (*e* E) *formante se diuiti* (*-te* E) *quicquid agat* 100—108, 112 aulam — 113; *de facili qdni seruiuntur abutimur* 121 numquam — 125; *pauperes non remunerantur sed diuites* 126 et quod — 127 meritum est; *de transpositione rechti ordinis* 140—144 fidei; * *de irrisione pauperis* 145 contemnere — 153 facit; *consortia pauperum fugiunt* D 160—162 edilibus, 164—165 domi; *de superfluitate* 180—183 omnes, 188 prestare — 189, 208—216 inpensas; *magnum est aliquem sui iuris esse* 230—231 fecisse; *de superhabundantia diuitis* 239—248, 254—260; *que incommoda apud urbem contingunt pauperes* 269—275, 278 ebrius ac petulans aliquis licet improbus annis (282) — 301. IV *diuitie felicem non faciunt qui malus est* 5—8 felix, 17; *de superfluitate in cibo in multis aliis tempore neronis* 37—59, 62—98, 104—110, 113—116, 119—121, 123—154. V *non*

---

1) Quo usque inscriptiones pertineant, unusquisque etiam ex compositis hic versibus facile cognoscet.

2) Inscriptiones, quibus asteriscum (*) praefixi, iuxta sententias leguntur, aliae ante sententias.

3) cfr. IX, 102.

est seruiendum pro cibo... 1—2, 12—15 imputat; *quod uappam dant ministris sibi uinum bonum* 24—25, 30, 32—35; 37 tenet ipse capaces —41; *de uilitate ciforum seruientes* 46—56; *de contemptu ueterum*... 59 tu — 62, 64—73; *de superfluentia serculorum diuitis* 80—88 laternam; *de superfluitate seruulorum diuitis* 99—105; *de superfluitate diuitis* 92—96, 113—118 maiores; *de lusoribus diuitis post prandium* 120—124; 127 quando propinat *pauper inter epulas sitit* 128—137 fratres; *pauperibus uiliora sunt diuitibus preciosa* 146—147 domino, 149—150, 153 — mali; *diuites putant pauperes sibi pro uictu seruire* 161—162; *de spe conuiuantium frustrata* 166—170 utitur. VI, 97 D; *quod ducenda sit potius pauper humilitas quam diues superbia* 162—171, 178—183, 197 — habet, 199 faties — annos, 221, 223, 231 D; *quod doctores pium discipulos* (sic) *corrumpunt* 239—243 mouerit (ouerit E); *de muliere ligitiosa* 252—253 amat; *quod paupertas et labor conseruant castitatem* 287—289 et, 290 proximus — 295 perit, 298—300 molles, 347 - 348 custodes D -uxor E; *femina nescit habere modum sicut uir habet* 357—365, 402, 407—420, 444; *noli dicere illam que litteras nouit* 448—460, 497—503, 508—510, 605 stat — noctu D — 609 E; *de superfluitate mulierum quarumlibet* E 617 quae — uxor E; *de crudelitate mulierum* 627—633, 646 minor — 647. VII, 8—11, 13—14 quod non uidisti didicit iam diues auarus (30) — 32 auem; * *De praesumptione et iactantia scribentium* 36 ne — 39 annos; *de multi studio bonorum* 48—52; *quid sit bonum poeta ostendit*... 53—70, 74—78; *de inutilitate inanis gloriae* 81, 90 — histrio, 105, 135 purpura uendit *de fraude horataris* . . . 136—137, 139 ciceroni — 144 sacerdonice in tenui rara est facundia panno (145); *de auaritia patris erga magistros filiorum* 157; *de culpa doctoris* 158 culpa — 160 iuueni, 187 res — 188 filius, 197—198 D (198, 197 E), 201; *de laude eorum qui magistris deferunt* 207—210 loco. VIII *de depressione eorum qui de nobilitate gentis gloriantur* . . . 1—3, 6, 8—15, 17—20; *que sit uera nobilitas* 21—22, 24—28, 30 et quis gener. — 32 insignis, 40—61, 64—67, 73—74 fortuna ego te censeri — 84, 87—93, 97 furor — naulum, 121 — 124; *quis est bonus ostendit* 127—128, 131—145, 149—150 oculos; *ponis defensores eorum qui se excusant de peccatis* 163—166, 177—184; 211 quis tam *praefert ignobilem bonum nobili inhonesto* 212—214; *de uituperio nobilium* 215 causa — 216 dissimilem, 231—233, 235—250, 254—258, 261—263, 269—271. IX, 10 conuiua — facetus, 18—20 facies; *de auaritia diuitum et luxuria* 38, 68—69, 102 secretum diuitis ullum

nichil occultum quod non reueletur 103—113; *quare honeste est uiuendum* 118, 120—123, 126 properat decurrere uelox — 129, 133 — caput; X *de difficultate discretionis inter bonum et malum* 1—6, 8 nocitura toga — 13, 18 rarus — miles E, 19—27, 56—57 inuidie; *de dampnosa potentia* 73—74 dampnatos, 96 et qui — 97 uolunt; *plus est mali prosperitate quam boni* 97 et quae — 98; *de dampnosa cupiditate bonorum* 104 si quis nimio — 113; *De dampnosa cupiditate facundie* 114—115, 117—121; *De dampnosa cupiditate uictorie* 133—145, 147—173 corpuscula; *De dampnosa cupiditate longe uite* 188—193, 196—200, 204/3/1 gaudia nulla cibi (sibi E) aut uini torp. gal. Iamque ipsi grauis . . ., 213—219, 227—234, 240—245; *De pulcritudine non optanda q; dampnum inde sequitur* 289—290, 293—305, 310 D, 324—327; **De crudelitate femine* D 328—330 putes, 338 immo et tibi quid pl. dic — 345; *Quod nichil est optandum sed deo uota sua* (sic) *committe* 346—353; * *Quae sint desideranda* 356—362; * *De comoditate uirtutis* 363 semita — 364; **De uituperio libidinis* 208 merito — 209 uiribus. XI * *Quod non de omnibus idem iudicandum* 1—2 demens; **De irrisione paupertatis* 2 quid — 3 pauperis; *De superfluitate que est in cibis* 9—17, 19; *De diuersis diuersum iudicium est dandum et diuersa debent petere iuxta statum suum* 21—36; *Quod mediocritati est insistendum et in posterum prouidendum* D 37—48; *quod diuersi diuersa laudant* 58—59; *De commendatione mediocritatis apud antiquos seruate* 77—89, 93—99, 108—109, 117—126; *de mediocritate que est in multis rebus* 56—57, 60—76, His maiora precor ne queras quippe superbum 130—131; *de remotione superfluitates mediocritate* D 132—135; *De superfluis que apponitur mediocri mense* D 142—144; **De mediocritate* 145—147, 149—154, 159—164, 171—172 uerbis, 173 atque fruatur — 174, 176—181, 183 —184, 190—192; **De fastidio diuitis* 207 sunt et nulli (mollis E) quoque tedia uite; * *De commoditate rare uoluptatis* 208 Magna uoluptates — usus. XII * *De cupiditate* 48 qua — 51; **Indignatio est* 57—59; *Quod habere amicos praeualet congregationi diuitiarum* 128 —130. XIII *Quod in ipso actu peccati conscientia prima punit auctorem* 1—4; **Quod homo debet fortis in aduersis* 7 non te mediocris — 12; *Quod praeferenda est sapientia fortune* 19—22; *Quod in tantum inoleuit crudelitas quod nullo tempore uerentur male facere* 23—30, 33 o senior — 37; *De fide antiquorum et de reuerentia exibita maioribus a minoribus* 53—59; *Quod apud modernos culpatur fidelitas et de eorum perfidia* 60—62, 64—65 puero, 66 uel fete — mule,

75—77, 86—94, 100—110, 112—117 ponimus, 118 ut — 120, 126—128, 135, 140—144 crimina; *Quod maius dampnum putant esse nummorum quam omnium aliorum* 130—134, 162, 164—166; *De ultione mali nec tamen cessat malum* 174—186 * *De qm̃ dotatione sapientiae* 187—198 *De ultione delicti sola uoluntate* . . . 199—208; *Quod uoluntas pro facto reputatur* 209—210; **Quam grauis est ultio in conscientia eius qui uoluntatem peccandi* . . . 211—216; *Manentibus in criminali multa uidentur apparere in sompnis et tempestates pro suis criminibus* . . . 217—232, 234—242, 243/44 Et quem flagitio contentum uideris uno. XIV *De praua doctrina patrum* 1—14, 31—37, 39—43; *Qualiter ab omni uicio . . . abstinendum sit* 44—58; *Quod multo magis laborandum est* . . . 59—61, 62 (inter lineas) D_2, 63—85; *Quod sub specie uirtutis s. parcitatis* . . . 107—112, 115 hunc et egregium — 120; *De monicione peruersa* . . . 121—125; *De nimia auaritia et in se et in seruos* 126—133, 135—140; *De insaciabili cupiditate et labore pro pecunia* 141—151, 156—160; *Docet quibus debeamus esse contempti* (sic) 179—182, 185—189; *Quod mod᷈ ne filios suos male docẽt* D 190—193, 196—202 subeant, 204 lucri — 207, 210—214; **Quod pueri non sunt male docendi* 215—219; *Quod pro pecunia nurum etiam occidunt auari* 220—226; *Quod auaritia si magistra tante crudelitatis homicidii* D 227—228, 230—232; *Quod pueri docti esse cupidi et flagitiosi pecunie* . . . 233—234, 173—178; *Quod multa pericula incurrunt qui diuites uolunt fieri* 244—246 misero cum sit graue tardas (248; nota math. gen. tua *add.* D_2) Expectare —251, 267—268 (251 & 267 om. E), 258—259 domus, 274 qui propter — 283, 287 ille quidem parat — 300, (301 — rate D_2), 303—318; **Consilium auctoris* XIII, 159—161; **Documentum auctoris* XIV, 15—17, XIV, 284 — furor, XV, 47 facilis — 48 titubantibus, 70, 72 — fabula, 131 mollissima — 133; *Quod homines a brutis differre debent per uicissitudinem conpassionis et auxilii insinuat auctor* 140 quis (quod E) bonus unquam 142 illa aliena — 150, 107 non omnia — 108 putant. XVI, 32 citius — 34; **De facili dilatione amici* 36 conuallem — 38, 40, 42—45 sternuntur, 47 lentaque — 50 (49 om. E).

Quattuor haec florilegia classi codicum deteriorum adnumeranda esse manifestum est, simulatque eorum lectiones cum collatione supra edita comparamus.

Quod cum paene unusquisque versus doceat, satis habeo locos, quibus FCDE cum P congruant, attulisse:

F: VIII, 49 *plebe* IX, 103 *loquuntur* (*-antur* P) X, 21 *umbra* (*-am* P) 173 *sunt hominum.* C: VIII, 49 *plebe* 57 *putet* 270 *uulcanique* X, 173 *hominum* 230 *diducere.* DE: I, 148 *facient cupientque* III, 40 *locari* D 188 *praestare* 210 *et frustra* 214 *geminos* E 286 *uel* 293 *conche* IV, 41 *nec* 64 *spectant* V, 116 *tradentur* VI, 365 *sibi* (*tibi* D) 501 *tanta(que)* VII, 60 *thirsumque* 69 *deesset* 142 *post te* VIII, 133 *ponas* IX, 18/19 *deprendas* (E) X, 2 *dinoscere* 21 *umbram* 155 *nichil* 199 *madidaque* E 310 *iuuenis specie* 362 *pluma* XI, 24 *quanto* 37 *ne* 142 *capre* XIII, 105 *sceleris* (*celeris* E) *pretium* 184 *dicet* 210 *cognata* E XIV, 16 *animas* 33 *subeunt* D 51 *quandoque* 52 *quoque* 67 *scobis* 192 *uigila causas* 245 *late et* XV, 107 *quidam* XVI, 49 *ipsis.*

Praeterea permultae reperiuntur lectiones propriae. Quarum pars magna ad errorem librarii referenda est[1]), ut in

F: II, 78 *hanc et* III, 275 *fenestra* VI, 181 *habes* 359 *tamen* om. 651 *cumputat* VII, 238 *uultum ducit,* VIII, 58 *palpa* 68 *aliquod* 90 *exusta* IX, 15 *spalida* X, 12 *Et* 24 *ut crescant ut* 199 *instantia* 329 *amouet* XI, 22 *luxuriae* XIII, 1 *mali* 10 *eductus* XIV, 83 *uide autem* XV, 165 *include.*

C: III, 100 *comedus* 300 *bene cesus* VIII, 50 *soluant* 75 *si tu* IX, 103 *ut* om. X, 10 *Est sua m. f.* 56 *potenti* XIII, 173 *coors* 199 *phitia* 239 *tandem* XIV, 138 *dum* 140 *hunc* 304 *seruatur.*

DE: I, 147 *Nil tulerit* D II, 24 & 25 *qui* E 27 *accusat* E III, 49 *ueri conscius* D 76 *dramaticus-geometer* 78 *si iusseris* D 104 *in omni* 107 *recte* E 113 *manus* 214 *gemitur* D 272 *ignauụṣ* (*rus* super *uus*) D 288 *praelia* 291 *furiosius cogitat* E IV, 43 *effudit* E 45 *magistri* E 53 *parsurio* 78 *aliquid* E *perfecti* 94 *protinus* D *acilius eius* 98 *ferculus* E 110 *uigil*$\overset{e}{\text{ọ}}$*s* E 113 & 123 *uegento* E 131 *paretinus*

---

1) Ex F et C omnia menda calami attuli, ex DE vix tertiam partem.

141 *ruttipinoue* D *ruputinoue* E 154 *cepit* E *temperat* D V, 41 *obseruat* E 54 *concurrere* 83 *conuenit* 93 *quoniam* E 100 *cum* E 104 *glacie* (*ucus* super *cie*) D 115 *seruo* E 122 *peragat donec* E 136 *nunc* E VI, 162 *sit fortuna* D 178 *te sibi* E 181 *deditur* E *deditur* (*per* super *de*) D 221 *contagio* D 241 *foliam* E 290 *protinus* D 292 *non patitur* D 360 *aspitiunt* E 363 *pupulat* E 365 *tibi* D 409 *ipse* E 412 *narret* E 413 *nil* 459 *ostensis* 501 *tantaque* 605 *nocte* E 606 *arridet* E 607 *porriget* E 608 *decretum quod* E 627 *repugnat* E 633 *praegustat* E VII, 31 *diuersos* 74 *quod donet* 157 *homines* 198/7 E VIII, 27 *siluanus* 59 *texuet* 65 *uitare* E 67 *seruare* E 179 *pondere* 233 *domibusque* 242 *attulit* 257 *inferni* IX, 108 *protinus* 109 *archimagistri* X, 3 *uerba* D 21 *nocte ad* E 24 *ut crescant et* 27 *ardebat* 109 *eduxit* 147 *indice* D 165 *tantus* E 193 *accipe* E 209 *exspectat*. E 217 *cum corpore* 293 *lucerna* E 294 *rutule* 345 *pulcra est et* E 358 *extreme* E XI, 13 *carina* E 17 *turmam* E 31 *tradebat* E 35 *tue* 40 *uersis* E 67 *salictis* E *-cti*||| D 72 *animi* 143 *et* D 172 *strepitus* E 176 *fortunam uenie* E 184 *donat* D *dona*||| E XII, 51 *uitio qui propter* D 128 *pacuuium* XIII, 25 *et pixide* E 35 *uulgo risum* E 93 *nostro* E 107 *se* 135 *querela plena* E 161 *miser* 165 *cesariemque madidam* E 184 *crispinus* E 188 *excipit* E 199 *phicia* 203 *an et hoc* 224 *Dum* E XIV, 39 *ut crimina* 68 *agitans* E 77 *canibus et* D 79 *ergo est* E 182 *hic* E 188 *quicunque* 193 *uitem-libello* D (197 *aram aquilam* E) 267 *corinthia* D XVI, 48 *East* D *Est* E.

Non maioris ponderis quamquam defendi certe possunt, sunt loci hi: in F: X, 356 *mens sano in corpore sana*[1]) in DE: II, 47 *similes* III, 127 *meritum est* 182 *hoc uitium* IV, 121 *cilicum* V, 41 *unguesque* 47 *et iam* (68 *et solidae*)

---

1) Fortasse recte, certe quidem argute et captiose, sed ex Iuvenalis sermone nil certi definiri potest; cfr. Heitzmann, *De substantivi eique attributi apud poetas satiricos collocatione* pg. 19 et 21.

VI, 231 *tibi est* 499 *aut arte* VII, 75 *non defuit* VIII, 57 *uocat* 60 *germine* 64 *nulla est* 214 *non-non* X, 139 *laborum* 189 *hoc tu* 244 *atque* XI, 21 *nempe* 23 *e censu* 25 *et tamen* 28 *pectore seu tu* 29 *aut* 36 *etiam si* 125 *mauroque* 191 *illic* XIII, 8 *uidentur* 9 *et iam* 20 *fortune est* 161 *illuc* 195 *quatiens*[1]) 200 *dubitarit* XIV, 31 *ac citius* 66 *neu* 127 *nec* 174 *grassatum est.*

Iam si ad varietates vertimus consilio eorum, qui florilegia composuerunt, natas, plurimae maximaeque inde explicantur, quod illi, ut sententias e conexu solutas per se satis perspicuas redderent aut ut quae de Romanis erant dicta, omnibus hominibus temporibusque accommodarent aut ut versus explerent, verba omiserunt, addiderunt, commutaverunt, versus transposuerunt et conglutinarunt:

in C: VI, 357 *nemo* X, 190 *o quam* XIII, 53 *improb. prisco* XIV, 303 *multis parta* 321 *non aliud.* in F: II, 114 et IV, 3 additum *hic est*[2]) V, 111 *gloria quondam*[3]) VI, 281 *inquit* om. 306 *uide qua* VIII, 183 *non adeo* IX, 126 *enim* om. X, 342 *princeps sciet ult.* XIII, 8 *non rara* 164 *lumina? nemo*[3]) 215 *si ostendas* 244 *uestigia caecus*[3]) XIV, 1 *fuscine et* om. 36 *nonnullos fugienda* 303 *multis parta* XV, 47 *est facilis.* in DE: II, 41[3]) *spirantia balsama*[4]) 110 *iam nullis* III, 6 *et quid* 21 *artibus amodo* (?) *honestis* 39 *tales* 58 *hec nunc* (*non* superscripto *nunc* D) 113 *uolens* 180 *nunc ultra u. h. n. atque aliquid plus* 182 *hoc uitium est iam uiuimus* 257 *quod si* 271 *cadunt — signant* — 272 *ledunt*[5]) 278/282 *ebrius ac petulans aliquis licet improbus annis* IV, 5 *igitur* om. *quantis aliquis* (*alius* expunctum D) *ium. fat.* 78/79 *optimus ille*[6]) *et leg. interpr.* V, 1 *cur te pro-*

1) cfr. Luc. VII, 568.
2) cfr. pg. 116.
3) Sententia hoc versu desinit.
4) cfr. Claud. II, 252.
5) cum omisso versu 268 desit, unde coniunctivi pendeant.
6) cfr. Hor. sat. I, 3, 68.

positi 37 *tenet ipse capaces*[1]) VI, 295 *paupertas antiqua* VII, 8 *quod si* 53 *egregium uatem* 105 *heu genus* 144/5 *sardonice in tenu rara est fac.* VIII, 30 *et quis* omisso *enim* 73 *raro sensus* 74 *ego te* IX, 126 *enim* om. 133 *hi* X, 104 *si quis-optabit* 105 *deposcit-parabit* 193 *turpes aspice* 204/201 *gaudia nulla cibi* (*sibi* E) *aut uini torp. pal. iamque ipsi grauis ux. n. sibique* (*sibi ipsi* D) 219 *quorum uix nomina dicas*[2]) 329 *elige quidnam suadendum e. p. immo et tibi quid placeat dic* (338) XI, 2 *quid nunc* 46 *pecunia multis* 48 *tum pallet* 58 *hic* (*sic* E) *laudat* 59 *distat* (*c* super *s* D) 77 *parua olim nostri nec lux. sen.* 78 *c. f. consul p.* 129 *his maiora precor ne queras quippe superbum* 131 *certe nulla* 142 *non fructum* 171 *audiat alter* 173 *atque fruatur* 183 *tu modo dil.* 207 *sunt mollis* (*nulli* D) *quoque tedia uitae* XII, 128 *quaeso* om. XIII, 7 *non te mediocris* 8 *iact. demergat honus non r. uidentur* 53 *improb. prisco* 75 *nunc facile* 77 *negent* 108 *precedunt-parati* 114/5 *nunc-debueras* 120 *ualeant-ferri* 130 *nunc maiore* 140 *num* (*nọū* D) *te delicias* 144 *lumina si mentis maiora ad crimina flectas* 164 *cerulea* (sic E *cerṭulea* D) *obstipuit*[3]) 243 *et quem flagitio content. uid. uno* XIV, 16 *semper habe atque* 17 *puta* 114/115 *hunc et egr. p.* 246/8 *nec t. p. m. cum sit graue tardas* 258 *non spectas* 267 *at tu* 274 *qui propter* 287 *ille quidem parat* (sic) *tunicis* 303 *magnis parta* 305 *dispositus hamis totam uig. coh.* XV, 107 *non omnia* 140/2 *quis* (*quod* E) *bonus unquam illa aliena* 147 *prono terram spectantia uultu.*

Quae restant mutationes, aut transposita verba sunt, ut in F: XIII, 19 *quae dat sacris*; in C: II, 31 *marti ueneri que* III, 53 *uerrem qui* VI, 464 *ueh lota* VIII, 141 *quanto qui peccat maior* XIII, 238 *incipiunt tandem*; in DE: III, 41 *faciam rome* 244 *populus magno* 254 *sarte tunice* IV, 47

1) quamquam v. 39 *uirro* (*uiro* E) *tenet phialas* legitur.

2) cfr. Ov. art. I, 227 *erunt quae nomina dicas.*

3) cum v. 163 desit.

multo littora plena 96 *gladiis domini*, 133 *patine magnus* V, 122 *peragat donec* E 134 *fieres quantus* VI, 510 *hoc propior* (*proprio* D) *solo*[1]) VIII, 21 *drusus uel cossus* 65 *pretiis dominos* 87 *cum te prou. tandem* XIII, 132 *summam diducere uestem*[2]) 206 *pariter* (*partem* E) *cum tota* 236 *ferme uaria est* XIV, 85 *rupto predam* 129 *medio* (ex *modio* D) *solitus* 207 *nemo querit.* aut verba eiusdem sensus ex glossis[3]) superscriptis verbo genuino eiecto in contextum irrepserunt aut ex Vergilii Ovidii aliorum[4]) locis similibus:

in C: VIII, 48 *disponere causas* 76 *aliene* XIII, 172 *speculentur*

in DE: III, 46 *magistro*[5]) III, 108 *sonitum dedit*[6]) V, 102 *uela caribdim*[7]) 149 *sibi atque aliis*[8]) VIII, 44 *pars maxima*[9]) IX, 126 *properat* XIII, 90 *ast alius*[10]) XIV, 147 *armenta*[11]) 189 *hec olim ueteres*[12]).

---

1) cfr. Ov. met. VII, 163 *iam propior leto.*

2) cfr. Ov. met. III, 480 *summa uestem diduxit*; cfr. ibid. V, 398.

3) Florilegia DE fluxisse ex libro scholiis glossisque instructo elucet ex IV, 76, ubi in E legitur *properabat ab urna*, quod haud dubie glossator absurde (*ab*)*olla* suprascripto *urna* interpretatus finxit. Similiter explicanda sunt II, 14 *uoluntas tacendi* in D, quod librario adscribendum esse probant discrepantia cum E et metrum violatum, IV, 17 *illi qui* E, X, 135 *fracteque D uicte fracteque* (*uicte* inductum) E.

4) cfr. etiam adn. 1 et 2, p. 111 adn. 1 et 6, p. 112 adn. 2.

5) cfr. Ov. ex P. III, 3, 69, trist. II, 347 (*me-didicerunt furta magistro*).

6) cfr. Verg. g. II, 306, Aen. II, 243, III, 584, V, 139, VII, 567, Ov. met. III, 37, al.

7) cfr. Ov. ex P. IV, 14, 9 *mea uela charybdin.*

8) cfr. Ov. trist. II, 573 *his — atque aliis.*

9) cfr. Luc. VII, 47 *pars maxima uulgi.*

10) cfr. Verg. VII, 395 *ast aliae* IX, 727, al.

11) cfr. Verg. g. III, 162 *uirides armenta per herbas.*

12) cfr. Verg. g. II, 532 *hanc olim ueteres.*

Quibus addo non maioris pretii haec: III, 288 *misere nunc audi pr.* VIII, 235 *deceat* X, 106 *altior illi* 188 *longos* XI, 57 *non superem uitaque et* XIII, 33 *o senior* 178 *quin corpore* 210 *quid si conata* (*cognata* E) XVI, 40 *soluere.*

Denique huc referendum est XI, 162 sq., ubi sic legitur in DE: *forsitan expectes* (*expectas* E) *ut concaua tecta canoro Incipiant resonare choro* . . . ubi obscaenis vocibus *gaditana* et *prurire* sublatis librarius verba decerpsit ex Verg. g. IV, 49 sq. *aut ubi concaua pulsu Saxa sonant*; cfr. etiam Aen. III, 432 *resonantia saxa* Ov. met. IV, 30 *concauaque aera sonant.*

Florilegia nostra ex communi fonte non derivata esse quivis intellegit; nam nullum non versus continet, qui in ceteris non reperiantur, nec ubi communes sententias praebent, easdem lectiones tradunt exceptis illis locis, ubi cum omnia classi deteriori adnumeranda sint, ea inter se non differre consentaneum est. Ubi similitudo notabilis comparere videtur, ut IX, 103 *loquuntur* FE 118 *est recte-tum* CDE 126 *enim* om. FDE X, 24 *ut crescant et* DE *ut crescant ut* F XIII, 53 *prisco* CDE 171 *quatiere* FC 199 *phitia* C *-cia* DE XIV, 303 *multis* FC (ubi DE *magnis*), cum perpauci sint hi loci nec in ceteris non sexcentae discrepantiae gravissimae, hic consensus casui tribuendus aut easdem lectiones eisdem causis effectas esse arbitrandum est.

Restat ut investigemus, utrum florilegia ex codicibus totius Iuvenalis an ex aliis florilegiis sumpta sint. Facillime iudicium constabit in DE; nam cum hominem magna sollertia praeditum et doctrina linguae latinae legumque metricarum non exigua instructum haec excerpta composuisse versibus scite contaminatis et verbis ingeniose commutatis additis omissis percipiamus, fieri non potuit, ut talia menda idem committeret, quibus vix in ullo libro frequentiora ac turpiora exstent. Accedit quod scriba inscriptiones singularum sententiarum perperam posuit. Is enim, qui excerpendi negotium in se susceperat, indiculos iuxta

sententias scripsisse videtur[1]), sicut etiam in his codicibus nonnulli tituli in margine leguntur; posterior autem librarius cum omnes inscriptiones excerptis singulis praefigere vellet, sententias cohaerentes saepius diremit. Ut rem exemplo illustrem, legitur sic

(V, 127) *quando propinat*
pauper inter epulas sitit
(V, 128) *Viro tibi sumitque tuis c. l.*

cfr. VII, 135 sq., VIII, 211 sq., IX, 102 sq., al.

Eadem de causa compluriens in altero codice titulus deest. Itaque hoc florilegium ex membrana saeculi X. s. XI. interposito altero florilegio manasse puto, quocum conexus artior, quem inter P et DE intercedere pg. 109 vidimus, optime convenit, cum codices posteriorum saeculorum vestigia recensionis germanae magis magisque amiserint[2]). Excerpta, unde DE profecti sunt, scholiis glossisque instructa fuisse ex exemplis p. 113 adn. 3 allatis apparet neque est cur miremur. Nam in floribus Coloniensibus voci *pelleo* (X, 168) superscriptum est *alexandro*, et ad X, 294 sqq. scholion eadem manu exaratum exstat hoc:

Verginia uirgo fuit pulcerrima filia uerginii consulis quae ab appio decemuiro per uim stuprata est Unde pater eius iussit eam occidi quae cum duceretur ad mortem optabat faciem habere rutile distortae et gibbosae[3]).

Paulo difficilius quam in DE arbitrium in F est; ubi cum mendorum numerus non tantus sit, ut non possint illi, qui haud inscite sententias excerpsit, adscribi, summi momenti ad quaestionem propositam sunt versus hi, quos

1) cfr. hanc scripturam XIV, 214: ... *uicit achilles. Qd' pueri non sunt male docendi*
Parcendum est teneris (215).

2) velut codex ille saeculi XIV, quem protraxit Zingerle, *Kl. philol. Untersuchungen* IV, 1 sqq.

3) Etiam in florilegio codicis Monacensis 4423 pauca scholia leguntur.

hic describam, ut in codice leguntur, omissis compendiis:

II, 113 sq.: *rarum ac memorabile magni*
Gutturis exemplum ÷. *hic* ÷
IV, 3/2 *A uitiis monstrum nulla uirtute redemptum. hic* ÷
XI, 31/30 *Tersites nec enim loricam poscit achillis*
XIII, 9/8 *Quae pateris non rara uidemus*

Nonne probabile fit duorum hominum manibus tractatum esse florilegium? Nam inepte in primo exemplo, cum iam additum sit *est*, postpositum est *hic est*, quod sic explicandum puto, ut prior librarius ad verbum supplendum adiunxerit *est*, alter perinde atque in exemplo secundo parvo intervallo interposito huic quoque sententiae *hic est* subiecerit neglecto verbo, quod iam legebatur. Tertio loco *nec enim* male postpositum excerptione duorum versuum deinceps sequentium

nec enim loricam poscit achillis
Tersites

evenit, ubi scriba posterior, ut unum versum integrum conficeret, *Tersites* ceteris verbis praeposuit; nec aliter res se habet in quarto exemplo. Adde quod idem non satis perspexit, quamnam ad rem is, quem sequebatur, signum ~, sententiae perfectae notam, adscripsisset; nam et loco perverso saepius illud reddit, ut post XIII, 192, et quod gravius est, si nova pagina a nova incipit sententia, super sententias adpingit. Ut exemplum afferam: IV, 142 *callebat-morsu*, quod primum est excerptum in folio 102^{a}, sic legitur:

~*callebat primo deprendere morsu*

cum desit illa lineola sub sententia ultima antecedentis paginae (fol. 101^{b}): *nulli maior fuit usus edendi Tempestate mea* (IV, 139 sq.). Unde sequitur, ut in florilegio vetustiore hae duae sententiae in eadem pagina exstiterint. Idem accidit f. 102^{b} = V, 149; f. 104^{b} = VI, 578; f. 105^{b} = VII, 240. Haec si recte disputavi, membranam, ex qua florilegium Frisingense intercedente altero florilegio fluxit,

non multo post Pithoeanum exaratam esse ut putemus adducimur.

In excerptis Coloniensibus omnia vestigia me deficiunt, quibus nisus iudicium faciam, nisi forte quis mutationem versuum tam variam, cuius ullam regulam cognoscere nequeo, ex alio florilegio potius, quam ex integris libris natam esse arbitratur.

Has schedulas cum iam typis exprimendas tradidissem, insigni viri clarissimi Laubmann liberalitate mihi contigit, ut in bibliotheca Monacensi inspicere possem Iuvenalis florilegia, quae exstant in codicibus Monac. 4422 saec. XV, 4423 saec. XV, 6911[1]) saec. XIII. Primo fere obtutu cognovi spem, quam foveram, haec excerpta fortasse florilegio Sangallensi similia fore, vanam esse. Itaque cum nullam detexerim lectionem memorabilem, non opus duco hic longius de illis disserere. Id unum adnotandum est flores codicis 6911 arta necessitudine cohaerere cum libro Coloniensi. Quamquam enim alio ordine dispositi non semel discrepant, tamen lectiones III, 53 *uerrem qui* VIII, 76 *aliene* 141 *qui peccat maior* XIV, 140 *hunc* communem fontem probant. Etiam fragmenta Iuvenalis[2]), quae exstant in codice Mon. 14015, quamquam XII, 15 *fulminis* 64 *benigna* 77 *currunt* 104 *fulua* 110 *belli* 112 *pacubium* 125 *pacuuio* (*u* alt. in ras.) praebent, reliquis locis recensionem corruptam secuntur. Ex XII, 20 *illo quisquam* (sic) 36 *testiculique* 99 *orbus* 110 *turmam* XIV, 293 *coemptor* XV, 51 *genuinum* et plurimis locorum, quos modo attuli, colligendum videtur fluxisse hunc codicem ex libro A, quamvis paucae lectiones repugnent. Cum florilegiis quodam modo membranam Trevirensem 1092 saec. XI conferre licet, qui in tractatu

1) Post Iuvenalem hic exstant sententiae ex Ovidii arte amandi decerptae, quarum cum desit titulus, nulla in catalogo est mentio.

2) Complectuntur vv. XII, 15—52, 56—95, 97—XIII, 5, XIII, 8—45, XIV, 282—315, 325—XV, 24, XV, 34—64, 71—104.

